ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

СТАНДАРТИ ДАВЛАТИИ ТАЪЛИМИИ ИХТИСОС

ДУШАНБЕ – 2018

ҚАРОРИ
МУШОВАРАИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

аз «25» августи соли 2017 №13/1-33 ш. Душанбе

Оид ба тасдиқи Стандарти давлатии таълимии самти 79 01 «Пешгирӣ, ташхис, табобат, офият ва ташкили тандурустӣ» ихтисоси 1-79 01 08 «Фарматсевтӣ»

Мушовараи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳоди Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо тасдиқи Стандарти давлатии таълимии ихтисоси 1-79 01 08 «Фарматсевтӣ» баррасӣ намуда,

қарор мекунад:

1. Стандарти давлатии таълимии ихтисоси 1-79 01 08 «Фарматсевтӣ» тасдиқ карда шавад (замима мегардад).
2. Ректорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии дахлдор вазифадор карда шаванд:
2.1. Дар асоси Стандарти давлатии таълимии ихтисоси мазкур нақшаи таълимии ихтисоси 1-79 01 08 «Фарматсевтӣ»-ро дар мувофиқа бо Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илм таҳия намуда, барои тасдиқ ба Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намоянд;
2.2. Раванди таълимро тибқи талаботи Стандарти давлатии таълимии таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи ихтисоси 1-79 01 08 «Фарматсевтӣ» ба роҳ монанд.
3. Ба Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон (Ш. Ёрмуҳаммадзода) супориш дода шавад, ки стандарти мазкурро ба миқдори 50 нусха чоп намуда, дастраси муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ гардонад.
4. Раёсати таҳсилоти олии касбӣ ва баъдидипломӣ (Ф. Ҳайдаров) вазифадор карда шавад, ки иҷрои қарори мазкурро таъмин намояд.
5. Назорати иҷрои қарори мазкур ба зиммаи муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Б.Одиназода вогузошта шавад.

Раиси мушовара,
вазир **Нуриддин Саид**

1. ДОИРАИ АМАЛ

1.1. Стандарти давлатии таълимии ихтисос мачмӯи талаботи ҳатмиро барои татбиқи барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи ихтисоси омодагии **1-79 01 08 «Фарматсевтӣ»** дар бар мегирад.

1.2. Муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ барои татбиқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ тибқи Иҷозатнома оид ба ҳуқуқи пешбурди фаъолияти таълимӣ, ки аз ҷониби Хадамоти давлатии назорат дар соҳаи маориф ва илм дода шудааст, ҳуқуқ дорад.

2. ИХТИСОРОТИ ИСТИФОДАШАВАНДА

ТОК- таҳсилоти олии касбӣ;
БТТОК- барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ:
СУФ - салоҳияти умумифарҳангӣ;
СК- салоҳияти касбӣ;
СУК - салоҳияти умумикасбӣ;
БФГ - бахши фанҳои гуманитарӣ;
БФТРИ - бахши фанҳои табиию риёзӣ ва иқтисодӣ;
БФУ - бахши фанҳои умумикасбӣ;
БФТ - бахши фанҳои таҳассусӣ;
БКҒА – бахши корҳои ғайриаудиторӣ;
СДТОК - стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ.

3. ТАВСИФОТИ РАВИЯИ ОМОДАГӢ

Мухлати меъёрии умумӣ меҳнатталабии азхудкунии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ (дар воҳиди санҷишӣ) ва таҳассус (дараҷа)-и мутобиққунанда дар ҷадвали 1 оварда шудааст:

Ҷадвали 1

Барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ	Таҳассус (дараҷа)		Муҳлати меъёрии азхудкунии барнома	Ҳаҷми меҳнатталабӣ	
	Рамз	Дараҷаи академӣ		кредит	соат
Мутахассис	1-79 01 08	Мутахассис	5 сол	350	8400

Як кредит 24 соат мукаррар карда мешавад. Ҳаҷми меҳнатталабии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ дар шакли таълими рӯзона дар як соли таҳсил баробари 70 кредит мебошад.

Баъд аз худ намудани нақшаву барномаҳои таълимӣ ва гузаштани аттестатсияи хатм ба хатмкунандагон диплом оид ба маълумоти олии тиббӣ аз рӯи ихтисоси «Фарматсевтӣ», тахассуси «Фарматсевт» дода мешавад.

Хатмкунанда метавонад дар муассисаҳои фарматсевтӣ фаъолият намояд.

4. ТАВСИФОТИ ФАЪОЛИЯТИ КАСБӢ

4.1. Соҳаи фаъолияти касбии хатмкунанда муассисаҳои кимиёвӣ-фарматсевтиро дар бар мегирад.

4.2. Объектҳои фаъолияти касбии хатмкунандагон аз рӯи ихтисоси «Фарматсевтӣ» инҳо мебошанд:

- маводи доруворӣ;

- шахсони физикӣ ва ҳуқуқӣ;
- аҳолӣ.

4.3. Хатмкунанда аз рӯи ихтисоси «Фарматсевтӣ» бояд ба чунин намуди фаъолияти касбӣ омода бошад:

- фарматсевтӣ,
- тиббӣ;
- ташкили идоракунӣ;
- илмӣ-тадқиқотӣ.

Намудҳои мушаххаси фаъолияти касбиро, ки хатмкунанда ба он омода мегардад, муассисаи таҳсилоти олии касбӣ якҷоя бо донишҷӯён, ҳайати профессорону омӯзгорони муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ва иттиҳодияҳои корфармоён муайян менамоянд.

4.4. Хатмкунандаи ихтисоси «Фарматсевтӣ» барои ҳалли вазифаҳои касбии зерин бояд тайёр бошад:

фаъолияти фарматсевтӣ:

- истеҳсол ва тайёр намудани маводи доруворӣ;
- ба амалбарории маводи доруворӣ;
- таъмин намудани шароити нигоҳдорӣ ва ҳамлу нақли маводи доруворӣ;
- иштирок ҳангоми гузаронидани муолиҷа вобаста ба маводи доруворӣ;
- иштирок дар назорати сифати маводи доруворӣ;
- таъминоти маълумотдиҳӣ оид ба маводи дорутӣ дар чорчубаи қонунгузории амаликунандаи барқароршуда,
- гузаронидани корҳои санитарӣ-маърифатнокӣ бо аҳолӣ;
- ташаккули фаҳмиши шахс ба нигоҳдории тандурустӣ;

фаъолияти тиббӣ:

- расонидани ёрии аввалия дар голори савдо ҳангоми таъхирнопазир будани ҳолати муштариён то омадани ёрии таъчилӣ;
- ширкат дар расонидани ёрӣ ба аҳолӣ ҳангоми ҳолатҳои фавкулодда дар марҳилаҳои эвакуатсияи тиббӣ, аз ҷумла дар ташкилотҳои таъминкунии маводи доруворӣ ва маҳсулоти тиббӣ;
- коргузории тиббӣ дар муассисаҳои тиббӣ;

фаъолияти ташкилӣ-идоракунӣ:

- иштирок дар истеҳсол ва тайёр намудани маводи доруворӣ;
- ташкил ва гузаронидани чорабиниҳо оид ба нигоҳдорӣ, ҳамлу нақл, аз истеъмол хориҷ ва нест кардани маводи доруворӣ;
- иштирок дар ташкилот ва назорати фаъолияти ташкилот, машғулиятҳо дар доираи мубодилаи маводи доруворӣ ва қисмҳои таркибии онҳо;
- дохил намудани ҳуҷҷатҳои ҳисоботӣ ба ташкилоти фарматсевтӣ;
- риояи талаботи асосии бехатарии иттилоотӣ;

фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ:

- омӯзиши пайвастаи адабиёти даврии тиббӣ (касбӣ) ва тадқиқоти расмии омории соҳаи фарматсевтӣ;
- гузаронидани таҳқиқоти илмӣ, тиббӣ-сотсиологӣ дар байни аҳолӣ таҳлил ва нашри натиҷаҳои бадастомада.

5. ТАЛАБОТ БА НАТИҶАҲОИ АЗХУДКУНИИ БАРНОМАҲОИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ АЗ РӮИ ИХТИСОСИ «ФАРМАТСЕВТӢ»

5.1. Дар натиҷаи азхудкунии барномаҳои таҳассусӣ хатмкунандагон бояд салоҳияти умумифарҳангӣ, умумикасбӣ ва касбиро ҳосил намоянд.

5.2. Хатмкунанда бояд салоҳиятҳои умумифарҳангии зеринро дошта бошад:

- такмили ҷаҳонбинӣ, проблемаҳои фалсафии аҳамияти иҷтимоӣ ва шахсидошта, малакаи худтакмилдиҳӣ, омӯзиши доимӣ;
- таҳлили чорабиниҳои сиёсӣ ва равандҳои муҳим, омода будан барои иштирок дар ҳаёти сиёсӣ, азбар намудани мафҳумҳои асосӣ ва қонуниятҳои раванди таърихии ҷаҳонӣ, қонунҳое, ки муносибати эҳтиромона ва эҳтиёткорона ба анъанаю мероси таърихиро тақозо менамоянд, баҳодиҳии сиёсати давлат, донистани истилоҳоти таърихию-тиббӣ;
- дорои қобилияти таҳлили мантиқӣ, иштирок дар мубоҳисаҳо, ба роҳ мондани фаъолияти тарбиявӣ ва педагогӣ, муҳокимаҳо барои амалӣ намудани фаъолияти таълимӣ ва тарбиявӣ, ҳамкорӣ ва таҳаммул;
- донистани забони давлатӣ, забони русӣ, инчунин яке аз забонҳои хориҷӣ дар сатҳи муоширати ҳаррӯза, малакаи хаттӣ ва шифоҳӣ;
- ба роҳ мондани фаъолияти худ бо назардошти хусусиятҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ, ки дар доираи меъёрҳои ахлоқӣ ва ҳуқуқӣ қабул шудаанд, риояи қоидаҳои этикаи касбӣ, қонуну санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ доир ба маълумоти махфӣ, нигоҳ доштани сирри касбӣ.

Пас аз хатми омӯзиши фанҳои гуманитарӣ таълимгиранда бояд

ДОНАД:

- тарзу усулҳои таҳлили мушкилоти фалсафӣ; шакл ва усулҳои дониши илмӣ ва эволютсияи онҳо;
- қонуниятҳои асосӣ ва равандҳои инкишофи таърихии ҷаҳонӣ; марҳилаҳои муҳимтарин дар таърихи Тоҷикистон, ҷой ва нақши Тоҷикистон дар таърихи инсоният ва дар ҷаҳони имрӯза;
- шахсиятҳои маъруфи соҳаи тандурустӣ ва тиб, муҳимтарин кашфиёти тиббӣ, таъсири гояҳои гуманистӣ ба тиб ;
- забони давлатӣ дар сатҳи баланди касбӣ;
- асосҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои асосии меъёрию ҳуқуқии ҳифзи саломатии кӯдакон, занон ва калонсолон;
- меъёрҳои ахлоқию этикӣ, қоидаҳо ва принсипҳои муоширати касбии фарматсевт, ҳуқуқҳои патсиент ва табиб, ҳуччатҳои асосии этикӣ, ассотсиатсия ва ташкилотҳои ватанию байналмилалии касбӣ;
- принсипҳои ахлоқии муносибатҳои "табиб-бемор», «табиб - падару модар ва хешу табор», «табиб-ҳамкор»;
- принсипҳои деонтологияи табибӣ ва ахлоқи тиббӣ;
- нақши иҷтимоии тарбияи ҷисмонӣ дар ташаккули шахсият ва омодагӣ ба фаъолияти касбӣ;
- принсипҳои тарзи ҳаёти солим.

ТАВОНАД:

- таҳлил ва баҳодиҳии вазъи иҷтимоӣ ва ба роҳ мондани фаъолияти худ бо назардошти натиҷаҳои таҳлил;
- таҳияи санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии амалкунанда дар бораи меҳнат, махсусан барои занон ва кӯдакон пешбинишуда, қабули меъёрҳои кодекси меҳнат дар ҳолатҳои мушаххас;
- ҳифзи ҳуқуқҳои шаҳрвандии табибон ва беморони синнусоли гуногун;
- ба роҳ мондани муносибати самимона бо ҳамкорон;
- маҳорати суханварӣ, баён кардани андешаҳои худ, иштирок дар мубоҳисаҳо ва мизҳои мудаввар;
- баён карда тавонистани андешаҳои худ, таҳлил ва тафаккури матнӣ, суханварӣ, далелнокии ахлоқию этикӣ принсипҳои деонтологияи табибӣ ва этикаи тиббӣ;
- донистани забони хориҷӣ.

Пас аз хатми омӯзиши фанҳои табиию риёзӣ ва иқтисодӣ таълимгиранда бояд

ДОНАД:

- асосҳои назариявии информатика, ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, чустучӯ, таҳлил, тағйирдиҳӣ, паҳн кардани маълумот дар системаҳои чустучӯии тиббӣ ва биологӣ, истифодаи системаҳои иттилоотӣ ва компютерӣ, дар соҳаи тиб ва тандурустӣ;
- қоидаҳои бехатарии техникӣ ва кор дар озмоишгоҳҳои физикӣ, кимиёвӣ ва биологӣ бо реактивҳо, асбобҳои дигар;
- хосиятҳои об ва маҳлулҳо;
- роҳҳои ифодаи консентратсияи моддаҳо дар маҳлулҳо, усулҳои тайёр намудани маҳлулҳо мувофиқи нишондод;
- намудҳои пайвастагиҳои кимиёвӣ;
- мувозинати электролитии организми инсон;
- сохтор ва хосиятҳои химиявии гурӯҳҳои асосии биологии пайвастагиҳои муҳими органикӣ;
- ҷанбаҳои геополитикӣ ва тақсимоти маъмурию-иҷтимоӣ ҳудудӣ дар кишвар;
- иттилоот оид ба захираҳои обӣ;
- намудҳои саноат, таърихи ташкили саноат ва хоҷагии деҳот;

ТАВОНАД:

- истифодаи мақсадноки адабиёти таълимӣ, илмӣ, илмӣ-оммавӣ, шабакаи интернетӣ;
- истифодаи таҷҳизоти физикӣ, кимиёвӣ ва биологӣ;
- маҳорати кор бо таҷҳизоти оптикӣ (заррабин, пурбин);
- гузаронидани таҳлили омории маълумоти экспериментали,
- таснифи кимиёвӣ дар асоси формулаҳои сохторӣ;
- заминаи дигаргунсозии маълумот: матнӣ, редакторҳои нақшавӣ, чустучӯ дар шабакаи интернетӣ.

5.3. Хатмкунанда бояд салоҳиятҳои умумикасбии зеринро дошта бошад:

- ҳалли вазифаҳои фаъолияти касбӣ бо истифодаи технологияҳои иттилоотӣ-коммуникатсионӣ, захираҳои библиографӣ ва бо назардошти талаботи асосии бехатарии иттилоотӣ;

- тайёрӣ ба коммуникатсия дар шаклҳои шифоҳӣ ва хаттӣ бо забонҳои давлатӣ ва русӣ барои ҳалли масъалаҳои фаъолияти касбӣ;
- истифодаи асосҳои дониши иктисодӣ ва ҳуқуқӣ дар фаъолияти касбӣ;
- тавонистани амалисозии принсипҳои этикӣ ва деонтологӣ дар фаъолияти касбӣ;
- таҳлили натиҷаҳои фаъолияти худ барои пешгирӣ аз хатогиҳои касбӣ;
- ҳосил намудани малакаҳои ҳуҷҷатгузорӣ бо назардошти соҳаи истеҳсол ва мубодилаи маводи дорӯгӣ;
- истифодаи мафҳумҳои асосии физикӣ-кимиёвӣ, риёзӣ ва табиӣ дар ҳалли масъалаҳои касбӣ;
- баҳодиҳии ҳолати морфофункционалӣ, физиологӣ ва равандҳои патологии организми инсон ҳангоми ҳалли масъалаҳои касбӣ;
- қабули таҷҳизоти махсус ва маснуоти тиббие, ки барои истифодаи соҳаҳои касбӣ пешбинӣ шудааст.

Пас аз хатми омӯзиши фанҳои бахши умумикасбӣ таълимгиранда бояд

ДОНАД:

- истилоҳоти асосии тиббӣ ва фарматсевтӣ бо забони лотинӣ;
- усулҳои математикии ҳалли масъалаҳои интеллектуалӣ ва истифодаи онҳо дар соҳаи тиб;
- қоидаҳои техникаи бехатарӣ ва корҳо дар озмоишгоҳҳои физикӣ, химиявӣ, биологӣ бо реактивҳо, асбобҳо ва ҳайвонҳо;
- роҳҳои асосии метаболикии мубодилаи карбогидратҳо, липидҳо, аминокислотаҳо, асосҳои пуринӣ ва пиримидӣ, нақши мебранаҳои ҳуҷайра ва низоми интиқолии дар мубодилаи моддаҳо;
- сохтор ва функсияҳои пайвастагиҳои нисбатан муҳими кимиёвӣ (кислотаҳои нуклеинӣ, сафедаҳои табиӣ, витаминҳои дар равған ҳалшаванда);
- нақши мембранаҳои ҳуҷайра ва низомҳои интиқолии онҳо дар мубодилаи моддаҳо дар организм;
- қонуниятҳои умумии ба вуҷуд омадан ва инкишофи хаёт; антропогенез ва онтогенези одам;
- хусусиятҳои анатомӣ-физиологӣ, синнусолӣ-ҷинсӣ ва инфиродии сохтор ва инкишофи организми одам дар меъёр ва зимни патология;
- низомҳои функсионалии организм, танзим ва худанзимшавии онҳо ҳангоми таъсири муҳити атроф дар меъёр ва зимни равандҳои патологӣ;
- этиология, патогенез, морфогенез, патоморфози беморӣ дар кӯдак, наврас ва калонсол, принсипҳои таснифи бемориҳо: фаҳмишҳои асосии нозологияи умумӣ;
- қонуниятҳои асосии инкишоф ва қобилияти ҳаётии организм дар асоси ташаккули сохтории ҳуҷайраҳо, бофтаҳо ва узвҳо;
- индикатсия ва идентификатсияи бактерияҳо, вирусҳо ва дигар микробҳои патогенӣ;
- асосҳои тибби профилактикӣ, ташкили чорабиниҳои профилактикӣ, ки ба устуворгардонии саломатии аҳолӣ равона шудаанд;
- асосҳои деонтология ва психологияи тиббӣ, муносибатҳои дутарафаи табиб ва дорусоз ва истеъмолкунандаи маводи дорӯгӣ ва дигар молҳои фарматсевтӣ, зимни расондани ёрии аввалини тиббӣ ва муроқибати беморону ҷароҳатдидагон ҳангоми вазъиятҳои фавқулодда;
- қонуниятҳои умумии фармакокинетика ва фармакодинамики маводи дорӯгӣ, намудҳои таъсири дутарафаи маводи дорӯгӣ ва намудҳои номувофиқатии дорувориӣ;
- хусусиятҳои фармакокинетика ва фармакодинамикаи маводи дорӯгӣ дар шахсони солим ва ҳангоми патология, хусусиятҳои фармакотерапия дар навзодон, пиронсолон ва занҳои ҳомила;
- мансубияти маводи дорӯгӣ ба гурӯҳҳои муайяни фармакологӣ, фармакодинамика ва фармакокинетикаи маводи дорӯгӣ, таъсири нисбатан муҳими иловагӣ ва токсикӣ, нишондодҳо ва ғайринишондодҳои асосии истифодабарӣ;
- вояҳои дорухо бо назардошти хусусияти беморӣ, хронобиология ва хронофармакология, хусусиятҳои фармакогенетикии муолиҷаи дорувориӣ;
- принсипҳои тарзи фармакологӣ ба интихоби гурӯҳҳои маводи дорӯгӣ барои фармакотерапияи бемориҳои асосӣ;
- этиология ва патогенези бемориҳои нисбатан паҳншуда;
- алгоритми амалҳо дар ҷойи воқеа ҳангоми ҳодисаи нохуш, пайдошавии бемории шадид ва вазъияти фавқулодда;
- усулҳо, воситаҳои муосир, тарзҳои гузарондани чорабиниҳои муолиҷавӣ ҳангоми расондани ёрии аввалини тиббӣ ба беморон ва ҷароҳатдидагон;
- тарзҳо ва воситаҳои муосири ҳифзи аҳолӣ, беморон, ҳайати табибон, инчунин асбобу анҷоми тиббии муассисаҳои тиббӣ аз омилҳои яроқи зарраасони оммавӣ, фалокатҳои табиӣ ва техногенӣ;
- асосҳои ташкил ва гузарондани чорабиниҳои санитарӣ-зиддиэпидемикӣ дар замони ҷанг ва зимни ҳолатҳои фавқулоддаи замони осоишта;
- хусусиятҳои таъминоти тиббӣ ва дорувории аҳолӣ ҳангоми вазъиятҳои фавқулодда;
- тавсифи муосири моддаҳои токсикӣ-химиявӣ, маводи биологӣ, моддаҳои радиоактивӣ;
- стандартҳо ва алгоритмҳои муосири ёрии тодухтурӣ ҳангоми осеббинӣ аз моддаҳои токсикӣ- кимиёвӣ;
- талаботи муосир ба тарҳкашии реҷаи санитарӣ-гигиенӣ ва зиддиэпидемикии дорухонаҳо.

ТАВОНАД:

- истифода кардани адабиёти дарсӣ, илмӣ, илмӣ - оммавӣ, шабакаи интернетӣ барои фаъолияти касбӣ;
- гузарондани коркарди оддии омории маълумоти экспериментӣ;
- ташхиси барангезандаҳои бемориҳои паразитарии одам дар препарат, слайд, акс;
- гузарондани ташхиси микробиологӣ;
- доштани малакаҳои хондан ва навиштани истилоҳоти клиникию фарматсевтӣ ва дастурамалҳо ба забони лотинӣ;
- малакаҳои муайянкунии баҳодиҳии экологии ҳавои майдони корӣ, обҳои норавон, хокҳои муассисаҳои кимиёвӣ-фарматсевтӣ;

- малакаҳои коркарди чорабиниҳои профилактикаи ифлосии майдони корӣ, обҳои поравон, хокҳои муассисаҳои фармасевтӣ;
- гузарондани таҳлили нишондод ва ғайринишондодҳои гурӯҳҳои гуногуни маводи доругӣ дар асоси донишҳои этиологӣ ва патогенези беморихои нисбатан паҳншуда;
- малакаҳои муайянкунии ‘миқдори аминокислотаҳо, сафедаҳо, чарбуҳо, канд, стеролҳо, ки дар таҳлили фармасевтӣ ва ташхиси беморӣ истифода мешаванд.

5.4. Хатмкунанда бояд салоҳиятнокии зерини касбиро дошта бошад:

фаъолияти фармасевтӣ:

- таъмин намудани назорати сифати маводи доругӣ дар шароити ташкилотҳои фармасевтӣ;
- гузаронидани экспертизаҳо бо дарназардошти бақайдгирии давлатии маводи доругӣ;
- ҷорӣ намудани равандҳои технологӣ ҳангоми истеҳсол ва омодасозии маводи доругӣ;
- ҷорӣ намудани ба амалбарории маводи доругӣ дар мувофиқа бо қоидаҳои фуруши яклухт, танзими фурӯши гуногун ва тартиботи муқаррар намудаи қонунбарории интиқоли маводи доругӣ;
- ташкилоти тайёр намудани ашёи хоми растанихои доругӣ бо ҳисоби истифодаи захираҳои ратсионалии растаниҳои доругӣ;
- таъминоти нигоҳдории маводи доругӣ;
- ҷорӣ намудани ҳамлу нақли маводи доругӣ;
- саривакт ошкор кардани маводи доругии сифати хуб надошта;
- иштирок дар даровардани маводи доругӣ ва баровардани онҳо;
- гузаронидани экспертизаи маводи доругӣ бо ёрии усулҳои кимиёвӣ, биологӣ, физикӣ-кимиёвӣ ва бо дигар усулҳо;
- иштирок дар экспертизаҳо, бо дарназардошти маводи доругӣ ҳангоми бақайдгирии давлатӣ;
- гузаронидани назорати сифати маводи доругӣ дар шароити ташкилотҳои фармасевтӣ;
- додани ёрии машваратӣ ба кормандони соҳаи тиб ва истеъмолкунандагони маводи доругӣ дар мувофиқа бо дастури истеъмоли маводи доругӣ;
- гузаронидани корҳои фаҳмондадиҳӣ оид ба тарзи дурусти ҳаёти солим ва бехатарии фаъолияти ҳаётӣ;

фаъолияти ташкилӣ-идоракунӣ:

- қабули усулҳои асосии идоракунии соҳаи фармасевтӣ, ҳамчунин дар ташкилотҳои фармасевтӣ ва қисмҳои таркибии онҳо;
- иштирок дар фаъолияти фармасевтии ташкилот;
- иштирок дар тайёр намудани ашёи хоми растанихои доругӣ бо ҳисоби истифодаи захираҳои ратсионалии растаниҳои доругӣ;
- иштирок дар ташкилоти назорати сифати маводи доругӣ дар шароити ташкилотҳои фармасевтӣ;
- гузаронидани тартиботи бартараф намудани маводи доругии қалбакӣ, пастсифат ва ҳудсоз ва аз муомилоти шаҳрвандон нест кардани онҳо;
- таъмин намудани фаъолияти фармасевтии ташкилоти ҳифзи меҳнат ва техникаи бехатарӣ;

фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ:

- омӯзиш ва баҳодиҳии иттилооти илмии тиббӣ, ватанӣ ва хориҷӣ;
- азхудкунии усулҳои тадқиқоти муосири илмӣ ба назардошти натиҷаҳои меъёрҳои ахлоқӣ ва татбиқ намудан дар амалия;
- иштирок дар азхудкунии усулҳои нав, усулҳои коркарди истеҳсол ва муодилаи маводи доругӣ.

Хатмкунанда бояд дорои хислатҳои шахсӣ ва малакаҳои зерин бошад:

- дарки масъулияте, ки фаъолияти касбии фармасевт ба риояи принсипҳои ахлоқию этикӣ ва ҳуқуқӣ асос ёфтааст; ба роҳ мондани фаъолият дар асоси арзишҳои касбӣ, аз ҷумла маҳорат, интизом, ҳамкории бегаразона, дилсӯзӣ, ҳамдардӣ, масъулият, ростқавлӣ, маҳфӣ нигоҳ доштани сири касбӣ;
- ташаккул додани муносибатҳои мутақобилаи мусбат ва эҳтироми нуқтаи назари ҳамкорон;
- омодагӣ барои баланд бардоштани сатҳи дониш ва малакаҳои худ дар давоми фаъолияти касбӣ дар асоси дастовардҳои нави илмӣ.

Пас аз омӯзиши фанҳои тахассусӣ таълимгиранда бояд дорои малакаҳои зерин бошад:

- ҳуҷҷатнигории меъёрие, ки истеҳсол ва сифати дорухоро дар дорухонаҳо ва дар корхонаҳои фармасевтӣ мураттаб месозад; талаботи асосӣ ба шаклҳои доругӣ ва нишондиҳандаҳои сифати онҳо;
- номгӯйи маводи истеҳсоли саноатӣ;
- номгӯйи моддаҳои муосири ёридиҳанда, хосияти онҳо, таъинот;
- истилоҳоти асосӣ ва мафҳумҳои технологияи биологӣ;
- технологияи шаклҳои доругие, ки дар шароити истеҳсолоти фармасевтӣ тайёр карда шудаанд: хокаҳо, маҷмӯи гиёҳҳо, ғурӯшаҳо, ғилофакҳо, ғурӯшаҳои хурд, ҳабҳо, маҳлулҳои обӣ барои истифодаи дарунӣ ва молиданӣ, маҳлулҳои часпак ва бухоршаванда, шарбатҳо, обҳои хушбӯй, қиёмҳо, чавҳарҳо, шаклҳои дорухо барои чашм, маҳлулҳо барои тазриққо ва инфузияҳо, суспензияҳо барои истифодаи энтералӣ ва парентералӣ, эмулсияҳо, марҳамҳо, суппозиторияҳо, пластирҳо, қаламҳо, пленкаҳо, аэрозолҳо;
- моҳият ва тарзҳои тайёр кардани шаклҳои доругӣ, тарзҳои расондани мол;
- технологияи тайёр кардани дорухо дар шароити дорухонаҳо;
- сохт ва моҳиятҳои кори таҷҳизоти муосири озмоишгоҳӣ ва истеҳсолӣ;
- тамоюлҳои асосии инкишофи технологияи фармасевтӣ, самтҳои нав дар ташаккули шаклҳои муосири доруворӣ ва низомҳои терапевтӣ;
- усулҳои муосири биотехнологии тайёр кардани дорухо: инженерияи генетикӣ, инженерияи сафедавӣ, инженерияи хромосомӣ, инженерияи ҳуҷайравӣ;
- равандҳои муҳимтарини технологии коркарди маҳсулоти растанигию ҳайвонотӣ ва истеҳсоли масолеҳи фармасевтӣ;
- технологияи истеҳсоли дорухои ба фаъолияти ҳаётии микроорганизмҳо асосёфта;
- тавсифи базаи маҳсулоти растаниҳои доругӣ;
- низоми таснифоти маҳсулоти растаниҳои доругӣ (кимиёвӣ, фармакологӣ, ботаникӣ, морфологӣ);

- номгӯйи маҳсулоти растанихои доругӣ ва дорухои аслашон растанигӣ ва ҳайвонотӣ, ки барои истифода дар амалияи тиббӣ иҷозат дода шудаанд; маълумоти асосӣ оид ба паҳнкунии растанихои доругие, ки дар амалияи тиббӣ истифода мешаванд;
- усулҳои таҳлилҳои макроскопӣ ва микроскопии маҳсулоти доругии яклухт ва майда кардашуда;
- аломатҳои ташхисии морфологӣ-анатомии маҳсулоти растанихои доругӣ, ки ба истифода дар амалияи тиббӣ иҷозат дода шудаанд, омехтахои имконпазир;
- гурӯҳҳои асосии пайвастагихои биологӣ, фаъоли табиӣ ва хусусиятҳои мухимтарини физикӣ-кимиёвӣ, роҳҳои биосинтези гурӯҳҳои асосии моддаҳои биологӣ фаъол;
- усулҳои чудокунӣ ва тозакунии моддаҳои асосии биологӣ фаъол аз маҳсулоти растанихои доругӣ;
- усулҳои асосии муайянкунии сифат ва миқдори моддаҳои биологӣ фаъол дар маҳсулоти растанихои доругӣ, стандартизацияи биологии маҳсулоти растанихои доругӣ;
- талабот ба борпеч, тамғазанӣ, молкашонӣ ва нигоҳдории маҳсулоти растанихои доругӣ мутобиқи ҳуҷҷатҳои меъёрӣ;
- роҳҳо ва шаклҳои асосии истифодаи маҳсулоти растанихои доругӣ дар амалияи фармасевтӣ ва дар истеҳсолоти саноатӣ;
- маълумоти асосӣ оиди истифодаи дорухои аслашон растанигӣ ва ҳайвонотӣ дар амалияи тиббӣ;
- усулҳои умумии баҳодиҳии сифати дорухо, имконпазирии истифодаи ҳар як усул вобаста ба тарзи тайёркунии дорухо, маҳсулоти аввалӣ, сохтори моддаҳои доругӣ, равандҳои физикӣ-кимиёвӣ, ки метавонанд ҳангоми нигоҳдорӣ ва ва мубодилаи дорухо ба вуқӯъ оянд;
- омилҳое, ки ба сифати дорухо дар тамоми ин давраҳои мубодила таъсир мерасонанд;
- усулҳои химиявии таҳлили сифати дорухо, фрагментҳои асосии сохтори моддаҳои доругӣ, ки аз рӯи онҳо идентификатсияи моддаҳои доругии ғайриорганикӣ ва органикӣ ичро карда мешавад, реаксияҳои умумӣ ва реаксияҳои хос ба катионҳо, анионҳо ва гурӯҳҳои функсионалии алоҳида;
- усулҳои химиявии таҳлили миқдории дорухо; муодилаи реаксияҳои химиявии ҳангоми титрронии кислотадори асосӣ, оксидкунанда баркароркунанда, таҳшинкунанда, мачмӯй нометрикӣ;
- мохиятҳои усулҳои физикӣ-химиявии таҳлили дорухо;
- тачҳизот ва реактивҳо барои гузарондани таҳлили кимиёвии дорухо, талабот ба реактивҳо барои гузарондани озмоишҳои муайянкунии тозагӣ, аслият ва миқдор; тачҳизот ва реактивҳо барои гузарондани таҳлили физикӣ-кимиёвии моддаҳои доругӣ; накшаи принсипиалии рефрактометр, хроматографияи газу моеъ, хроматографияи пурсамараи моеӣ;
- сохтори ҳуҷҷатҳои меъёрие, ки сифати дорухо, хусусиятҳои сохтори маколаи фармакопеӣ ва маколаи фармакопейии муассисаро мураттаб месозад;

- хусусиятҳои таҳлили шаклҳои алоҳидаи доругӣ; фаҳмиши тачзия, ҳалшавӣ, устуворӣ, хусусиятҳои тахлили шаклҳои мулоими доругӣ;
- константҳои физикӣ- кимиёвии моддаҳои доругӣ, тарзҳои муайян кардани ҳарорати гудозиш, кунчи гардиш, нишондиҳандаи нисбии (холиси) чаббиш, ҳарорати чӯшиш;
- фаҳмиши валидатсия, тавсифҳои валидатсионии усулҳои таҳлили сифат ва миқдор;
- самтҳои асосии инкишофи таҳлили кимиёвӣ-токсикологӣ ва фаъолияти озмоишгоҳҳои кимиёвӣ-токсикологӣ, марказҳои муолиҷаи заҳролудшавӣ, бюрои экспертизаи судӣ-тиббӣ, диспансерҳои наркологӣ;
- мохиятҳои таъмини сифати ташхиси аналитикӣ ва экспертизаи судӣ;
- қонунҳои асосии тақсимот ва мубаддалшавии моддаҳои токсикӣ дар организми одам (токсикокинетика, токсикодинамика), тавсифи умумии таъсири токсикӣ;
- таснифи маводи наркотикӣ, психотропӣ ва ғайра ва тавсифҳои физикӣ-кимиёвӣ;
- фаҳмиш оид ба арзиши истеъмолкунанда, хусусиятҳои истеъмолкунандагии молҳои фарматсевтӣ ва техникаи тиббӣ ва омилҳои ба он таъсиррасонанда;
- таснифи ва бо рамз ифода кардани молҳои тиббӣ ва фарматсевтӣ;
- усулҳои таҳлили навъҳои мол (ассортимент);
- талабот ба тамғазанӣ, борпеч ва нигоҳдории молҳои фарматсевтӣ ва техникаи тиббӣ;
- методология ва усули гузарондани таҳлили молшиносӣ ва баҳодиҳии бехатарии молҳои тиббӣ ва фарматсевтӣ;
- асосҳои қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон оиди ҳифзи саломатии шаҳрвандон ва таъмини бехбуди санитарӣ-эпидемиологӣ дар мамлакат, протседураҳои ҳуқуқшиносӣ, қонунбарорӣ ва маъмурӣ ва стратегияи дахлдори тамоми ҷанбаҳои фаъолияти фарматсевтӣ;
- асосҳои ташкили ёрии фарматсевтӣ ба гурӯҳҳои гуногуни аҳолӣ;
- асосҳои ташкили таъмини дорувории беморони амбулаторӣ ва статсионарӣ бо маводи доругӣ аз рӯи тамоми нарх, ичунин ба шаҳрвандоне, ки ҳуқуқи ёрии ичтимоӣ доранд;
- асосҳои идоракунии коллективи меҳнатӣ;
- ҳуҷҷатгузории муассисаҳои фарматсевтии савдои чакана ва савдои яклухт;
- қоидаи гузарондани экспертизаҳои дастурамалҳо ва талабот аз муассисаҳои муолиҷавӣ-профилактикӣ;
- усулҳои муайянкунии талабот ва ниёзи ба гурӯҳҳои гуногуни дорухо;
- технологияи нигоҳдории молҳои ассортименти дорухона;
- тартиби фурӯши дорухо ба аҳолӣ ва ба муассисаҳои муолиҷавӣ-профилактикӣ;
- мохиятҳои асосии ҳисобу китоби арзишҳои молию моддӣ, маблағҳо.

Донишҷӯ бояд аз уҳдаи таҷрибаҳои зерин барояд:

- муайян кардани гурӯҳҳои маводи доругӣ барои муолиҷаи беморие муайян ва амалӣ кардани интихоби маводи доругии нисбатан самарабахш ва бехавф;
- пешгӯӣ ва баҳодиҳӣ кардани реаксияҳои номатлуби дорухо, донистани тартиби қайди онҳо;
- муайян кардани реҷаи оптималии ба вояҳо тақсим кардан (миқдор), масъалаҳои муолиҷаи адекватӣ;

- бо назардошти этиология ва патогенези бемориҳо, инчунин зуҳуроти симптомӣ ва синдромӣ фаҳмондани таъсири дорухое, ки мутахассисон таъин мекунанд;
- аз рӯи тавсифҳои асосии асосии клиникӣ баҳодиҳи ҳолати системаи дилу рагу, системаи нафас, ҳолати узвҳои ковокии шикам, узвҳои ҳис;
- амалӣ кардани ҳунравии муваққатӣ бо тарзҳои гуногун;
- расонидани ёрии аввалини тиббӣ ҳангоми осебҳои гуногун, коркард ва чароҳатбандӣ, гузоштани бандинаҳо, таъмин кардани иммобилизатсияи интиқолии патсиентони зуд-зуд ба бемориҳои шадиди соҳаи терапевтӣ ва ҷарроҳӣ гирифторшаванда;
- иҷро кардани муоличаҳои оддӣ, амалӣ кардани муроқибати умумии беморон;
- иҷро кардани ухдадориҳои касбии худ ҳангоми кор дар ҳайати қисмҳои махсуси тандурустӣ, қисмҳо ва муассисаҳои ҳадамоти тиббии мудофиаи шаҳрвандӣ, ташкил кардани кори муассисаи дорухона ва амалӣ кардани таъмини дорувории дар вазъиятҳои фавкулодда;
- расонидани ёрии фаврии тодухтурӣ дар манбаъҳои зарбаи оммавӣ ва дар даврахои эвакуатсияи тиббӣ;
- таъмин кардани шароити зарурии нигоҳдории маводи доругӣ ва дигар махсулоти фарматсевтӣ дар раванди молкашонӣ ва дар муассисаҳои шабакаи молгузаронанда;
- табибон, провизорҳо, аҳолиро аз тавсифҳои асосии маводи доругӣ, мансубият ба гурӯҳи муайяни фармакологӣ-терапевтӣ, нишондод ва гайрипишондодҳо ба истифода, имконпазирии ивази як мавод ба чои дигар мавод ва истеъмоли ратсионалӣ ва коидаҳои нигоҳдорӣ маълумот додан;
- ҳуҷҷатгузории чорӣ аз рӯи тайёр кардан, нигоҳдорӣ, ба расмият даровардан ва фурӯши маводи доругӣ аз дорухона;
- риоя кардани коидаҳои ҳифзи меҳнат ва техникаи бехатарӣ;
- аз рӯи вазн маводи доругии сахт, моеъ ва часпакро бо ёрии тарозуҳои дорухонагӣ ба вояҳо тақсим кардан;
- аз рӯи ҳачм дорухои моеъро бо ёрии чакрарезҳо, инчунин бо чакраҳо ба вояҳо таксим кардан;
- интихоб кардани варианти оптималии технология ва тайёр кардани шаклҳои дорувориӣ;
- интихоб кардани масолеҳи борпечонӣ ва амалӣ кардани тамғазанӣ вобаста ба навъи шакли дору, роҳҳои воридсозӣ ва хусусиятҳои физикӣ-кимиёвии маводи доругӣ ва маводи иловагӣ;
- баҳодиҳии сифати дорухо аз рӯи нишондиҳандаҳои технологӣ: дар марҳилаҳои тайёркунӣ, масолеҳи тайёр ва ҳангоми фурӯш;
- баҳодиҳиии тавсифҳои техникии тачҳизоти фарматсевтӣ;
- дар назар доштани миқдори махсулот ва экстрагент, барои истеҳсоли маводи экстаксионӣ;
- гузарондани бақайдгирии миқдори моддаҳои доругӣ ва моддаҳои ёридиҳанда барои истехсоли: хокаҳо, чамъи гиёҳхо, гранулҳо, гилофакҳо, гранулаҳои хурд, гилофакҳои хурд, ҳабҳо, маҳлулҳо дар ҳалкунандаҳои часпак ва бухоршаванда, шарбатҳо, обҳои хушбӯй, шаклҳои доругӣ барои чашм, маҳлулҳо барои тазрик,

суспензияҳо, эмулсияҳо, марҳамҳо, суппозиторияҳо, пластирҳо, қаламҳо, плёнкаҳо, аэрозолҳо;
- тайёр кардани маводи доругии истеҳсолоти саноатӣ;
- таъмин кардани шароити асептикӣ гузарондани раванди биотехнологӣ ва мутобикати он ба талаботи муосири ташкили истеҳсолот;
- таъмин кардани риояи беҳдошти саноатӣ, ҳифзи муҳити зист, меҳнат, техникаи бехатарӣ;
- ба назар гирифтани таъсири омилҳои биотехнологӣ ба самаранокии раванди технологӣ ва нигоҳ доштани шароити оптималӣ барои биосинтези масолеҳ;
- ташхиси растаниҳои доругӣ аз рӯи аломатҳои зоҳирӣ дар табиат;
- истифодаи усулҳои таҳлили макроскопӣ ва микроскопӣ барои муайянкунии аслӣ будани маҳсулоти растаниҳои доругӣ;
- муайян кардани маҳсулоти хоми растаниҳои доругӣ дар шакли яклухт ва резашуда ба воситаи муайянкунандаҳои мутобик;
- ошкор сохтани омехтаҳои растаниҳои бегона ҳангоми таҳлили маҳсулоти хом;
- муайян кардани захираҳо ва ҳачмҳои имконпазири тайёр кардани маҳсулоти растаниҳои доругӣ;
- гузарондани реаксияҳои сифатӣ ва микроскопии моддаҳои асосии биологӣ фаъоли таркиби растаниҳои доругӣ ва маҳсулоти хом;
- қабулкунии маҳсулоти растаниҳои доругӣ, чудо кардани махакҳои зарурӣ барои таҳлили он тибқи талаботи чорӣ;
- гузарондани коркарди оморӣ ва ба расмият даровардани натичаҳои таҳлили фармакогностикӣ, оиди босифат будани маҳсулоти растаниҳои доругӣ тибқи талаботи чорӣ хулосаҳо навиштан;
- тайёр кардани реактивҳо, маҳлулҳои эталонӣ, титрдор ва озмоишӣ, гузарондани назорати онҳо;
- муқаррар кардани аслӣ будани моддаҳои доругӣ тариқи реаксияҳо ба фрагментҳои сохтории онҳо;
- муайян кардани нишондиҳандаҳои умумии сифати моддаҳои доругӣ: ҳалшавандагӣ, ҳарорати гудозиш, зичӣ, туршӣ, ишқорнокӣ, шаффофият, дарачаи ранг, зол, талафи вазн ҳангоми хушккунӣ;
- шарҳ додани натичаҳои УФ ва ИК спектрометрия барои тасдиқи айнияти моддаҳои доругӣ;
- истифодаи намудҳои гуногуни хроматография дар таҳлили моддаҳои доругӣ ва шарҳ додани натичаҳои он;
- муқаррар кардани миқдори моддахои доругӣ дар субстансия ва шаклҳои доругӣ бо усулҳои титрометрӣ;
- гузарондани озмоиши тозагии моддаҳои доругӣ ва муқаррар кардани ҳудудҳои миқдори омехтаҳо тавассути усулҳои кимиёвӣ ва физикӣ-кимиёвӣ;
- иҷро кардани таҳлил ва назорати сифати маводи доругии истеҳсоли дорухонагӣ мутобиқи талаботи чорӣ;
- мустақилона гузарондани тадқиқоти судӣ-химиявии далелҳои шайъӣ ба моддаҳои гуногуни токсикӣ бо истифода аз донишҳои токсикологияи биохимиявӣ ва аналитикӣ ва маҷмӯи усулҳои таҳлили муосири биологӣ, физикӣ-химиявӣ ва

кимиёӣ;

- амалӣ кардани ташхиси аналитики захролудшавии шадид бо назардошти хусусиятҳои таҳлили химиявӣ-токсикологӣ зимни расондани ёрии бетаъхири тиббӣ ба гирифторони захролудшавии шадид;
- гузарондани ташхиси аналитикии маводи мухаддир, психотропӣ ва дигар моддаҳои токсикӣ дар муҳити биологии организми одам;
- шарҳ додани натиҷаҳои таҳлили кимиёвӣ-токсикологӣ бо назардошти равандҳои биотрансформатсияи моддаҳои токсикӣ ва имконпазирии усулҳои аналитики тадқиқот;
- ҳуҷҷатгузорӣ ичрои тадқиқоти озмоишгоҳӣ ва экспертӣ, ба расмият даровардани хулосаи экспертӣ;
- амаликунии қабули молҳои фарматсевтӣ аз рӯи миқдор ва сифат, бо гузарондани таҳлили молшиносӣ тибқи баҳодихии хусусиятҳои истеъмолӣ ва бехавфии онҳо; гузарондани таҳлили молшиносии ассортименти молҳои фарматсевтӣ ва маснуоти техникаи тиббӣ ва онро ба сохтори оптималӣ ташаккул додан;
- гузарондани корҳои иттилоотӣ, тарбиявӣ ва санитарӣ-равшаннамоӣ;
- дар амалия истифода кардани усулҳо ва тарзҳои таҳлили маркетингӣ дар системаи таъмини дорувории ва муассисаҳои муолиҷавӣ-профилактикӣ;
- амалӣ кардани экспертизаи фарматсевтии дастурамалҳо ва талаботи муассисаҳои муолиҷавӣ-профилактикӣ;
- фурӯхтани маводи дорӯгӣ, маҳсулот ва маснуоти фарматсевтии техникаи тиббӣ, тайёр кардани пешазфурӯши онҳо бо назардошти хусусиятҳои истеъмолиашон;
- муайян кардани арзиши маводи тайёри дорӯгӣ ва дорувории истеҳсоли инфиродӣ;
- амалӣ кардани бақайдгирии дастурамалҳо дар ҳуҷҷатҳои мутобиқ;
- рӯйхаткунии ашёӣ-миқдории маводи дорӯгӣ дар дорухона;
- рӯйхаткунии таъминоти имтиёздорон ва ройгони аҳолӣ бо маводи дорӯгӣ;
- ба расмият даровардани гузарондани корҳои озмоишгоҳӣ, баркашида нечондан ва озмоишгоҳӣ-қадоқӣ;
- муайян кардани ниёз ва талаботи гурӯҳҳои гуногуни молҳои фарматсевтӣ;
- ба расмият даровардани супориш барои таъминоти маҳсулоти дорухона;
- гузарондани назорати мубодилаи пул дар ҳазинаи дорухона ва дар ҳисоби ҷорӣ;
- гузарондани таҳлили вазъи молиявӣ-хоҷагии дорухона ва пешниҳоди чорабиниҳо барои баланд бардоштани самаранокии фаъолият;
- аҳолӣ, кормандони тиббӣ ва фарматсевтиро оиди маводи дорӯгӣ, аналог ва ивазкунандаҳои онҳо маълумот додан;
- таҳлил кардани захираҳои мол ва муайян кардани манбаъҳои маблағгузории онҳо.

Донишҷӯ бояд дорои таҷрибаҳои зерин бошад:

- алгоритмҳои ёрии тодухтурӣ ба беморон ва зарардидагон дар вазъиятҳои фавкулодда мутобиқи стандартҳои муосир;
- протседураҳои оддии муолиҷавӣ ва протседураҳои муолиҷавӣ тарзи мурокибати умумӣ ва махсуси беморон ва зарардидагон дар вазъиятҳои фавкулодда;
- принсипҳои этика ва деонтологияи тиббӣ;
- тарзи ташкили речаи зарурии санитарии дорухона ва муассисаҳои фарматсевтӣ;

- малакаҳои ба вояҳо таксим кардани моддаҳои сахт ва моеъ ба воситаи тарозуҳои дорухонагӣ аз рӯи вазн; маводи моеъ аз рӯи ҳаҷм;
- малакаҳои борпечонӣ ва ба расмият даровардани шаклҳои дорӯгӣ барои фурӯш;
- тарзҳои тайёр кардани тамоми навъҳои шаклҳои дорувории дар шароити дорухона;
- малакаҳои тартиб додани шиносномаи назорати хаттӣ ҳангоми тайёр кардани шаклҳои экстемпоралии дорувории;
- малакаҳои тартиб додани қисмҳои технологии регламенти саноатӣ барои истеҳсоли шаклҳои тайёри дорувории, аз ҷумла нақшаҳои технологӣ ва дастгоҳии истеҳсоли формаҳои тайёри дорувории;
- малакаҳои назорати давра ба давраи сифат ҳангоми истеҳсол ва тайёр кардани маводи дорувории;
- малакаҳои тафриқаи гиёҳҳои шифобахш аз рӯи аломатҳои зоҳирӣ ба шаклҳои зинда ва хушк кардашуда;
- тарзи тайёр кардани микропрепаратҳои гурӯҳҳои гуногуни морфологии маҳсулоти дорувории гиёҳӣ;
- тарзи гузарондани реаксияҳои сифатӣ ва микрохимиявӣ ба моддаҳои асосии фаъоли биологӣ, ки дар таркиби растаниҳои дорӯгӣ ва маҳсулоти дорӯгӣ (полисахаридҳо, равғанҳои эфир, витаминҳо, гликозидҳои дил, сапонинҳо, маҳсули антратсентрӣ, кумаринҳо, флавоноидҳо, моддаҳои даббогӣ, алколоидҳо) мавҷуданд;
- малакаҳои шарҳ додани натиҷаҳои таҳлили маводи дорувории баҳодихии сифати онҳо; протседураҳои стандартии ҷарроҳӣ барои муайян кардани тартиб ва ба расмият даровардани ҳуҷҷатҳо барои изҳорот оиди мутобиқат кардани маҳсулоти тайёр ба талаботи ҳуҷҷатҳои меъёрӣ;
- малакаҳои истифодаи усулҳои таҳлили кимиёвӣ, биологӣ, асбобӣ барои тафриқа ва муайян кардани маводи токсикӣ ва метаболитҳои онҳо;
- малакаҳои истифодаи усулҳои таҳлили фаврӣ барои гузарондани ташхиси таҳлилии наркомания, токсикомания, захролудшавиҳои шадид; принсипҳои асосии ҳуҷҷатгузории тадқиқоти кимиёвӣ-токсикологӣ;
- тарзи истифодаи усулҳои таҳлили физикӣ-кимиёвӣ, титриметрӣ, гравиметрӣ ва хроматографии маҳсулоти доругии гиёҳӣ;
- малакаҳои гузарондани таҳлили молшиносии молҳои фарматсевтӣ, тиббӣ, маснуоти техникаи тиббӣ ва дигар маҳсулоти фарматсевтӣ;
- ҳуҷҷатнигории меъёрӣ-ҳуқуқие, ки тартиби кори дорухонаро аз рӯи фурӯши маводи дорувории ва дигар маҳсулоти фарматсевтӣ ба аҳолӣ ва ба муассисаҳои табобатӣ-профилактикӣ ба танзим медарорад;
- усулҳои гузарондани назорати дохилидорухонагии сифати доруҳо;
- тарзи ташкили кор дар қисмҳои асосии низоми молгузаронандаи бозори фарматсевтӣ;
- амалӣ гардондани экспертизаи фарматсевтии дастурамалҳо ва талабот-борхатҳо, фурӯхтани маводи дорувории ба беморони амбулаторӣ ва статсионарӣ;
- усулҳои таҳлили молиявӣ-иқтисодӣ, таҳлили нишондиҳандаҳои асосии фаъолияти дорухонаҳо, гузарондани таҳлили ҳолати асбобу анҷом ва ухдадориҳои дорухона, баҳодиҳии дараҷаи хавфи фаъолияти соҳибкорӣ, ба қисматҳо ҷудо кардани

(сегментирование) бозори фарматсевтӣ ва амалӣ кардани интихоби сегментҳои яклухт;

- усулҳои омӯзиши эҳтиёҷот, ташаккули ассортимент ва пешгӯӣ кардани талабот ба маводи дорувориҳ ва дигар маҳсулоти фарматсевтӣ;
- коргузории маъмурӣ;
- риоя кардани принсипҳои этика ва деонтология дар муносибат бо кормандони тиббӣ ва фарматсевтӣ, истеъмолгарон.

6. ТАЛАБОТ БА СОХТОРИ БАРНОМАҲОИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ

6.1. Барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ омӯзиши фанҳои таълимӣ ва иҷрои корҳои ғайриаудиториро дар бар мегирад (ҷадвали 2):

- фанҳои гуманитарӣ;
- фанҳои табиию риёзӣ ва иқтисодӣ;
- фанҳои умумикасбӣ;
- фанҳои тахассусӣ;
- таҷрибаомӯзии таълимӣ ва истеҳсолӣ;
- аттестатсияи хатм.

6.2. Мавзӯъ ва мундариҷаи ҳар як фанни таълимӣ тавре муайян карда мешавад, ки дар баробари пурра аз худ намудани барномаи таълимии онҳо сатҳи мустақилиятнокӣ, қобилият, малакаю маҳорат ва донишҳои назариявии донишҷӯ ташаккул ёбад.

6.3. Бахши фанҳои гуманитарӣ омӯзиши фанҳои ҳатмии фалсафа, таърихи халқи тоҷик, забони тоҷикӣ, забони хориҷӣ, забони русӣ, сотсиология, сиёсатшиносӣ, ҳуқуқ, фарҳангшиносӣ, диншиносӣ, тарбияи ҷисмонӣ ва фанни интихобии этика ва эстетика ё мантиқро дар бар мегирад.

6.4. Бахши фанҳои табиию риёзӣ ва иқтисодӣ омӯзиши фанҳои ҳатмии назарияи иқтисодӣ, географияи Тоҷикистон бо асосҳои демографияи он, технологияи информатсионӣ ва фанҳои интихобии экология ва мудофиаи шаҳрвандиро дар бар мегирад.

Ҷадвали 2

СОХТОРИ БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ

Т/р	МАВЗӮЪҲОИ ОМӮХТАШАВАНДА	Кредит	Соат
I.	**БАХШИ ФАНҲОИ ГУМАНИТАРӢ**	**54**	**1296**
БФГ 01	**Фалсафа** Фалсафа, доираи проблемаҳо ва нақши он дар ҷомеа. Метод ва вазифаҳои фалсафа. Фалсафа дар низоми фарҳанг. Предмет ва объекти донишҳои фалсафӣ. Фалсафа дар Ҳинди бостонӣ ва Чини Қадим. Фалсафаи бостонии тоҷику форс. Фалсафаи Юнонӣ атика. Тавсифи умумии таълимотҳои фалсафии Ҳинду Чини қадим, Форси бостон ва Юнонӣ атика. Фалсафаи асримиёнагии аврупой. Фалсафаи асримиёнагии Шарқи Исломӣ. Принсипҳо ва назарияи фалсафию динии машшоия ва калом. Фалсафаи даврaи Эхё. Фалсафаи Замони нав (асри XVII-XVIII). Фалсафаи	**5**	**120**

	маорифпарварии франсавӣ. Мақоми фалсафа ва илм дар фарҳанги аврупоии замони Нав. Фалсафаи классикии олмонӣ. Фалсафаи марксистӣ. Моҳияти фаҳмиши материалистии таърих. Масъалаи шуур дар фалсафа. Шуур ва инъикос. Равишҳои мухталифи илмию фалсафӣ доир ба моҳияту хосияти шуур. Гносеология-таълимот дар бораи маърифат. Маърифат ҳамчун мавзӯи таҳлили фалсафӣ. Назарияҳои ҳақиқат. Субъект ва объекти маърифат. Проблемаи ҳақиқат дар фалсафа ва илм. Хусусияти маърифати илмӣ. Методология таҳқиқоти илмӣ. Методҳои маърифати илмӣ. Меъёри илмияти дониш. Инсон шакли махсуси ҳастӣ. Масъалаи инсон дар фалсафа. Антропосотсиогенез. Таносуби хусусиятҳои биологӣ ва иҷтимоӣ дар инсон. Инсон дар фаъолияти ҳаётии хеш. Озодӣ дар низоми нерӯҳои моҳиятии инсон. Моҳияти иҷтимоӣ-фарҳангии инсон дар таълимотҳои инсон шиносӣ. Предмет ва методи фалсафаи иҷтимоӣ. Ҷамъият ҳамчун низоми худинкишофёбанда. Антропологияи иҷтимоӣ. Ҷамъият ҳамчун низоми робита ва муносибати одамон дар раванди фаъолият, талабот ва заруриятҳои таърихӣ. Ҷамъият ва табиат. Диалектикаи робитаи байниҳамдигарӣ. Воқеияти иҷтимоӣ ва таҳқиқи он дар фалсафа. Соҳаҳои асосии ҳаёти ҷамъият. Соҳаи иқтисодӣ-соҳаи бунёдии ҳаёти ҷамъият. Тарзи истеҳсолоти ҷамъиятӣ. Тақсимоти ҷамъиятии меҳнат-нерӯи пешбарандаи фаъолияти одамон. Сохтори иҷтимоии ҷамъият. Ҳаёти иҷтимоӣ соҳаи ҳастии умумиятҳои иҷтимоии одамон. Ҳаёти сиёсии ҷамъият. Давлати ҳуқуқбунёд. Нақши асосгузори сулҳу ваҳдат ва пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар таҳкими истиқлолият ва таъмини ҳаёти осоиштаи ҶТ. Ҳаёти маънавии ҷамъият. Таърих ва фалсафаи таърих. Субъект ва қувваҳои пешбарандаи таърих. Ҷомеаи постиндустриалӣ ва иттилоотӣ. Ҷомеаи шаҳрвандӣ. Шуури ҷамъиятӣ. Таркиботи шуури ҷамъиятӣ: дараҷа ва шаклҳои он. Ташаккули назарияҳои ҷамъияти постиндустри алӣ ва ахборӣ. Фалсафаи фарҳанг. Фарҳанги моддӣ ва маънавӣ. Фарҳанг ва ҳаёти маънавии ҷамъият. Парадигмаҳои асосии таҳлили фалсафии фарҳанг. Бухрони тамаддуни муосир ва масъалаи бақои мавҷуди инсонӣ. Табаддулоти технологӣ. Проблемаҳои фалсафаи техника. Назарияҳои муосир дар мавзӯи «Гуфтугӯ, алоқамандӣ, муковимат ва бархурди тамаддунҳо». Маърифати арзишӣ ҳастӣ. Аксиология-фалсафаи арзишҳо. Арзишҳои ахлоқии ҷомеа. Дин ҳамчун шакли фаъолияти маънавӣ ва дин ҳамчун шуури ҷамъиятӣ. Эстетика-фалсафаи санъат. Хусусияти хоси дарки эстетикии олам. Идеология ҳамчун шакли фаъолияти маънавӣ ва омили интегративии ҷомеа. Санъат –инъикоси бадеию рамзии олам, дарки маъноӣ ҳаёт ва мукаррар шудани арзишҳо дар ҷараёни ташаккули наслҳои ҷавон. Шуури ҳуқуқӣ ва ташаккули таърихии фалсафаи ҳуқуқ. Дурнамои ҷомеаи инсонӣ. Футурология-илм дар бораи оянда. Омилҳои асосии ояндабинӣ ва методҳои пешгӯии иҷтимоӣ. Глобализатсия-предмети таҳлили фалсафӣ-иҷтимоӣ.		

	Тоҷикистон дар масири тағйиротҳои бузурги глобалии замони муосир. Фалсафа ва ҷаҳони муосир. Мушкилоти нигоҳдории ҳувияти миллӣ ва бақою устувории арзишҳои ватанӣ дар замони бархурди ҷомеаҳои техногению информатсионӣ бо ҷомеаҳои анъанавӣ.		
БФГ 02	**Таърихи халқи тоҷик** Мақсад ва вазифаҳои асосии омӯзиши таърихи халқи тоҷик. Семинар дар мавзӯи: Таърих ҳамчун илми ҷомеашиносӣ. Ҷомеаи ибтидоӣ дар Осиёи Марказӣ. Осори асри санг. Осори ҷомеаи ибтидоӣ дар ҳудуди Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти китоби Дяконов М.М. «Маданияти қадими тоҷикон». Энеолит ва асри биринҷӣ дар Осиёи Марказӣ. Ориёиҳо: таърихи пайдоиш, муҳоҷират. Тамаддуни ориёӣ. Нахустин давлатҳои ориёӣ. Ойини зардуштӣ. Авесто. «Авесто-нахустқомуси башарӣ ва сарчашмаи таърихӣ». Мутолиа ва конспекти мухтасари китоби Эмомалӣ Раҳмон. «Нигоҳе ба таърих ва тамаддуни ориёӣ». Империяи Ҳахоманишиён. Мутолиа ва азёд намудани «Эъломияи Куруши Кабир». Муборизаи аҷдодони тоҷикон бар зидди истилогарони юнонӣ-мақдунӣ. Дарс-сӯҳбат дар мавзӯи "Оқибати забткориҳои Искандари Мақдунӣ дар Осиёи Марказӣ". Давлати Кушониёни бузург. «Осори давраи Кӯшониён дар осорхонаҳои Тоҷикистон». Ташаккули Роҳи Бузурги Абрешим ва нақши аҷдодони тоҷикон дар он. «Ёдгориҳои таърихии маҳалли зисти ман». Ташаккулёбии халқиятҳои қадими ориёӣ. Оғози ташаккулёбии халқияти тоҷик. Ташаккулёбии муносибатҳои феодалӣ дар Осиёи Марказӣ. Шоҳаншоҳии Сосониён. Пешниҳоди маърӯза ва ё эссе доир ба яке аз мавзӯъҳо: «Фарҳангистони Гундишопур», «Борбади Марвазӣ», «Ойини зардуштӣ», «Авесто», «Нақши Сосониён дар тамаддуни ориёӣ», «Динҳои замони Сосониён», «Мусиқии замони Сосониён», «Ҷашнҳои суннатии замони Сосониён». Давлатҳои Кидориён, Хиёниён ва Ҳайтолиён. Муборизаи Сосониён, Ҳайтолиён ва Ҳоқонии турк дар Варазруд. «Шаҳрҳои Эрони Шарқӣ дар асрҳои III-VII». Варазруд дар давраи парокандагии сиёсии асрҳои VI-VII. Маданияти моддӣ ва маънавии аҷдодони тоҷикон дар асрҳои III-VII. Вазъи сиёсии Варорӯд ва Эрон дар арафаи ҳуҷуми арабҳо. Ҳуҷуми арабҳо ба Эрон, Хуросон ва Варорӯд. Забти ин сарзаминҳо аз тарафи истилогарони араб. Хуросон ва Мовароуннаҳр дар замони ҳукумати арабҳо. Бармакиён. Семинар дар мавзӯи «Неҳзати Абӯмуслим». Нақзатҳои озодихоҳӣ бар зидди хилофати араб дар Эрон, Хуросон ва Мовароуннаҳр. Мутолиа ва конспекти китоби Садриддин Айнӣ «Исёни Муқаннаъ. Очеркҳои таърихӣ-таҳлилӣ». Давлати Тоҳириён. «Хуросон-ҳудуди таърихӣ-ҷуғрофӣ». Давлати Саффориён. Хонадони Сомонӣ ва болоравии нуфузи сиёсии он. Таъсисёбии давлати Сомониён. Исмоили Сомонӣ-асосгузори давлати Сомониён. Пур кардани харитаи контурии «Давлати Сомониён». Давлати Сомониён дар замони ҳукумати Насри II. Мутолиа ва конспекти китоби А. Мухторов. «Амирон ва вазирони Сомонӣ». Сохтор ва низоми идоракунии давлати Сомониён.	6	144

	«Мовароуннаҳр ва ҳудуди он». Рушди киштоварзӣ, косибӣ ва тичорат дар дар давраи Сомониён. Фарҳанги моддӣ ва маънавӣ дар аҳди Сомониён. Дарс-конференсия дар мавзӯи «Илм ва адабиёти тоҷик дар давраи Сомониён». Анҷоми раванди ташаккулёбии халқи тоҷик. Мутолиа ва конспекти зерфасли «Анҷоми ташаккулёбии халқи тоҷик»-и боби дуввуми китоби Б.Ғафуров «Тоҷикон: таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав». Давлати Сомониён дар нимаи дуюми асри X ва сабабҳои заволи он. Абӯиброҳими Мунтасир ва муборизаи он барои барқарории давлати Сомониён. «Нақши Сомониён дар таърихи давлатдории халқи тоҷик». Мутолиа ва конспекти мақолаи Садриддин Айнӣ «Маъноии калимаи «тоҷик» (аз китоби «Тоҷик-тоҷдор, тоҷвар»). Вазъи сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар асрҳои XI-XII. Давлати Ғуриён ва Хоразмшоҳиён. «Давлати Ғуриён». Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннаҳру Хуросон дар асрҳои XI-XII. Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асрҳои XI-XII. «Низомулмулк-арбоби давлатӣ ва фарҳангии тоҷик». Авзои сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар арафаи ҳуҷуми муғулҳо. Ишғоли Мовароуннаҳру Хуросон аз ҷониби муғулҳо. Муборизаи мардуми тоҷик бар зидди муғулҳо. Мутолиа ва конспекти китоби С.Айнӣ «Қаҳрамони халқи тоҷик Темурмалик. Очерки адабӣ-таърихӣ». Оқибати фочиабори забткориҳои муғул дар Мовароуннаҳру Хуросон. Семинар дар мавзӯи «Шӯриши Маҳмуди Тороби». Мутолиа ва конспекти пешгуфтори китоби И.П. Петрушевский «Земледелие и аграрные отношения в Иране XIII-XIV веков». Давлати Куртҳои Ҳирот (1245-1383). Давлати Сарбадорони Хуросон (1337-1381). Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асри XIII ва нимаи аввали асри XIV. Вазъи сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар нимаи дуюми асри XIV ва асри XV. Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннаҳру Хуросон дар нимаи дуюми асри XIV ва асри XV. Фарҳанги моддӣ ва маънавии тоҷикон дар асри XV. «Чеҳраҳои шинохтаи илм ва адабиёти тоҷик дар нимаи дувуми асри XIV ва асри XV». Ҳуҷуми кабилаҳои турку муғули Дашти Қипчоқ ба Мовароуннаҳр. Шайбониён. Вазъи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Мовароуннаҳру Хоросон дар асри XVI. Вазъи сиёсии Мовароуннаҳру Хуросон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Таъсиси давлати Аштархониён (Ҷониён). «Шӯришҳои мардумии нимаи дуввуми асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII». Авзои иқтисодӣ ва иҷтимоии Мовароуннаҳру Хуросон дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Мутолиа ва конспекти китоби А.Мухторов «Ҳисор: Очерки таърихӣ (Охири асри XV аввали асри XX). Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар асри XVII ва нимаи аввали асри XVIII. Вазъи сиёсии Осиёи Миёна дар нимаи дуввуми асри XVIII-нимаи аввали асри XIX. Манғитиён. Дарс-сӯҳбат дар мавзӯи "Мулкҳои тоҷикнишин дар нимаи аввали асри XIX". Мутолиа ва конспекти " Рисола ё мухтасаре аз таърихи салтанати хонадони манғития"-и А.Дониш. Авзои иҷтимоӣ ва иқтисодии халқи		

	тоҷик дар нимаи дуввуми асри XVIII-нимаи аввали асри XIX. Фарҳанги моддӣ ва маънавии халқи тоҷик дар нимаи дуввуми асри XVIII-нимаи аввали асри XIX. Ҳуҷуми русҳо ба Осиёи Миёна ва забти нохияҳои шимолии Тоҷикистон. Пурра тобеъ гардидани мулкҳои Бухорои Шарқӣ ба аморати Бухоро. Ҳалли масъалаи Помир ва ба Русия ҳамроҳ кардани Бадахшони кӯҳӣ. Сиёсати мустамликадории Русия дар Осиёи Миёна. Аморати Бухоро дар охири асри XIX. Семинар дар мавзӯи "Шӯриши Восеъ-бузургтарин харакати мардумӣ". Тоҷикони Генерал-губернатории Туркистон дар ибтидои асри XX. "Шӯриши соли 1916 ва иштироки фаъоли тоҷикон дар он". Тоҷикони аморати Бухоро дар ибтидои асри XX. Афкори ҷамъиятӣ-сиёсии халқи тоҷик дар охири асри XIX ибтидои асри XX. Мутолиа ва конспекти китоби С.Айнӣ "Таърихи инқилоби фикрӣ дар Бухоро". Таҳаввулоти фарҳангии халқи тоҷик дар нимаи дуввуми асри XIX ибтидои асри XX. "Ҳаракати маорифпарварӣ ва ҷадидия дар аморати Бухоро". Барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Тоҷикистони Шимолӣ ва Помир. "Мухторияти Қӯқанд" ва моҳияти сиёсии он". Сарнагун намудани тартиботи амирӣ ва барпо гардидани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Бухорои Шарқӣ. Ҳаракати зиддишӯравӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар ҳудуди Тоҷикистони Шимолӣ ва Помир. Ҳаракати зиддишӯравӣ дар Тоҷикистони Марказӣ ва Ҷанубӣ. Вазъи иқтисодию ичтимоӣ ва мадании халқи тоҷик дар ибтидои давраи Шӯравӣ. Сабабҳо ва зарурати гузаронидани марзбандии миллию ҳудудӣ дар Осиёи Миёна. Ҳолати ифодаи манфиатҳои тоҷикон дар ҷумҳурихои Туркистон ва Бухоро. Мутолиа ва конспекти китоби академик Р. Масов "Таърихи тоҷикон бо муҳри «комилан махфӣ». Ташкилёбии Ҷумҳурии Мухтори Шӯравии сотсиалистии Тоҷикистон. Вазъи сиёсию ҷамъиятӣ ва иқтисодиву ичтимоии ҶМШС Тоҷикистон. Ҳаёти мадании ҶМШС Тоҷикистон. Ҳолати ифодаи манфиатҳои Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Узбекистон ва сайъу талош барои таъсиси ҷумҳурии иттифокӣ. Навиштани маърӯза дар мавзӯи "Барпо шудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар маҳалли зисти ман". Навиштани маърӯза дар мавзӯи "Барпо шудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар маҳалли зисти ман". Ташкилёбии Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Тоҷикистон. "Анҷумани III фавқулоддаи Шӯроҳои Тоҷикистон ва қарорҳои таърихии он". Вазъи ҷамъиятию сиёсӣ ва оқибатҳои таъкиботи сиёсӣ дарТоҷикистон. Дигаргунсозиҳои саноатӣ дар Тоҷикистон. "Омӯзиши илмии захираҳои табиию иқтисодӣ ва Конференсияи якуми қувваҳои истеҳсолкунандаи Тоҷикистон". Коллективонии соҳаи кишоварзӣ дар Тоҷикистон. Инкилоби маданӣ дар шароити Тоҷикистон. Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва сафарбарии умумии шаҳрвандон барои мудофиаи мамлакат. Қаҳрамонии фиристодагони Тоҷикистон дар муҳорибаҳои ҷангӣ ва озод намудани мамлакат ва Аврупо аз фашизм. "Қаҳрамонони Иттиҳоди Шӯравӣ аз Тоҷикистон". Нақши меҳнаткашони Ҷумҳури Тоҷикистон дар ғалаба бар фашизм. "Фарҳанги			

	халқи тоҷик дар солҳои ҶБВ (1941-1945)". Ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсии ҷумҳурии дар давраи рушди ҷомеаи сотсиалистӣ. Вазъи иқтисодӣ-ичтимоии Тоҷикистон дар солҳои 1950-1991. Ҳаёти фарҳангии ҷумҳурӣ дар солҳои рушди ҷомеаи шӯравӣ. Тоҷикистон дар солҳои бозсозӣ (1985-1990). Ба даст овардани Истиқлолияти комили давлатӣ ва аҳамияти таърихии он. Мутолиа ва конспекти "Эъломия дар бораи истиқлолияти давлатии Тоҷикистон". Даргириҳои сиёсӣ ва ҷанги шаҳрвандӣ дар Тоҷикистон. Истиқрори сулҳ ва ризояти миллӣ дар Тоҷикистон. Дарс-мизи мудаввар дар мавзӯи "Нақши таърихии Сессияи XXVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар барқарорсозии ҳокимияти конститутсионӣ". Дигаргунсозиҳои саноатӣ ва рушди энергетика дар Тоҷикистон. Навиштани анотатсия доир ба китобҳои дарсии таърихи халқи тоҷик барои мактабҳои олии Тоҷикистон. Нақлиёт ва сохтмони роҳҳо дар Тоҷикистон. Ислоҳоти хоҷагии кишоварзӣ ва рушди он. Рушди тиҷорати дохилӣ ва хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон. "Аҳамияти таърихии истиқрори сулҳ ва ризояти миллӣ дар Тоҷикистон". Ислоҳоти низоми маориф ва воридшавии стандартҳои байналмилалӣ. Илму фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони истиқлолият. Дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сиёсати байналхалқӣ. Вазъи ҷамъиятию сиёсии ҷумҳурӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ. "Дастовардҳои Тоҷикистони соҳибистиқлол дар асри XXI". Нақши Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар рушди Тоҷикистони соҳибистиқлол.		
БФГ 03	**Забони тоҷикӣ** Аҳамияти ичтимоии забон. Забони тоҷикӣ дар масири таърих. Хусусиятҳои муштарак ва хоси забонҳо. Вижагиҳои умумии забонҳои ҳиндуаврупой. Забонҳои гурӯҳи эронӣ. Мақоми забони тоҷикӣ дар байни забонҳои ҳиндуаврупой. Андешаи донишмандон дар бораи забони тоҷикӣ. Маълумоти мухтасар дар бораи таърихи пайдоиши хат. Тағйирот дар алифбои тоҷикӣ. Шиносой бо навъҳои хат. Меъёрҳои талаффуз дар забони адабии тоҷикӣ. Овозҳои ҳамсадову садоноки забони тоҷикӣ. Талаффуз ва имлои овозҳои и, й, у, ӯ, э. Имлои ҳарфҳои мушаддад. Кор бо матнҳои адабӣ. Имлои ҳарфҳои й, ж, ъ. Таҳлили матнҳои тахассусӣ. Кор бо матнҳои осори таърихӣ. Фаҳмиш ва шиносхти ҳичо. Саҳми овозҳои садонок дар ташаккули ҳичо. Ҳиҷои кушода ва баста. Меъёрҳои ҳиҷоҷудокунӣ, қойдаи ба сатри дигар гузаронидани онҳо. Ҳодисаҳои савтӣ (фонетикӣ) ва сабабҳои рухдиҳии онҳо. Монандшавӣ, табдилёбӣ ва ҷойивазкунии овозҳо. Ихтисорёбӣ, коҳишёбӣ ва афзоишёбии овозҳо. Кор бо матн. Мушкилоти имлои ҳиссаҳои нутқ. Имлои исмҳое, ки ду тарзи навишт доранд. Имлои исмҳои кӯтоҳкардашуда. Бо истифодаи исмҳои сохта тартиб додани ҷумлаҳо. Имлои исмҳои сохта, мураккаб ва таркибӣ. Маълумоти умумӣ дар бораи сифат ва имлои он. Имлои сифатҳои сохта. Маълумоти умумӣ дар бораи шумора ва имлои он. Имлои шумораҳои тахминӣ ва касрӣ. Имлои шумораҳои мураккаб ва таркибӣ. Кор бо матн.	4	96

	Маълумоти умумӣ дар бораи чонишинҳо ва имлои онҳо. Имлои ҷонишин. Кор бо матн. Маълумоти мухтасар дар бораи феъл ва имлои он. Имлои сифати феълӣ. Имлои феъли ҳол. Маълумоти мухтасар оид ба зарф, хелу сохт ва имлои он. Имлои зарфҳои сохта ва мураккаб. Маълумоти мухтасар оид ба ҳиссаҳои ёвари нутқ ва имлои онҳо. Имлои пешоянду пасоянд ва пайвандакҳо. Имлои ҳиссачаҳо ва нидо. Манбаъ ва роҳҳои икишофи забони тоҷикӣ. Таркиби луғавии забон-бойгарии забон. Аломату нишонаҳои калимаҳои аслӣ ва иқтибосӣ. Таснифи калима аз чихати маъно ва доираю дарачаи истеъмол. Муродифоти луғавӣ ва роххои пайдошавии онҳо. Мураттаб сохтани силсилаи муродифоти луғавӣ. Калимаҳои ҳамгун (омонимҳо) ва тафовути онҳо аз калимаҳои сермаъно. Муттазод (антоним) ва сохту таркиби онҳо. Маълумоти мухтасар оид ба вожаҳои кухна ва наввожаҳо. Вожаҳои таърихан маҳдудшуда ва мавқеи истеъмоли онҳо. Кор бо матнҳои таърихӣ. Вожаҳои нав (неологизмҳо) ва ахаммияти онҳо. Сохтору мухтавои луғатҳои фаннию соҳавӣ. Кор бо луғатҳои фаннию соҳавӣ. Истилоҳ ва истилоҳшазирӣ. Маълумоти мухтасар доир ба калимаҳои малеху кабех ва хусусиятҳои услубии онҳо. Мавридҳои истеъмоли калимаҳои малех ва қабех. Аз матни осори манзуму мансур чудо кардани калимаҳои малех ва қабех. Маълумоти мухтасар оид ба ибораҳои маҷозӣ ва нақши онҳо. Вижагиҳои ибораҳои маҷозӣ. Меъёри шиноҳти ибораҳои рехта. Кор бо фарҳанги ибораҳои рехта. Маълумоти мухтасар дар бораи наҳв (синтаксис) ва аломатҳои китобат. Наҳв-мизони каломи мансур. Ибора ва ибораорой. Сохтори ибораҳои гуногун. Аҳамияти воҳидҳои наҳв. Анвои ҷумлаҳои сода ва корбасти онҳо. Ҷумлаи содаи чидааъзо ва аломатҳои китобат дар он. Шарҳи мухтасари воҳидҳои туфайлии ҷумла. Воҳидҳои туфайлӣ ва аломатҳои китобат дар онҳо. Аъзоҳои истисноии ҷумла ва аломатҳои китобатӣ дар онҳо. Аз матнҳои мушаххас ёфтани воҳидҳои туфайлӣ ва аъзои истисноӣ. Маълумоти мухтасар дар бораи хусусияти маъноию сохтории ҷумлаҳои мураккаб. Ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва аломатҳои китобат дар онҳо. Ҷумлаҳои мураккаби тобеъ ва аломатҳои китобат дар онҳо. Аз осори манзуму мансур ёфтани ҷумлаҳои мураккаб. Маълумоти мухтасар дар бораи нутқи айнан ва мазмунан нақлшуда. Нутқи айнан нақлшуда ва аломатҳои китобат дар он. Нутқи мазмунан нақлшуда ва аломатҳои китобат дар он. Дар асоси матни мушаххас нутки айнан-нақлшударо ба мазмунан нақлшуда баргардондан. Маълумоти мухтасар оид ба услубҳои забон ва хусусиятҳои дастурии онҳо. Услуби бадеӣ ва хусусиятҳои он. Услубҳои дигари нутқ ва хусусиятҳои онҳо. Кор бо услубҳои гуногуни забон дар асоси матнҳои мушаххас. Маълумоти мухтасар оид ба ҳуҷҷатнигорӣ ва хусусиятҳои дастурии он. Ҳуҷҷатҳои шахсӣ ва хусусияти онҳо. Навиштани ариза, забонхат, шарҳи ҳол, дархост, баёнот. Ҳуҷҷатҳои расмӣ-идорӣ ва хусусиятҳои онҳо.		

БФГ 04	**Забони хориҷӣ (англисӣ)** Past Participle. Text A.The Skeleton. Сохтани Past Participle. Кори гурӯҳӣ. Хондан ва таҳлил кардани матн. Савол додан. Мисол: Can you show us the lower and upper extremities? etc. Иҷро кардани машқҳои 1-2-3-4- Indefinite Passive. Text B. The Skeleton. Кори гурӯҳӣ. Иҷро кардани машқҳои 5-6-7-8. Indefinite Passive. Аз матни С, ки дар бораи инкишофи мӯҳраҳо ва шумораи онҳо гуфта мешавад. Кори гурӯҳӣ. Разработать упражнения 9-10-11-12. Масдар ва вазифаи он. Text D. What interesting method of treatment is described here? Масдар ва вазифаи он. The lecture on muscles. Матнро хонда ба саволҳои зерин ҷавоб додан: 1. What students do yesterday? 2. By whom was delivered the lecture on muscles? 3. Where and when were established the names of all muscles of the body? Мутобиқати замонҳо. Text F. Muscles. 1. How many groups were divided the muscles? What are they? 2. Which muscles were called according to their structure? 3. What basic methods of study were used? Мутобиқати замонҳо. Professor Lesgaft's Scientific Research. Кори гурӯҳӣ. Матнро таҳлил ва ба параграфҳо ҷудо кардан: 1. The biography of Lesgaft. 2. Scientific research work of Lesgaft. 3. Dividing the muscles. 4. Dinamic and Satic muscles. Мутобиқати замонҳо. Plastics for Health. Кори гурӯҳӣ. Иҷро кардани машқҳои 12-13-14-15. Find the passages corresponding to the items of the plan. Сохти Past ва Present Participle The Heart and the vascular system. 1. Матнро хондан. 2. Аз мати ҷумлаҳоро, ки а) Past Participle; б) Present Participle доранд ёбед ва тарҷума кунед. 3. Нақшаи матнро нависед. One ones, that those ҳамчун ивазкунандаи исм. The Lungs. 1. Матнро хондан. 2. Аз мати ҷумлаҳоро, ки one ones', 'that those' омадаанд, ёбед ва тарҷума кунед. 3. Ба матн панҷ савол гузоред. 4. Муодили ибораҳои зерини англисиро навишта гиред: дар дарачаи аз ҳар ду тараф, дар марди калонсол, дар кӯдакони ширхора, аз якдигар, аз рӯи шакл. One ones, that those ҳамчун ивазкунандаи исм. The Alimentary Tract. 1. Матнро хондан. а) Аз мати узвҳоро навишта гирифтан; б) аз рӯи тартиб ҳамаи узвҳои ҳозимаро номбур кунед; в) ба матн аз рӯи модели зерин савол тартиб додан: What comes above (below) the stomach? Сохти Past ва Present Participle Text F. Andreas Vesalius. Read Text. Translate the third and fourth paragraphs; put questions to the first and second paragraphs; express the essence of every paragraph in one sentence: Сохти Past ва Present Participle Text B. The functions of different organs. Бо ёрии луғат матнро хонед ва тарҷума кунед. Гӯёд бок адом узвҳои дарунӣ шумо ошно шудед. Вазифаи Past и Present Participle. Text C. New investigations on the vascular structure of the heart. Read and translate text. Put questions. Make its plan. The Biography of	**8**	**192**

	Abuali ibni Sino. Ба хар донишчӯ матни Абӯалӣ ибни Синоро барои тарчума кардан супоридан. The ABC. Харфхои садонок дар хичои кушод ва баста. Тасрифи феъли to be. Тасрифи феъли to have. Text A "At the Institute". Замонхои гурӯхи Indefinite Active. Тартиби вожахо дар чумлахои хабарии англисӣ. Our University. Шумора. Артикл. Our University. Ҷонишин. Шумораи чамъи исмхо. Medical faculty of the Patrice Lumumba University. Ибораи there+be. Чумлахои бе шахс. Пешоянхо. Our classes. Харфхои: sh,ch,tch,ph,th. Феълхои модалӣ can, may, must. Our future profession. Types of the questions. "Our future profession" пересказ. Ҷонишинхои ишоратӣ ва номуайян. Our first examination session. Дарачаи мукоисавии сифат ва зарфхо. My working day. Сохти Present Participle. The Oath of Future Doctors. Замонхои гурӯхи Continuous Active. An interesting meeting. Medical education in United States. Class assignments. Oxford colleges Home assignments. **КМД.** About myself and my family. Our University. Феълхои нодуруст. 20 феъли нодурустро аз харфи **A-F** дар замони хозира ва гузашта аз ёд гуфтан ва бо ёрии онхо чумла навиштан. 20 феъли нодурустро аз харфи **G-P** дар замони хозира ва гузашта аз ёд гуфтан ва бо ёрии онхо чумла навиштан. 20 феъли нодурустро аз харфи **R-W** дар замони хозира ва гузашта аз ёд гуфтан ва бо ёрии онхо чумла навиштан. Ибораи there + be. My working day. My working day. Write Ecce (100-150 words). Шумора. 20 чумла бо тарчума навиштан. Вакт. Рӯзхо. Моххо. Фасли сол. Диалог сохтан. Ҷонишин. 50 чумла бо тарчума навиштан. Феълхои дуруст (стандарт). 20 феъли дурустро аз ёд гуфтан. Бо ёрии онхо дар замони хозира ва гузашта чумла навиштан. Шумораи чамъи исмхо. 20 чумла бо тарчума навиштан.		
БФГ 05	**Забони русӣ** Язык и общество. Выражение субъектно-предикатных отношений. Человек в современном мире. Выражение действия, состояния, свойства предмета. Образование. Молодёжь-будущее страны. Выражение объектных отношений в простом предложении. Тема Родина. По родному краю. Выражение определительных отношений в простом предложении. Человек и природа. Экология-проблема современности. Выражение пространственных отношений в простом предложении. Таджикистан и Россия в современном мире. Выражение временных отношений в простом предложении. В мире прекрасного. Выражение условных и уступительных отношений в простом предложении. Праздники, обычаи, традиции. Выражение причинно-следственных и целевых отношений в простом предложении. Средства массовой информации. Выражение образа действия, качественной и количественной характеристики действия (состояния) и признака в простом	**6**	**144**

	предложении. Спорт в нашей жизни. Выражение соединения (присоединения), сопоставления, противопоставления, разделения в простом предложении с однородными членами. Моя специальность. Выражение соединения-присоединения, сопоставления, разделения в сложносочиненном предложении. Наука для общества. Выражение структурно-смысловых связей в сложноподчиненном предложении. Достижения мировой науки и техники. Выражение изъяснительных значений в сложноподчиненном предложении. Научно-исследовательская работа студентов. Выражение определительных значений в предложении с обособленными оборотами и в сложноподчиненном предложении. Новые технологии. Выражение определительных значений разными способами. Из жизни замечательных людей. Выражение пространственных значений в сложноподчиненном предложении. Культура речи и особенности речевого поведения в профессиональной сфере. Выражение временных значений в сложноподчиненном и бессоюзном предложениях. Текст как единица общения. Выражение значений меры и степени, сравнения, сопоставления в сложноподчиненном предложении. Функционально-смысловые типы речи. Описание. Повествование. Рассуждение. Выражение значения цели в сложноподчиненном и бессоюзном сложном предложениях. Функциональные стили речи русского языка. Выражение причинно-следственных значений в сложноподчиненном и бессоюзном сложном предложениях. Официально-деловой стиль. Выражение условных и уступительных значений в сложноподчиненном и бессоюзном сложном предложениях. Научный стиль речи, его основные особенности. Сложные синтаксические конструкции. Прямая и косвенная речь.		
БФГ 06	**Сотсиология** Сотсиология хамчун илм. Сохтор ва дарачахои донишхои сотсиологӣ. Мутолиа ва конспекти китоби «Мохияти тахайюлоти сотсиологӣ» (русӣ). Объект, предмет, метод ва вазифахои илми сотсиология. Қонун ва категорияхои сотсиология. Ақидахо ва гояхо оиди пайдоиши чомеа (А.Гофман Классическое и современное этюды по истории и теории социологии). Заминахои таърихии инкишофи таълимотхои иҷтимоӣ. Марҳилахои таърихии инкишофи таълимотхои иҷтимоӣ. Конспекти китоби Ибни Халдун. Муқаддима. Ҷ2. Баркароршавӣ ва рушди илми сотсиология. Таълимот, равия ва мактабхои сотсиологӣ. Назарияхои классикии сотсиологӣ. Чамъият хамчун низоми худинкишофёбанда. Назарияхо оиди пайдоиши чамъият ва чомеаи иттилоотӣ. Мутоила ва конспекти мавзуи «Идеология ва таснифоти он». Низоми маданият дар муҳити иҷтимоӣ. Маданияти миллӣ ва хусусиятхои он. Мутолиа ва конспекти мавзуи «Ҳуввияти миллӣ ва масъалаи худшиносӣ». Сотсиологияи шахс. Иҷтимоишавии шахс. Талаботхои шахс (Конспекти асари А.Маслоу Талаботхои шахс). Умумиятхо ва гурӯххои иҷтимоӣ. Умумиятхои этникӣ	**3**	**72**

	ва ҳудудӣ. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Миллат ҳамчун умумияти этникӣ». Тағйиротҳои иҷтимоӣ. Омилҳои иҷтимоии рушди ҷомеа. Мутоила ва конспекти асари Штомпка П.Сотсиологияи тағйироти иҷтимоӣ. Глобализатсия (ҷаҳонишавӣ) ҳам-чун марҳилаи нави инкишофи ҷамъият. Модернизатсия (азнавсозӣ) ва хусусиятҳои он: Конспекти китоби Бек У. Что такое глобализация. Институтҳо (ниҳодҳо)-и иҷтимоӣ. Оила ва таълимот ҳамчун институти иҷтимоӣ. Конспекти таҳлилии асари Дюркгейм Э. Сотсиологияи маориф. Сотсиологияи ВАО ва иртибот. Нақши ВАО дар рушди ҷомеа. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Интернет ва фарҳанги истифодаи он». Ташкилотҳои иҷтимоӣ. Таснифоти ташкилотҳои иҷтимоӣ. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Бюрократия ҳамчун зуҳуроти иҷтимоӣ». Китоби Вебер М. Протестантизм ва руҳи капитализм. Ҷомеаи шаҳрвандӣ ва давлати ҳуқуқбунёд. Синфи миёна ва нақши он дар ҷомеа. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Тоҷикистон давлати соҳибихтиёр, демократӣ, ҳуқуқбунёд ва ягона». Паёми солонаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Табақабандӣ (стратификатсия) иҷтимоӣ. Нобаробарии иҷтимоӣ ва масъалаи ҳифзи иҷтимоӣ. Низоми табақабандии иҷтимоӣ дар Тоҷикистон (маърӯзаи илмӣ). Ҷойивазкунии иҷтимоӣ. Масъалаҳои муҳоҷирати меҳнатӣ. Назарияи табақабандӣ ва ҷойивазкунии иҷтимоии П.Сорокин (маърузаҳои илмӣ). Низоъҳои иҷтимоӣ. Истиқрори сулҳ ва вақдати миллӣ. Вақдати миллӣ ҳамчун омили рушди устувори Тоҷикистон. Қаҷрафтории иҷтимоӣ. Назарияҳои қаҷрафтории иҷтимоӣ. Омилҳои иҷтимоии қаҷрафтории иҷтимоии ҷавонон ва масъалаи гаравиши онҳо ба гурӯҳҳои ифротгаро (маърӯзаи илмӣ). Назорати иҷтимоӣ. Роҳҳои пешгирии қаҷрафтории ҷавонон дар Тоҷикистон. Тавзеҳи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи масъулияти падару модар дар тарбияи фарзанд» (конспект). Методология ва техникаи гузаронидани тадқиқоти сотсиологӣ. Барнома ва нақшаи тадқиқоти сотсиологӣ. Конспекти асари Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Методҳои ҷамъоварии ахбори сотсиологӣ. Пурсиши анкетавӣ ва истифодаи он дар тадқиқоти сотсиологӣ. Кори саҳрой дар тадқиқоти сотсиологӣ. Пур кардани анкетаҳои омодашуда аз тарафи донишҷӯён. Мусоҳиба ҳамчун методи сифатии тадқиқоти сотсиологӣ. Фокус-гурӯҳ дар тадқиқоти сотсиологӣ. Гузаронидани мусоҳиба ва коркарди натиҷаҳои он (аз тарафи донишҷӯён дар мавзӯи муайян гузаронидани мусоҳиба). Таҳлили ҳуҷҷатҳо. Интихобномаи тадқиқоти сотсиологӣ. Истифодаи усули таҳлили ҳуҷҷатҳо ҳангоми навиштани реферат ва корҳои курсӣ (Эссе). Коркард ва таҳлили натиҷаҳои тадқиқоти сотсиологӣ. Навиштани ҳисоботи тадқиқоти сотсиологӣ. Ҷамъбасти натиҷаҳои тадқиқоти сотсиологӣ. Аз тарафи донишҷӯён навиштани ҳисобот оиди натиҷаҳои тадқиқоти гузаронидашуда (ҳисобот).		

БФГ 07	**Сиёсатшиносӣ** Сиёсат ҳамчун падидаи ҷамъиятӣ. Сиёсат ҳамчун санъати идораи корҳои давлатӣ. Мутолиа ва конспект аз китоби Арасту «Сиёсат». Сиёсатшиносӣ илм дар бораи сиёсат. Методҳо ва муносибатҳои методологӣ дар омӯзиши масъалаҳои сиёсӣ. Мутолиа ва конспекти китоби М.Вебер «Сиёсат ҳамчун истеъдод ва касб» ва Низомулмулк «Сиёсатнома». Марҳилаҳои асосии ташаккулёбӣ ва инкишофи ақидаҳои сиёсӣ. Таълимоти сиёсии мутафаккирони Давраи Эҳё ва Замони нав. Мутолиа ва конспект аз китоби Никколо Макиавелли «Шаҳриёр» ва А.Низомулмулк «Сиёсатнома». Афкори сиёсии мутафаккирони форсу тоҷик. Саҳми мутафаккирони тоҷику форс дар рушди донишҳои сиёсӣ. Мутоила ва конспект вобаста ба мавзуъ аз китобҳои Бобоҷон Гафуров «Тоҷикон» ва Аҳмади Дониш. Наводир-ул-вақоеъ. Ҳокимияти сиёсӣ. Манбаҳои ҳокимият ва машруият (легитимият)-и он. Мутолиа ва омода намудани маърӯза аз китобҳои Макс Вебер. Сиёсат ҳамчун касб ва мақом ва Макс Вебер. Ҳукмронии харизматикӣ. Идеологияи сиёсӣ. Ҷараёнҳои идеявию сиёсии замони муосир. Мутолиа ва конспект аз китоби Мухаев Р.Т. «Политология» бо истифода аз асари Карл Маркс, Фридрих Энгелс. Идеологияи немис. Истиқлолияти сиёсӣ. Дастовардҳои даврони соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспект аз китоби Жан Боден «Шаш китоб дар бораи давлат», Эмомалӣ Раҳмон. Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат. ва Э.Раҳмонов Дах соли истиқлолият, вақдати миллӣ ва бунёдкорӣ. Системаи сиёсии ҷомеа. Рушди институтҳои сиёсӣ ва нақши онҳо дар раванди ташаккулёбии давлатдории навин. Мутолиа намудан ва омода кардани маърӯза аз китоби Истон Дэвид. Системаи сиёсӣ. ва Багоутдинов А.М. Очерки по истории таджикской философии. Давлат дар системаи сиёсӣ. Назарияҳои пайдоиши давлат ва моҳияти онҳо. Мутолиа намудан ва омода намудани маърӯза аз китоби Э.Ш. Раҳмонов Дах соли истиқлолият, вақдати миллӣ ва бунёдкорӣ ва Аҳмади Дониш. Наводир-ул-вақоеъ (Рисола дар назми тамаддун ва тавоун). Ҳизбҳои сиёсӣ ва системаҳои ҳизбӣ. Нақш ва мавқеи ҳизбҳои сиёсии Тоҷикистон дар рушди ҷомеаи муосир. Мутолиа ва конспект аз китоби Морис Дюверже. Ҳизбҳои сиёсӣ. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҳаракатҳои сиёсӣ. Мутолиа ва конспект аз китоби В.И. Ленин. Давлат ва инқилоб. Режими сиёсӣ. Таъмини имкониятҳои баробар ва раванди ташаккулёбии кафолатҳои давлатӣ. Мутолиа ва конспект кардани китоби Дюверже Морис. Режимҳои сиёсӣ ва Алии Ҳамадонӣ. Захират-ул-мулук. Элитаи сиёсӣ ва сарварии сиёсӣ. Нақши сарвар ва Пешвои миллат дар рушди ҷомеа. Мутолиа намудан ва омода кардани презентатсия барои тахтаи электронӣ аз китоби Политические элиты // Мухаев Р.Т. Политология. Ҷомеаи шаҳрвандӣ. Рафтори сиёсии шаҳрванд ва рушди маданияти шаҳрвандӣ дар шароити муосир. Мутолиа намудани китоби Ибни Сино.	**4**	**96**

	Тадбири манзил ва конспект кардани қисмате аз китоби Гегел Георг. Фалсафаи ҳуқуқ. Демократия ҳамчун шакли хокимият ва воситаи раванди сиёсӣ. Накши ниҳодҳои сиёсӣ ва маданияти сиёсӣ дар рушди ҷомеаи мутамаддин. Мутолиа ва омода кардани маърӯза аз китоби Ҷон Локк. Ду рисола дар бораи идоракунӣ. Интихобот ва системаҳои интихоботӣ. Тартиби пешбарии номзадҳо ва тарзи баргузории маъракаҳои сиёсӣ. Мутолиа ва конспект кардани китоби «Тоҷикистон 20» ва муҳтавои рисолаи илмии Камолова М.Р. Процесс выборов и их особенности в Республике Таджикистан. Низои сиёсӣ ва музокирот. Нақш ва мавқеи миёнаравӣ дар ҳалли низоъ. Мутолиа ва конспект кардани китоби Дорендорф Ралф Густав «Низоъ ва озодӣ» ва Махмадов А.Н. Социология конфликта. Дин ва сиёсат. Давлати дунявӣ ва моҳияти он. Мутолиа намудан ва омода кардани маърӯза аз китоби «Таърихи диниҳо» ва Ш.Абдуллоев Исломи муосир дар арсаи сиёсат ва идеология. Миллатҳо ва муносибатҳои миллӣ дар ҳаёти сиёсии ҷомеаи муосир. Ташаккули худшиносии миллӣ дар шароити рушди давлатдории миллӣ. Мутолиа намудан зерин ва омода кардани маърӯза дар мавзӯи «Истиқлолияти миллӣ» китоби Эмомалӣ Раҳмон. Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат. Рамзҳои сиёсӣ. Нишону Парчами давлатӣ – ифтихори миллӣ. Мутолиа ва конспект намудани муҳтавои асосии мавзӯъ аз китоби А.Н. Маҳмадов Мукаддимаи идеяи миллӣ. Шуури сиёсӣ ва маданияти сиёсӣ. Маданияти сиёсӣ ва роҳҳои ташаккули он. Мутолиа ва конспект кардани қисми дахлдор ба мавзуъ аз китобим Политология, под редакции В.Н. Лавриенко. Сиёсат ва воситаҳои ахбори омма. Нақши технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ дар рушду нумуи ҷомеаи демократӣ. Мутолиа ва конспект кардани китоби «Тоҷикистон-20». Муносибатҳои байналхалқӣ ва сиёсати хоричии давлат. Таҳкими ҳуқуқи байналхалқӣ ва раванди ҳимояи манфиатҳои миллӣ. Мутолиа ва конспект кардани китоби Назаров Т., Сатторзода А. Дипломатияи муосири тоҷик. Амният ҳамчун падидаи системаи ичтимоию сиёсӣ. Терроризми байналхалқӣ ва гурӯҳҳои ифротӣ ҳамчун таҳдид ба амнияти миллӣ. Мутолиа ва омода намудани маърӯза дар асоси Стратегияи амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон (Лоиҳаи ташаббусӣ) ва Махмадов А.Н., Юнусов Т.Ҷ., Рачабов Ш.А. Амният ҳамчун падидаи системаи ичтимоӣ. Ҷаҳонишавӣ ва назарияи геополитикии олам. Назарияҳои геополитикии муосир. Мутолиа ва конспект аз китоби Збигнев Бзежинский «Тахтаи бузурги шоҳмот».		
БФГ 08	**Ҳуқуқ** Мафҳум ва моҳияти давлат. Давлати ҳуқуқбунёд ва ҷомеаи шаҳрвандӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китобҳои Поздняков Э.А. Философия государства и права; Чиркин В.Е. Современное государство; Миралиев И.К. Правовое государства и права человека. Маҳфум ва моҳияти ҳуқуқ. Ҳукуку озодиҳои инсон ва шаҳрванд. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Лейст О.Э. Сущность права. Алексеев	**3**	**72**

	С.С. Право: азбука-теория-философия: Опыт комплексного исследования.. Алексеев С.С. Восхождение к праву. Поиски и решения; Гегель Г.В.Ф. Философия права; Имомов А. Правовой статус человека и гражданина, основные права, свободы и обязанности. Таълимот дар бораи Конститутсия. Падидаи шаҳрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Асосҳои ташкил ва фаъолияти мақомоти давлатӣ. Сохтори давлатӣ ва низоми марзӣ-маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Диноршоев А.М. Конституционные основы разделения властей в Республике Таджикистан; Имомов А. Нақши конститутсия дар бунёди давлатдории миллии Тоҷикистон. Маҳфуми идоракунӣ ва ҳокимияти ичроия. Хидмати давлатӣ ва хидматчиёни давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Административное право: Учебник/Под ред. Ю.М. Козлова; Административное право: Учебник/Под ред. Л.Л. Попова. Алехин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации. Ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ва ҷавобгарии маъмурӣ. Мақомоте, ки парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро баррасӣ менамоянд. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса; Панова И.В. Административно-процессуальное право России. Мафҳум ва предмети ҳуқуқи граждани. Уҳдадориҳои шартномавӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Чеговадзе Л.А. Структура и состояние гражданского правоотношения. Договорное право. кн.1 Общие положения. Кн.2 Договоры о передаче имущества; Грибанов В.П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав; Курбонов К.Ш. Добросовестное правоприобретение в гражданском праве; Низоми ҳуқуқи граждани. Уҳдадориҳои деликатӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Бадалов Ш.К. Проблемы гражданско-правовой ответственности за экологический вред; Сулаймонов Ф.С. Ҳуқуқи ашёӣ. Маҳфум ва моҳияти ҷиноят. Асосҳои ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашидан. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Кузнецова Н.Ф. Преступления и преступность. Жалинский А.Э. Уголовное право в ожидание перемен. Назаров А.К. Уголовно-правовые нормы Корана и Хадисов и их классификации по УК РТ. Азизов У.А. Эволюция институтов преступления на территории исторического и современного Таджикистана (историко-правовое исследование). Мафҳум ва моҳияти ҷазо. Асосҳои таъини ҷазо. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Тайфуров З.С. Правовое регулирование лишение свободы в Республики Таджикистан. Азизов У.А. Эволюция институтов преступления на территории исторического и современного Таджикистана: историко-правовое исследование. Сафаров А.И. Уголовная ответственность за легализации (отмывание) денежных средств либо иного имущества полученных противозаконным путем. Мафҳум ва предмети ҳуқуқи оилавӣ. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои падару модар ва фарзандон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз		

	китоби. Химатов Х.Н. Правовое регулирование имущественных отношений супругов: проблемы и перспективы развития. Муносибатҳои ҳуқуқи оилавӣ. Ҳимояи ҳуқуқи кӯдакон дар муносибатҳои оилавӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Кархалев Д.Н. Баамалбарорӣ ва ҳимояи ҳуқуқи оилавӣ // Ҳуқуқи оилавӣ дар асрҳои XX-XXI веков. Фаъолияти молиявӣ: маҳфум, принсип, усулҳо ва вазифаҳои он. Мақомоте, ки фаъолияти молиявии давлатро амалӣ менамоянд. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Ғаюров Ш.К. Ҳуқуқи молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон //Китоби дарсӣ зери таҳрир умумии номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент Шонасурдинов Н.Ш. Маҳфум ва аломати хоси андозҳо. Функсияи андоз ва фарқияти андоз аз дигар пардохти молиявӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Ғаюров Ш.К. Ҳуқуқи молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. // Китоби дарсӣ зери таҳрир умумии номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент Шонасурдинов Н.Ш.; Ҳуқуқи андози Ҷумҳурии Тоҷикистон. Васоити таълимӣ. Маҳфум ва предмети ҳуқуқи соҳибкорӣ. Танзими давлатии фаъолияти соҳибкорӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Актуальные проблемы предпринимательского права. Выпуск 1/Отв. ред. Молотников А.Е., Куракин Р.С.; Актуальные проблемы предпринимательского права. Выпуск 3 / под ред. А.Е. Молотникова. Субъектони ҳуқуқи соҳибкорӣ. Ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Ойгензихт В.А. Проблема риска в гражданском праве. Предмети ҳуқуқи меҳнатӣ. Субъектҳои ҳуқуқи меҳнатӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Головина С.Ю. Понятийный аппарат трудового права; Сыроватская Л.А. Ответственность за нарушение трудового законодательства. Низоми ҳуқуқи меҳнатӣ. Маҳфум, хусусият ва аҳамияти шартномаи меҳнатӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби. Акопова Е.М. Современный трудовой договор (контракт); Петров А.Я. Трудовой договор. Маҳфум, вазифа ва принсипҳои ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ. Низоми мақомоти иҷрокунандаи ҷазои ҷиноятӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Дибиров М.Т. Проблемы социальной адаптации лиц освобожденных из исправительных учреждений; Зазарихина О.В. Исполнение наказания в виде пожизненного лишения свободы в России. Тартиби иҷро ва адои ҷазоҳои ҷиноятӣ. Ҳимояи ҳуқуқи инсон дар низоми муассисаҳои иҷрои ҷазои ҷиноятӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Зубков А.И. Карательная политика на рубеже тысячелетий; Миронов Р.Г. Актуальные проблемы обеспечения безопасности персонала следственных изоляторов и лиц содержащихся под стражей. Фаъолияти ҳуқуқи мухофизатӣ, маҳфум, нишонаҳо ва самтҳои асосии он. Адвокатура: маҳфум ва вазифаҳои он. Ёрии ҳуқуқӣ ва намудҳои он. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Искандаров З.Х. Адвокатураи судӣ; Махмудов И.Т. Прокурорский надзор за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности: проблемы		

	теории, практики и законодательной регламентации. Суд ҳамчун мақоми ҳокимияти судӣ. Адолати судӣ: маҳфум ва нишонаҳои он. Принсипҳои ба амалбарории адолати судӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Судебная власть в современной России. Гафуров Х.М. Судебная система Республики Таджикистан: современное состояние и перспективы развития. Даев В.Г., Маршунов М.Н. Основы теории прокурорского надзора. Моҳият, сарчашма ва принсипҳои ҳуқуқи байналмилалӣ. Таносуби ҳуқуқи байналмилалӣ ва ҳуқуқи миллӣ. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Панов В.П. Актуальные проблемы международного права. Субъектони ҳуқуқи байналмилалӣ. Масоили эътирофнамоии байналмилалӣ ва ҳуқуқ қабулкунии давлат. Мутолиа ва конспекти порчаҳо аз китоби Арцыбасов И.Н. Егоров С.А. Вооруженный конфликт: право, политика, дипломатия. Запрет на акты террора в международном гуманитарном праве.		
БФГ 09	**Фарҳангшиносӣ** Илми фарҳангшиносӣ ва назарияҳои асосии он. Пайдоиш ва ташаккули илми фарҳангшиносӣ. Вазифаҳои асосии фанни фарҳангшиносӣ ва робитаи он бо дигар илмҳо. Маҳфум, моҳият ва сохтори фарҳанг. Тавсифи истилоҳи фарҳанг-маданият ва тамаддун. Навиштани эссе ба ақидаҳои гуногуни фарҳангшиносон доир ба фарҳанги маънавӣ ва сохтори он. Навъҳои фарҳанг ва таснифи он. Ҷиҳатҳои миллӣ ва умумибашарии фарҳанг. Хусусиятҳои умумӣ ва фарқкунандаи намудҳои фарҳанг. Назарияҳои муосири фарҳангшиносӣ. Консепсияҳои фарҳангшиносӣ дар осори илмии олимони тоҷик. Назарияҳои фарҳанг ва фарҳангшиносӣ аз нигоҳи Гердер, Кант, Гегель, Данилевский, Шпенглер, Тойнби, Ясперс, Тейлор, Фрейд ва диг. Функсияҳои (вазифаҳои) асосии фарҳанг. Функсияи ичтимоикунонӣ чун омили рушди шахсият. Вазифаҳои муҳимтарини фарҳанги маънавӣ дар ҷомеаи соҳибистиқлол. Қонуният ва омилҳои асосии рушди фарҳанг. Қонуниятҳои фарҳанг ва шартҳои асосии татбиқи онҳо дар ҷомеа. Сиёсати давлатии Ҳукумати ҶТ ва нақши Президент-пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дар рушди фарҳанг. Фарҳанг ва тамаддун. Намудҳои гуногуни тамаддуни бостонӣ ва муосир. Алоқамандӣ ва баҳамтаъсиррасонии табиат ва фарҳанг. Ҷаҳонишавии фарҳанги муосир. Ҷаҳонишавӣ ва ҳифзи фарҳанги миллӣ. Рушди фарҳанги мардумӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ. Тавсифи унсурҳои фарҳанг. Нақши анъана дар ҳифзи робитаи ирсии фарҳанг. Мавқеи забон ва урфу одат дар рушди фарҳанг. Асари «Ғуруби Аврупо»-и О.Шпенглер ва масоили фарҳанг (таҳияи эссе). Фарҳанги Шарқу Ғарб: равобит ва таззодҳо. Муколамаи фарҳангҳо омили муҳими тавсеаи фарҳанг. Асари «Ғуруби Аврупо»-и О.Шпенглер ва масоили фарҳанг (таҳияи эссе). Фарҳанги бостонии Шарқ. Хусусиятҳои умумӣ ва фарқкунандаи фарҳанги Шарқу Ғарб. Дастовардҳои фарҳанги Мисри қадим, Байнаннахрайн ва Ҳинду Чин (интихобан: таҳияи эссе). Фарҳанги атиқаи Юнон ва Рим.	**3**	**72**

	Хусусиятҳои фарҳанги эллинӣ. Юнон ва Рими қадим чун сарчашмаи рушди фарҳанги Аврупои пасин. Фарҳанги Эрони бостон. Фарҳанги аҳди Сосониён. Ҷаҳони муосир ва омӯзиши арзишҳои фарҳангии Эрони бостон. Нақши мардуми форсу тоҷик дар ташаккули фарҳангу тамаддуни исломӣ (Ренесанси мусулмонӣ асрҳои VIII-XV). Фарҳанги Сомониён (Эҳёи ʻачам). Нақши Имоми Аъзам ва дигар омилҳои ислом дар рушди тамаддуни Исломӣ. Вазъи фарҳанги халқи форсу тоҷик дар асрҳои XVI-XX. Нақши ҷадидизм ва маорифпарварон дар рушди фарҳанг ва бедории халқи тоҷик. Баррасии масъалаҳои фарҳанги миллии тоҷикон дар асарҳои: Фарҳанги давраи эҳёи Аврупо. Заминаҳои назариявии фарҳанги давраи Эҳёи Ғарб. Таъсири фарҳанги давраи Эҳё ва замони нави Аврупо ба фарҳанги муосир. Фарҳанг дар давроне Иттиҳоди Шӯравӣ. Навовариҳои фарҳанги халқи тоҷик дар замони Шӯравӣ. Дастовардҳо ва камбудиҳои фарҳанги замони Шӯравӣ. Фарҳанги халқи тоҷик дар замони сохибистиқлолӣ. Истиқлолият ва эҳёву рушди фарҳанги миллӣ. Фарҳанг ва масоили худшиносии миллатӣ Эссе (аз рӯи асарҳои пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон) ва дигар олимон.		
БФГ 10	**Диншиносӣ** Диншиносӣ ва доираи бахси он. Робитаи диншиносӣ бо илмҳои дигар. Вазифаҳои диншиносӣ (Мюллер М.Введение в науку о религии. с.7-25). Конспекти мавзӯъ. Марҳилаҳои ташаккули диншиносӣ. Диншиносӣ дар аҳди бостон ва асрҳои миёна. Диншиносӣ дар давраи Эҳё ва маорифпарвай (Религиоведческий словарь Вып.5.) Конспекти мавзӯъ. Ташаккули диншиносӣ хамчун илм. Таркиб ва сохтори диншиносӣ. Диншиносии муқоисавӣ (М.Элиаде История веры и религиозных идей) Конспекти мавзӯъ. Пайдоиш, таъриф ва моҳияти дин. Дин хамчун ҳодисаи иҷтимоӣ (Токарев С.Л. Религия в истории народов мира). Шуури динӣ ва сохтори он. Табақабандии дин ва назарияҳои марбути он. Психологияи дин (Занько Ю.М. Психология религии). Фалсафаи дин ва илоҳиёти фалсафӣ. Илоҳиёт дар фалсафаи Шарқи исломӣ. Исботи вуҷуди Худо (Быховский Б.Э. Эрозия «вековечной» философии. с. 80-92). Вазифаҳои иҷтимоии дин. Таносуби дину сиёсат. Дин ва фарҳанг (Аз чониби устод омода сохта мешавад). Озодии виҷдон ва фарҳанги таҳаммулпазирӣ. Дин дар партави афкори озодандешӣ. Назари маорифпарварн нисбат ба дин (Мавод аз чониби устод омода сохта мешавад). Таърихи дин ва масъалаҳои он. Динҳои ибтидоӣ ва хусусиятҳои онҳо. Тотемизм, фетишизм ва сеҳргаравӣ (Токарев С.Л. Первобытная культура). Динҳои миллӣ ва хусусияти онҳо. Ҳиндуия. Динҳои миллии Чин ва Япония (Шанти деля Сосси. Иллюстрированная история религии. в 2-х томах). Динҳои Эрони бостон: мехрпарастӣ, зардуштия, монавия. Зардуштия ва ҳаракати ислоҳотхоҳии маздакия. Авасто-манбаи устуравӣ ва динӣ (Авесто). Пайдоиш ва ташаккули яҳудия. Яҳудия ва сионизм. Китобҳои мукаддаси яҳудия (Библейская энциклопедия). Динҳои ҷаҳонӣ ва хусусияти	**3**	**72**

	онҳо. Буддоия ва таълимоти он. Ламаизм (Эррикер К. Буддизм). Масеҳият. Ақоид ва маросимҳои он. Чудошавии масеҳият ба калисоҳои шарқӣ ва ғарбӣ (Крывелев И.А. История религии. Очерки в двух томах). Равияи католикӣ, Ватикан. Православие ва калисоҳои он. Равияи протестантӣ (Рожков В.И. Очерки по истории римско-католической церкви). Заминаҳои таърихӣ, динӣ-фарҳангӣ ва сиёсии пайдоиши ислом. Марҳилаҳои асосии ташаккули ислом. Сабабҳои ба фирқаю мазҳабҳо тақсимшавии ислом (Массэ А.Ислом). Аз тарафи арабҳо забт кардани Эрон, Хуросону Мовароуннаҳр ва паҳншавии ислом дар ин сарзамин. Муборизаи зидди арабҳо дар Хуросону Мовароуннаҳр. Ҳаракати шуубия (Колесников А.И. Завоевание Ирана арабами). Қуръон-китоби мукаддаси дини ислом. Сунна-сарчашмаи дини ислом. Ҷамъоварии ҳадисҳо (Пиотровский М.Б. Ас-сунна-ислам: энциклопедический словарь). Равия ва мазҳабҳо дар ислом. Фиққи ҳанафи. Таҳаммулпазирӣ дар фиққи ҳанафӣ (С.Аҳмадов. Баъзе хусусиятҳои фиқҳ ва каломи Имоми Аъзам-Абӯҳанифа). Ислом ва миллат. Ислом ва фарҳанги миллӣ. Мафҳуми «тамаддуни исломӣ» ва таркиби он. Нақши тамаддуни исломӣ дар тамаддуни ҷаҳонӣ (мавод мустақилона омода карда мешавад). Дин дар ҷаҳони муосир. Сиёсишавии ислом дар замони муосир ва шаклҳои зоҳиршавии он. Салафигароии ифротӣ ва хатари он дар ҷомеаҳои суннатӣ (Ибрагим Т.К. Сагадеев А.В. Ас-салафия-исламский энциклопедический словарь). Моҳияти иртиҷоӣ ва ифротгароии созмони «ихвон-ул-муслимин», Ҳизби таҳрир» ва дигар равияҳои тундрави исломӣ. Ҷаҳонишавӣ ва ислом. Ҳаракати ислоҳхоҳӣ дар исломи муосир. Равияҳои исломии диншиносӣ (мавод мустақилона омода карда мешавад). Дунявият ва зарурати давлатдории дунявӣ. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи дин ва татбиқи аслҳои озодии виҷдон дар ҷумҳурӣ. Тундгароии динӣ ва амнияти миллӣ (Назиров Д. Религиозно-политический экстремизм и терроризм в Центральной Азии). Назарияҳои муосири диншиносӣ. Муносибат ба дин дар равияҳои муосири фалсафӣ. Плюрализм ва диншиносии либералӣ (Классики мирового религиоведения. Словарь).		
БФГ 11	**Тарбияи ҷисмонӣ** Мавқеи тарбияи ҷисмонӣ дар тайёрии умумӣ-фарҳангӣ ва касбии донишҷӯён. Асосҳои иҷтимоию биологии тарбияи ҷисмонӣ. Асосҳои тарзи ҳаёти солими донишҷӯён. Тарбияи ҷисмонӣ дар таъмини тансиҳатӣ. Тайёрии умумӣ ва махсус дар системаи тарбияи ҷисмонӣ. Аҳамияти машқҳои ҷисмонии мустақилонаи донишҷӯён. Худназораткунии донишҷӯён ҳангоми иҷрои машқҳои ҷисмонӣ. **Мавзӯҳои машғулиятҳои амалӣ.** Гимнастика. Варзиши сабук. Баскетбол. Волейбол. Футболи хурд. Тӯби дастӣ. Бозиҳои серҳаракат. Гуштини миллӣ. Чавгонбозӣ. Шиноварӣ. Тайёрии умумии ҷисмонӣ (туҷ). Машғулиятҳои мустақилона.	**6**	**144**
БФГ 12	**Фанҳои интихобӣ**	**3**	**72**
БФГ 12.1	**Этика ва Эстетика**		

	Ахлоқ ҳамчун илм. Моҳият ва хусусияти илми ахлоқ. Таълимоти ахлоқии Шарқи қадим: Чин, Ҳинд, Миср, Эрон. Мутолиа ва конспект кардани асари А. Содиқов «Аз таърихи андешаҳои ахлоқии мутафакирони Шарқ» ва Муҳаммад Иқбол, «Эҳёи фикри динӣ дар ислом», Д., 2010. **Моҳият, сохт, мавзӯ ва вазифаҳои илми ахлоқ.** Таълимоти ахлоқии Зардушт. Мутолиа ва конспект кардани китоби Ё.Одинаев, Б.Гадоиев «Асосҳои маданияти шахс». **Таърихи таълимоти ахлоқӣ.** Мутолиа ва конспекти бобҳои «Одоби таом хурдан», «Одоби даъвату иҷобат» аз китоби Муҳаммад Ғазоли «Кимиёи саодат». **Афкори ахлоқии мутафаккирони форсу тоҷик.** Ақидаҳои ахлоқии Конфутсий. Мутолиа ва конспект кардани асари китоби Эмомалӣ Раҳмон «Ватандӯстӣ ва ҳудшиносии миллӣ». **Ахлоқи касбӣ ва хизмати давлатӣ.** Ахлоқ дар Буддоия. Мутолиа ва омода намудани маърӯза аз китоби Закариёи Розӣ «Тибби рӯҳонӣ» боби "Такаббуру худписандӣ". **Масоили асосии назарияи ахлоқ.** Мақулаҳои ахлоқӣ. Масоили ахлоқӣ дар масеҳият. Мутолиа ва конспект кардани асари Арасту «Никомахова этика», Китоби аввал. **Ахлоқ ҳамчун падидаи ҳаёти маънавии инсон.** Ахлоқ дар Ислом. Мутолиа ва конспект кардани боби «Сухан андар подоши некию бадӣ»-и китоби «Хон-ул-ихвон»-и Носири Хусрав. **Маъно ва ҳадафи зиндагӣ.** «Ибни Мискавайҳ ва илми ахлоқи исломӣ». Мутолиа ва конспект кардани асари Закариёи Розӣ «Тибби рӯҳонӣ» "Худдорӣ ва дурӯғгӯӣ". **Озодӣ ва масъулияти шахс.** Андешаҳои ахлоқии мутафаккирони Шарқ: Форобӣ, Ибни Сино, Н.Тусӣ. Мутолиа ва конспект кардани асари Муҳаммад Ғазолӣ «Кимиёи саодат»-Боби «Решаҳои хубу бад дар одамӣ» ва китоби Абӯалӣ ибни Сино «Рисолаи ахлоқ». **Саодат ҳамчун арзиши ахлоқӣ.** Ахлоқ дар Ҳиндуия. Мутолиа ва конспект кардани асари Носири Хусрав «Ҷомеъул-ҳикматайн» боби «Андар ниёзмандии мардум ба парвариш». **Дин ва ахлоқ.** Рафтори расмӣ ва симои зоҳирӣ. Мутолиа ва конспект кардани асари З.Саидов, «Густариши ахлоқи миллӣ-посух ба пайомадҳои манфии ҷаҳонишавӣ». **Глобализатсия ва мушкилоти ахлоқӣ.** Ахлоқ ва масъалаи худшиносии шахсият. Мутолиа ва конспект кардани Суханронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон оид ба лоиҳаи қонун «Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд». **Этикет ва маданияти шахс.** Одоби накӯ. Ҳурмату эҳтироми волидон фарз аст. Хизмати падару модар фарз аст. «Дар баёни ҳурмати падару модар»-и Фаридуддини Аттор. Маданияти муносибат бо одамон. **Фалсафаи ахлоқ.** Маданияти зоҳирӣ ва ботинии инсон. Закариёи Розӣ, Тибби рӯҳонӣ. **Зебоишиносӣ.** Зебоишиносӣ ҳамчун илм. Семинар дар мавзӯи: «Зебоишиносӣ илм дар бораи ҳунар ва эҷодиёти бадеӣ». Мутолиа ва конспект кардани асари Касымджанов. А.Х. «Эстетические взгляды Фараби». **Марҳалаҳои асосии ташаккули зебоишиносӣ.** Марҳалаҳои пайдоиш ва инкишофи илми зебоишиносӣ. Мутолиа ва конспект кардани асари Ғафуров Б. «Тоҷикон» боби 2 - «Авасто			

	ҳамчун ёдгории таърихӣ». **Сохти таркибии шуур дар зебоишиносӣ.** Фаъолияти зебоишиносӣ ва шуури зебоишиносӣ. Зебоишиносӣ: шуур ва фаъолият. Мутолиа ва конспект кардани асари Раҳимов С., «Эстетика зороастризма». **Категорияҳои илми зебоишиносӣ.** Мафҳумҳои асосии зебоишиносӣ. Мутолиа ва конспект кардани асари Раҳимов С., «Эстетика зороастризма» боби 2 «Гегель об эстетических представлениях Авесты». **Зебоишиносӣ ва ҳунар.** Робитаи зебоишиносӣ бо дигар фанҳо. Раҳимов С., «Эстетика зороастризма», боби 2 «Место человека в авестийском эстетическом представлении». **Образи бадеӣ ва мақоми шахс дар ҳунар.** Эҷодиёти бадеӣ. Мутолиа ва конспект кардани асари Эмомалӣ Раҳмон «Забони миллат - ҳастии миллат». **Гурӯҳбандии ҳунарҳо.** Морфологияи ҳунар. Навъҳои ҳунар (морфологияи ҳунар). Мутолиа ва конспект кардани асари Ҳазраткулов М. «Эътиқоду анъанаҳои бостонии Ачам». **Ваъзи зебоишиносӣ ва ҳунар дар Тоҷикистони муосир.** Рушду камоли зебоишиносӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Мутолиа ва конспект кардани асари Турсунов А. «Эҳёи Ачам». Зебоишиносӣ ва ҳулқшиносӣ. «Пиндори нек, Гуфтори нек, Кирдори нек». Нақши зебоишиносӣ дар камолоти инсон. Мутолиа ва конспект кардани асари Сатторов А. «Афкори адабӣ ва эстетикаи Абдураҳмони Ҷомӣ». **Ахлоқ ва зебоишиносӣ ҳамчун унсурҳои таркибии фарҳанг.** Назере ба рушди зебоишиносӣ ҳамчун илм. Мутолиа ва конспект кардани суханронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Эмомалӣ Раҳмон «Фарҳанг ҳастии миллат».		
БФГ 12.2	**Мантик** Фанни мантиқ ва мавзӯи баҳси он. Алоқамандии мантиқ бо илмҳои дигар. Аҳамияти омӯзиши фанни мантиқ (Гетманова А.Д. Логика). Мантиқи шаклӣ ва диалектикӣ. Принсипҳои методологии мантиқи шаклӣ. Фарқияти мантиқи шаклӣ аз мантики диалектикӣ, таҳлил аз рӯи мисолҳо. Таърихи пайдоиши илми мантиқ. Мантиқи классикӣ ва ғайриклассикӣ. Таълимоти мантиқии мутафаккирони форсу тоҷик, (Форобӣ. "Логические трактаты"). Забон ҳамчун воситаи маърифат. Шарҳи аломатҳо, маъноӣ аломат. Забон ҳамчун воситаи ифодаи тафаккур, ҳалли машқҳо. Мафҳум ҳамчун шакли тафаккур. Номҳо ва хусусиятҳои онҳо. Мафҳум ҳамчун шаклии асосии тафаккур, аз рӯи матни "Гулистон"-и Саъдӣ муайян кардани мафҳумҳо. Мазмун ва ҳаҷми мафҳум. Навъҳои мафҳум. Аҳамияти ҳаҷм ва мазмуни мафҳум ва навъҳои мафҳум, аз рӯи матни "Гулистон"-и Саъдӣ муайян кардани мафҳумҳо. Муносибати байни мафҳумҳо. Амалҳо бо мафҳумҳо. Нишон додани муносибати байни мафҳумҳо бо мисолҳо, мисолҳо аз тарафи устод пешниҳод мешавад. Таъриф ва навъҳои он. Тақсими мафҳум ва навъҳои он, тасниф. Қоидаҳои таъриф, тақсим ва тасниф, конспект аз рӯи китоби (С.Аҳмадов. "Гуфторҳо доир ба мантиқ"). Қазия ҳамчун шакли тафаккур. Қазия ва ҷумла. Таълимоти Ибни Сино дар бораи қазия, (М.Д. Динаршоев. Матолиби фалсафаи Ибни Сино). Қазияҳои сода. Сохтори		

	қазия. Нишон додани сохтори қазия аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Қазияҳои мураккаб. Муносибати байни қазияҳо. Овардани мисолҳо ва нишон додани муносибати байни қазияҳо, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Тақсим қазияҳо аз рӯи сифат ва миқдор. Қазияҳои модалӣ (чихатӣ). Тақсим қазияҳо аз рӯи сифат ва миқдор дар таълимоти мантикии Ибни Сино (М.Д.Диноршоев. Матолиби фалсафаи Ибни Сино). Қонуни айният. Қонуни безиддиятнокӣ (рафъи танокуз). Аҳамияти амалии қонунҳои мантикӣ, (Гетманова. Логика). Қонуни истисноӣ салоса. Қонуни асоси кофӣ. Аҳамияти амалии қонунҳои амалӣ (Гетманова Логика). Хулосабарории дедуктивӣ (истинтоҷ). Шаклҳои хулосабарории дедуктивӣ. Овардани мисолҳо ва тахлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои дедуктивӣ, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Навъҳои хулосабарории дедуктивӣ. Хулосабарориҳои бевосита ва бавосита. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои дедуктивӣ, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Қиёс (силлогизм)-и содаи қатъӣ. Сохтори киёс. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои дедуктивӣ. Хулосабарории индуктивӣ (исиқрой). Хусусиятҳои хулосабарории индуктивӣ. Овардани мисолҳо ва тахлили онҳо аз рӯи хулосабарориҳои индуктивӣ, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Навъҳои хулосабарории индуктивӣ. Тамсил (аналогия), хитоба. Исбот ва раддия. Далеловарӣ ва исбот. Овардани мисолҳо ва тахлили онҳо дар доираи исбот ва раддия. Таркиби исбот ва раддия. Навъҳои исбот ва раддия. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи исбот ва раддия, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Танқид ва раддия. Қоидаҳои далеловарӣ ва танқид, исбот ва раддия. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи исбот ва раддия (Болтаев М.Н. Мантиқ). Мантиқи саволу чавоб. Муаммо. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи саволу чавоб ва муаммо, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ. Фарзия. Назария. Овардани мисолҳо ва таҳлили онҳо дар доираи фарзия ва назария, аз рӯи матни “Гулистон”-и Саъдӣ.		
II.	**БАХШИ ФАНҲОИ ТАБИИЮ РИЁЗӢ ВА ИҚТИСОДӢ**	**20**	**480**
БФТРИ 01	**Назарияи иқтисодӣ** Моҳияти фанни назарияи иқтисодӣ ва вазифаҳои он. Усулҳои омӯзиш ва зинаҳои инкишофи фанни назарияи иқтисод. Масъалаҳои асосии иқтисодии ҷамъият. Муносибатҳои истеҳсолӣ ва куввахои истеҳсолкунанда. Захирахои иқтисодӣ. Масъалаи интихоб дар иқтисод. Системаҳои иқтисодӣ. Мазмун ва моҳияти система иқтисодӣ бозаргонӣ. Истеҳсолот ва шаклҳои он. Омилҳо иистеҳсолот. Меҳнат ҳамчун шарти зарурии мавҷудияти истеҳсолоти ҷамъиятӣ. Арзиш ва шаклҳои он. Мол ва хусусиятҳои он. Пул: зарурияти пайдоиш, шаклҳо ва вазифаҳо. Моликият ҳамчун асоси муносибатхои истеҳсолӣ. Шаклҳои моликият. Роҳҳои тағйирдодани шаклҳои моликият. Сармоя ва шарҳи он аз нуқтаи назари мактабҳои	**3**	**72**

	гуногуни иқтисодӣ. Назарияи иқтисоди хурд (микроиқтисод): иқтисоди хурд ҳамчун қисми таркибии назарияи иқтисодӣ. Мазмуни иқтисодии мафҳуми бозор. Унсурҳои таркибии бозор. Арза, такозо ва омилҳои ба онҳо таъсиркунанда. Рақобат ва шаклҳои он. Олигополия. Рақобати монополистӣ. Сиёсати зиддимонополии давлат. Нархи мувозинатӣ ва омилҳои ба он таъсиркунанда. Самараи даромад ва ивазкунӣ. Чандирии арзуваталаб. Назарияи масъулияти маҳдуд ва рафтори истеъмолкунанда. Мафҳуми «сабади истеъмолӣ». Қонуни камшавии хосилнокии маҳдуд. Сохибкорӣ ва шаклҳои он. Ширкат ҳамчун намояндаи иқтисодӣ. Харочоти истехсолӣ ва шаклҳои он. Даромад ва фоида. Шартҳои камкунии харочотҳо ва афзоиши фоида дар шароити рақобатиозод. Бозорикувваи корӣ. Арзуталаб дар бозорикувваикорӣ. Омилҳои нархмуайянкунанда дар бозорикувваи корӣ. Бозори сармоя ва фоизи қарз. Бозори омилҳои истехсолот. Иҷораи замин. Муносибатҳои кишоварзӣ ва комплекси кишоварзию саноатӣ. Назарияи иқтисоди миллӣ (макроэкономика): Иқтисоди миллӣ ва таркиби он. Таносубҳои иқтисодӣ миллӣ. Маҷмӯи маҳсулоти миллӣ ва усулҳои ҳисобкунии он. Нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ. Сарвати миллӣ ва таркиби он. Маҷмӯи арзваомилҳои ба он таъсиркунанда. Маҷмӯи талаб ва омилҳои ба он таъсиркунада. Мувозинати макроиқтисодӣ. Истеъмол ва шаклҳои он. Маблағгузорӣ ва омилҳои ба он таъсиркунанда. Назарияи фузунсоз-акселератор. Рушди иқтисодӣ ва шаклҳои он. Сарчашма ва омилҳои рушди иқтисодӣ. Танзими давлатии рушди иқтисодӣ. Марҳила ва давраҳои иқтисодӣ. Бӯҳрони иқтисодӣ ва сиёсати зидди бӯҳронии давлат. Бекорӣ: шаклҳо ва сабабҳои пайдоиши он. Мафҳуми шуғли пурра. Оқибатҳои иҷтимоии иқтисодии бекорӣ. Усулҳои мубориза ба мукобили бекорӣ. Бекурбшавии пул: сабабҳои пайдоиш ва шаклҳои он. Оқибатҳои бекурбшавии пул. Роҳҳои пешгирии бекурбшавии пул. Низоми молиявӣ ва таркиби он. Бӯчаи давлатӣ ва касри бӯча. Қарзи давлатӣ. Андоз, шаклҳо ва сиёсати андозситонӣ. Сиёсати пулии давлат. Моҳият ва мазмуни иқтисодии қарз. Низоми қарзӣ ва таркиби он. Бонкҳо, шаклҳо ва вазифахои онҳо. Сиёсати пулбарории давлат. Миқдори пули барои муомилот зарур ва таъминӣ истеҳсолот бо пул. Вазифаҳои иқтисодии давлат. Самтҳо ва воситаҳои танзими давлатии иқтисод. Даромади аввалӣ ва сарчашмаҳои он. Сатҳи зиндагии аҳолӣ. Сиёсати иҷтимоии давлат. Назарияи иқтисоди ҷаҳонӣ: иқтисоди ҷаҳонӣ ва таркиби он. Бозори ҷаҳонӣ ва хусусиятҳои он. Тиҷорати байналхалкӣ ва омилҳои ба он таъсиркунада. Ҳамбастагии байналхалкии иқтисодӣ. Кӯчиши байналхалкии сармоя ва кувваи корӣ. Низоми байналхалкии асъор. Курби асъор ва масъалаи табодулпазирии асъор. Ташкилотҳои байналхалкии молиявию асъорӣ.		
БФТРИ	**Географияи Точикистон бо асосҳои демография** Мавқеи геополитикӣ ва тақсимоти маъмурию сиёсии	**3**	**72**

02	Ҷумҳурии Тоҷикистон. Геополитика ва сиёсати давлат. Тоҷикистон дар харитаи сиёсии ҷаҳон. Таърихи тадқиқотҳои географӣ ва ташакулёбии ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон. Давраҳои инкишофи илмҳои географӣ. Сахми олимони рус, олмон ва тоҷик дар омӯзиши комплексии сарзамини Тоҷикистон. Шароит ва сарватҳои табиӣ ва баҳои иқтисодӣ-географии онҳо. Сарватҳои зеризамини Тоҷикистон. Захираҳои обии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва аҳамияти иқтисодии он. Иқтидорҳои сайёҳию рекреатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таърихи ташакулёбии фаъолияти сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҷойгиршавии соҳаҳои хоҷагии рекреатсионӣ ва сайёҳӣ. Минтақаҳои сайёҳию рекреатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Захираи обҳои маъданӣ ва аҳамияти рекреатсионии онҳо. Нақши омилҳои табиӣ-географӣ дар рушди сайёҳӣ. Сохтори хоҷагии халқи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қонуниятҳои ҷойгиршавии он. Омилҳои географияи ҷойгиркунии соҳаҳои хоҷагии халқ. Таърихи ташакулёбии хоҷагии халқи Тоҷикистон. Географияи саноати энергетикӣ. Географияи неругоҳҳои барқии обӣ ва системаҳои энергетикии Тоҷикистон. Дурнамои рушди соҳаи гидроэнергетикӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дурнамои рушди соҳаи гидроэнергетикӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Самтҳои асосии тараққиёт ва ташаккули системаҳои энергетикӣ. Манбаҳои алтернативии энергетикӣ ва роҳҳои самаранок истифодабарии онҳо. Саноати истехроҷи маъданҳои кӯҳӣ ва химия. Таърихи ташакулёбии саноати маъдани кӯҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таърихи ташакулёбии саноати маъдани кӯҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҷойгиршавии корхонаҳои саноати истихроҷи маъдани кӯҳӣ ва самтҳои тараққиёти он. Географияи саноати коркарди метал ва мошинсозии ҶТ. Ҷойгиршавии корхонаҳои саноати металлургии Тоҷикистон. Географияи саноати металлургияи рангаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Омилҳои ҷойгиршавии онҳо. Географияи саноати металлургияи рангаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Омилҳои ҷойгиршавии онҳо. Географияи ташакулёбии саноати масолеҳи бинокорӣ. Заминаҳои табии ташакулёбии саноати бинокорӣ дар Тоҷикистон. Самтҳои асосии рушди саноати семент, корхонаҳои оҳану бетон, заводҳои хишт ва ғайра. Комплекси кишоварзию саноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва алоқамандии он ба фондизамину об. Омилҳои географии тараққиёти комплекси кишоварзию саноатӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ. Роҳҳои рушди соҳаҳои кишоварзии Тоҷикистон. Саноати истеҳсоли маҳсулоти истеъмолии хоҷагии халқ ва соҳаҳои хизматрасонӣ. Қонуният ва самтҳои ҷойгиркунии иншоотҳои саноати сабук, истеҳсолоти молҳои истеъмолӣ ва хизматрасонӣ. Саноати сабук ва хурокворӣ. Нақлиёт ва алоқа. Тавсиф ва таҳлили соҳаҳои нақлиёт. Таърихи ташакулёбии соҳаҳои нақлиёт ва алоқа дар Тоҷикистон. Асосҳои назариви ноҳиябандии иқтисодӣ. Ноҳияҳои иқтисодии Тоҷикистон. Таҳлил ва омӯзиши муқоисавии ноҳияҳои иқтисодии Тоҷикистон. Комплексихудудию истеҳсолии Тоҷикистони		

	Ҷанубӣ. Шаклҳои географии ташкил ва ҷойгиршавии истеҳсолот. Асосҳоиназариявӣ ваамалии ташкили комплексҳои ҳудудию истеҳсолӣ. Робитаҳои хориҷӣ ва ҳамкориҳои берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шаклҳои ҳамкории иқтисодӣ ва робитаҳои берунаи Тоҷикистон. Созмонҳои байналхалқӣ ва ҳамкориҳои Тоҷикистон бо давлатҳои хориҷӣ. Аҳолӣ ва захираҳои меҳнатӣ. Географияи ҷойгиршавӣ ва зичии аҳолии Тоҷикистон. Вазифаҳои илми демография. Шумора ва таркиби аҳолӣ, динамикаи онҳо. Манбаҳои маълумот оид ба равандҳои демографӣ. Омӯзиши таркиби аҳолӣ. Афзоиши табиӣ ва бозтавлиди аҳолӣ. Муҳоҷират ва сабабҳои он дар Тоҷикистон. Шакл ва намудҳои бозтавлиди аҳолӣ. Вазъи демографӣ. Вазъияти умумидемографии Тоҷикистон. Назария ва таърихи ҳолати демографӣ. Назария ва таърихи ҳолати демографӣ. Сиёсати демографӣ дар Тоҷикистон. Сиёсати муосири демографии кишварҳои дунё (таҳлили муқоисавии сиёсати демографи дармикёси ҷаҳон). Пешгӯиҳои равандҳои демографӣ. Танзими оила ва банақшагирии аҳолӣ. Пешгӯиҳо ва проблемаҳои демографӣ дар Тоҷикистон. Омилҳои географии ҷойгиршавии маҳаллҳои аҳолинишин (шаҳру деҳаҳо) дар минтақаҳои кӯҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шаклҳои маскунишавии аҳолии деҳот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маскуншавии аҳолӣ дар шаҳрҳо.		
БФТРИ 03	**Технологияи информатсионӣ** Информатика, иттилоот ва равандҳои иттилоотӣ. Иттилоот, хосиятҳо, тарзҳои ченкунӣ ва воҳидҳои миқдории он. Шакли дуии тасвири иттилоот. Тарзҳои рамзбандии иттилоот. Равандҳои иттилоотӣ. Информатика, иттилоот ва равандҳои иттилоотӣ. Ҷомеаи иттилоотӣ. Компютер-воситаи асосии коркарди иттилоот. Иттилоотонӣ ҳамчун раванди табдилёбии Ҷомеаи саноатӣ ба иттилоотӣ. Тарзу шаклҳои ташаккулёбӣ ва инкишофи ҷомеаи иттилоотӣ. Тавофути рақамӣ дар ҷомеаи иттилоотӣ. Татбиқи системаҳои компютерӣ дар иттилоотонии ҷомеа. Фарҳанги иттилоотӣ. Фарҳанги иттилоотии инсони муосир. Демократисозии ҷомеаи иттилоотӣ. Имкониятҳои рушди инсон дар ҷомеаи иттилоотӣ. Меъёрҳои ахлоқӣ ва ҳуқуқии фаъолияти иттилоотии одамон. Хадамоти абрӣ. Технологияи омӯзиши озод. Амнияти иттилоотӣ. Захираҳои иттилоотӣ ва омилҳои инкишофи фарҳангу иҷтимоиёти ҷомеа. Маҳсулот, хадамот ва бозори иттилоотӣ. Амнияти иттилоотии миллӣ ва давлатӣ. Амнияти иттилоотии ҷомеа. Воситаҳои барномавии ҳифзи компютер ва барандагони иттилоот аз вирусҳои компютерӣ ва таҳдидҳои иттилоотӣ. Сахтафзорҳои муосири электронӣ. Сохти функсионалии компютер. Тарзи кори қисмҳои асосӣ ва иловагии компютер (сахтафзорҳо). Марҳалаҳои асосии рушди техникаи иттилоотию ҳисоббарорӣ. Принсипи ичрои худкори барнома дар компютер. Компютерҳои нурӣ (оптикӣ), нейронӣ ва квантӣ. Татбиқи технологияҳои нурӣ дар иртиботи компютерӣ ва шабакаи Интернет. Нармафзорҳои компютерӣ. Нармафзорҳои пойгоҳӣ. Интерфейси графикии	**6**	**144**

	корбар. Технологияҳои корбарӣ ва ҳифзи иттилоот дар системаҳои амалиётӣ. Вазифаҳои нармафзорҳои компютерӣ-барномаҳои системавӣ-бунёдӣ, барнома-трансляторҳо, барномаҳои амалӣ (татбиқӣ), забонҳои барномарезӣ. Технологияҳои инноватсионии робитавӣ: хатҳои инфрасурх, хатҳои алоқаи телевизионӣ, технологияи рақамии зудсуръати бесим. Робот-компютерҳо ва татбиқи онҳо дар соҳаи хизматрасонӣ. Виросторони коркарди матнҳо. Технологияи коркарди санадҳои матнии сохторашон мураккаб. Технологияҳои коркарди матн аз рӯи ихтисос. Виросторони коркарди ададҳо. Технологияи коркарди иттилооти ададӣ бо ёрии афзорҳои графиксози ҲЭ. Технологияҳои татбиқи чадвалҳои электронӣ аз рӯи ихтисос. Виросторони графиксоз. Технологияи коркарди иттилооти графикӣ. Татбиқи технологияҳои аккосӣ ва графикӣ аз рӯи ихтисос. Виросторони рӯнамосоз. Технологияи компютерии рӯнамосозӣ. Сохтани рӯнамо дар ягон мавзӯи мушаххас аз рӯи ихтисос. Барномаҳои корсоз (Out look, One Note ва ғайра). Сохтани системаи иттилоотии фардӣ бо ёрии барномаҳои корсоз. Тарзи истифодаи дурусти барномаҳои корсоз дар фаъолияти ҳамарӯза. Шабакаҳои компютерӣ. Технологияҳои корбарӣ дар Интернет. Тарзҳои корбарӣ бо протоколҳои мубодилаи иттилоот дар Интернет. Тарзҳои бақайдгирии корбар дар шабака. Тарзҳои корбарӣ бо браузерҳо. Истифодаи захираҳои шабакавӣ ва пахнкунии иттилоот ба истифодабарандагони шабака. Интернет ва протоколҳои интернетӣ. Технологияи World Wide Web (WWW). Ҳадамоти Интернет. Сайр дар «торнигори ҷаҳонӣ» WWW. ҷустучӯйи иттилоот дар Интернет. Имкониятҳои муосири почтаи электронӣ (E-mail). Тарзҳои муосири ташкили муошират дар шабака. Дурнамои рушди системаҳои компютерӣ дар самти хизматрасонии шабакавӣ. Тиҷорат дар Интернет. Тиҷорати электронӣ ва категорияҳои он. Низомҳои тиҷорати электронӣ. Масъалаҳои амниятии тиҷорати электронӣ. Имкониятҳои муосири тиҷорати электронӣ дар Интернет. Ҳадамоти тиҷории Интернет ва амнияти иттилооти шабакавӣ. Низомҳои геоиттилоотӣ. Харитаҳои географӣ. Низомҳои геоиттилоотӣ. Нақши додаҳо дар низомҳои геоиттилоотӣ. Имкониятҳои функсионалии низомҳои геоиттилоотӣ. Иттилооти географӣ ва татбиқи он муайянкунии маҳал. Асосҳои барномарезӣ. Забонҳои барномасози конзолӣ. Алгоритмсозӣ. Сохтани алгоритмҳои хаттӣ, шоханок ва даврии мавзӯӣ. Барномарезӣ. Сохтани барнома дар асоси алгоритм. Барномасозии масъалаи мушахаси ихтисосӣ аз рӯи технологияи конзолӣ. Забонҳои барномасози объектгаро. Барномарезӣ бо сабки объектгаро. Ичрои амалҳо бо истифода аз хосияти меросии объектҳо. Протседураҳои коркарди рӯйдодҳо. Тарзҳои барномарезӣ дар забони объектгаро. Барномасозии масъалаи мушахаси ихтисосӣ аз рӯи технологияи объектгарой. Лоиҳасозӣ дар VBA. Веббарномасозӣ. HTML забони нишонагузори абарматнҳо. Имкониятҳои забонҳои Javascript ва Microsoft Front page.		

	Худкорсозии Web-санадҳо. Сомонасозӣ: системаҳои мачрогузор дар сомона, василаҳои тарроҳӣ, интишори сомона. Технологияи сохтани вебсафҳаи шахсӣ. Забонҳои сохторбандӣ (SQL, Oracle ва ғайра). Барномарезӣ дар забонҳои сохторбандӣ. Сохтани барномаи мушаххаси мавзӯӣ дар SQL ё Oracle. Системаҳои идоракунии пойгоҳи додаҳо. Ҷадвалбинӣ ва дархостсозӣ аз рӯи намуна дар СИПД. Азназаргузаронӣ ва тағйирдиҳии дархостҳо дар речаи SQL. Сохтани интерфейс барои идоракунии замимаи робитавии корбар. Интишори ПД дар Internet. Сохтани пойгоҳи додаҳои мавзӯӣ аз рӯи ихтисос. Шаклсозӣ ва тарҳрезии компютерӣ. Таҳрезӣ ҳамчун усули идрок: амсилаҳои моддӣ ва иттилоотӣ. Шаклсозӣ. Навъҳои амсилаҳои иттилоотӣ: ҷадвалӣ, иерархӣ, шабакавӣ. Марҳалаҳои асосии коркард ва таҳқиқи амсилаҳо дар компютер. Тарҳрезии объектгаро. Тарзҳои коркард ва таҳқиқи компютерии амсилаҳо. Тарҳрезии риёзӣ-компютерӣ. Тарҳрезии риёзӣ. Озмоиши компютерӣ ҳамчун усули тадқиқоти илмӣ. Силсилаи технологии ҳалли компютерии масъалаҳо: гузориши масъала, сохтани амсилаи он, коркард ва ичрои алгоритм, таҳлили натиҷаҳои мобайнӣ ва ниҳоӣ. Сохтани амсилаҳои таълимӣ- илмӣ ва таҳқиқи онҳо дар компютер. Сохтани амсилаи риёзӣ-компютерии ягон масъала аз рӯи ихтисос. Технологияҳои худкорсози компютерӣ. Системаҳои иттилоотии худкор (СИХ). Тасвири соҳаи мавзӯӣ дар СИХ. Сохтани накшаи иттилоотӣ-технологии замимаҳои СИХ. Технологияи навъи мизоҷ-сервери коркарди додаҳо. Технология ва системаҳои иттилоотӣ. Системаҳои иттилоотии худкор. Худкорсозии равандҳои мушаххас. Технологияҳои чандрасонай ва татбиқи онҳо дар раванди омӯзиши озод. Рӯнамосозии чандрасонай. Коркарди садо ва тасвир. Коркарди ҳаракат, матн, адад ва ғайра. Воситаҳои барномавии худкорсози Web-санадҳо ва татбиқи онҳо дар эҷоди сомонаҳои мавзӯӣ.		
БФТРИ 04	**Физикаи тиббӣ** Функсия ва ҳудуди он. Мафҳум дар бораи суръати лаҳзавӣ. Афзоиши функсия. Функсияи ибтидой. Формулаи Нютон. Муодилаҳои дифференсиалии тартиби якум ва олӣ. Лаппишҳои озод ва мачбурӣ Акустика. Садо. Ултрасадо. Ҳаракати моеъҳо ва ҳун. Ибтидои якум ва дуюми термодинамика. Ҷараёни электрикӣ дар ноқилҳо ва электролитҳо. Контури лаппиш. Татбиқи чараёнҳо дар тиб: БУБ, индуктотермия, электрофорез ва гайраҳо. Оптикаи геометрӣ. СОМ. Аккомодатсияи чашм. Аберратсияи линзаҳо. Шиканиши дучандаи рӯшной. Сохти атом, ҳаста. Коҳиши радиоактивӣ. Татбиқи онҳо дар тиб. Таъсири нурҳои ионизатсиякунанда ба организм. Усулҳои ҳосил намудани изотопҳои радиофаъол ва татбиқи онҳо дар тиб. Дозиметрияи нурҳои ионизатсиякунанда. Детекторҳои нурҳои ионизатсиякунанда. Ҳудуди функсия. Ҳосилаи функсия. Ҳосилаи функсияи мураккаб. Дифференсиали функсия. Интеграли номуайян. Интеграли муайян. Муодилаҳои дифференсиалӣ. Муодилаи дифференсиалии	**5**	**120**

	дараҷаи якум ва олӣ. Асосҳои назарияи хатогӣ. Коркарди математикии 6 натиҷаҳои ченкунӣ. Муайян кардани ҳаҷми ҷисм бо ёрии микрометр. Муайян кардани зичии ҷисми шакли геометрии дуруставдошта. Муайян кардани намии ҳаво бо ёрии психрометр. Механика. Муайян намудани часпакии моеъ бо вискозиметри Оствалд. Муайян намудани кашиши сатҳии моеъ бо усули ҳубобчаҳои ҳаво (усули Ребиндер). Ченкунии фишори артериалии хун. Омӯхтани хосиятҳои чандирии бофтаҳои устухон. Муайян намудани соҳаи шунавоии садо ва ҳассосии қувваи сомеа бо ёрии генератори садоӣ. Муайян кардани гармигунҷоиши хоси ҷисми сахт. Омӯзиши кори осциллографи электронӣ. Лаппишҳо ва мавҷҳои механикӣ. Физикаи молекулавӣ. Электродинамика. Мавҷҳои электромагнитӣ. Муайян кардани мутаҳаррикии ионҳо бо усули электрофорез дар рӯи қоғаз. Омӯхтани дараҷабандии термистор. Омӯзиши кори тензодатчик. Омӯхтани принсипи кори электрокардиограф (ЭКГ) Системаи оптикии чашм. Муайянкунии муқовимати фаъол, индуктивӣ ва ғунҷоишӣ дар занҷири ҷараёни тағйирёбанда. Муайянкунии консентратсияи қанд бо ёрии сахариметр. Омӯзиши принсипи кори электростимулятсия. Нурҳои рентгенӣ. Омӯзиши гармшавии электролитҳо ва диэлектрикҳо дар майдони электрикии ултрабасомад (УББ ё УВҶ). Ченкунии дарозии мавҷи рӯшноӣ бо ёрии панҷараи дифраксионӣ. Муайян кардани андозаи ҷисмҳои хурд бо ёрии микроскоп. Бақайдгирии алфа-заррачаҳо бо усули стинтиллятсионӣ. Муайян кадани энергия бета-заррачахо бо усули пурра фурубарӣ. Омӯзиши суститшавии бета-нурҳо ҳангоми гузариш аз бофтахои гуногун. Омӯзиши кори электрокардиограф. Шиносоӣ бо асбоби электростимулятсия.		
II.	**ФАНҲОИ ИНТИХОБӢ:**	**3**	**72**
БФТРИ 01	**Экология** Экология ҳамчун илм ва аҳамияти омӯзиши он. Таърихи пайдоиш ва ташаккули илми экология. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Мушкилоти глобалии экологӣ ва вазъи ҳозираи муҳити зист». Муҳити зисти организмҳо. Робитаи (алоқаи) организмҳо ба муҳит. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Мутобиқшавӣ чист»?. Омилҳои экологӣ ва таснифоти онҳо. Рӯшноӣ ва ҳарорат ҳамчун омили экологӣ ва мутобиқшавии организмҳо ба онҳо. Навиштани реферат дар мавзӯи «Тағйирёбии иқлим ва таъсири он ба табиат». Об ҳамчун омили экологӣ ва аҳамияти он. Захираҳои оби Тоҷикистон ва истифодаи оқилонаи онҳо. Мутолиа ва конспекти суханронии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар конфронси байналмилалии сатҳи баланд доир ба ҷамъбасти раванди татбиқи амалии Даҳсолаи байналмилалии амалиёти «Об барои ҳаёт», солҳои 2005-2015. Замин сарвати миллӣ ва масъалаҳои экологии он. Роҳҳои ҳифзи замин аз эрозия ва шӯршавӣ. Мутолиа ва конспекти «Кодекси замини Тоҷикистон». Омилҳои биотӣ ва антропогенӣ. Таъсири фаъолияти инсон ба табиат.	**1,5**	**36**

	Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Роҳҳои ҳифзи генофонд». Асосҳои таълимот дар бораи популятсия, биосеноз (ҷамоа) ва экосистема. Таълимот дар бораи экосистема (системаи экологӣ). Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Экосистема, динамикаи популятсия ва ҷамоа». Биосфера ва инсон. Гардиши моддаҳо дар биосфера. Мутолиа ва конспекти асари Вернадский В.И. «Биосфера» ва ё навиштани эссе дар мавзӯи «Биосфера ва инсон». Захираҳои табиӣ, таснифи ва вазъи экологии онҳо. Мушкилоти экологӣ ва истифодаи самараноки захираҳои табиӣ. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Захираҳои табиии Тоҷикистон ва роҳҳои ҳифзу оқилона истифодабарии онҳо». Асосҳои экологии ҳифзи табиат. Асосҳои ҳуқуқии ҳифзи муҳити зист. Мутолиа ва конспекти «Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи муҳити зист». Пайдоиш ва ташаккулёбии экологияи иҷтимоӣ. Афзоиши аҳолӣ, урбанизатсия (шаҳрсозӣ) ва таъсири он ба муҳити зист. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Маърифати экологии аҳолӣ асоси бехдошти муҳити зист ва рушди устувор». Табиати Тоҷикистон ва масъалаҳои экологии он. Мавзеъҳои ҳифзшаванда ва Китоби сурхи Тоҷикистон. Мутолиа ва конспекти мавзӯи «Проблемаҳои экологии Тоҷикистон» ва ё навиштани реферат дар мавзӯи «Вазъи экологӣ ва муаммоҳои мавзеъҳои ҳифзшавандаи Тоҷикистон».		
БФТРИ 02	**Мудофиаи шаҳрвандӣ** Санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи шаҳрвандӣ. Санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ дар бораи ба омӯзиши ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи шаҳрвандӣ фаро гирифтани ҳамаи табақаҳои аҳолӣ. Мустақилона омӯхтани санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ дар бораи системаи давлатии пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулодда. Асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳолӣ аз ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусиятҳои табиӣ ва техногенӣ. Банақшагирии чорабинихо оид ба пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулодда. Мутолиа ва конспект кардани шаклу усулҳои тайёрӣ ва омӯзиши "Ташкили хабардоркунии аҳолӣ ҳангоми таҳдид ва ба вуқӯъ омадани ҳолатҳои фавқулодда". Ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусиятҳои табиӣ ва техногение, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯх доданро доранд. Ташкил ва гузаронидани корҳои садамавию наҷотдиҳӣ ва дигар корҳои тағйирнопазири соҳа. Мутолиаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи аҳолӣ ва ҳудуд аз ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусиятҳои техногенӣ" 15 июли соли 2004 кабул шудааст. Офатҳои табиӣ ва ҳифзи аҳолӣ аз онҳо (заминларза, сел, ярч, тармафароӣ, сӯхтор ва обхезӣ). Сабабҳои имконпазири кандашавии кули Сарез. Ҷамъоварии маълумоти умумӣ ва илмӣ дар бораи кӯлҳо, обанборҳо пиряхҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Кули Сарез ва тадбирҳо доир ба идора намудани он. Маълумоти умумӣ оид ба моддаҳои сахттаъсири захролудкунанда ва истифодаи онҳо дар иншоотҳои иқтисодӣ. Тартиби истифодабарии воситаҳои ҳифзи инфиродӣ ва дастачамъӣ	**1,5**	**36**

	ҳангоми ба муҳити атроф ихроҷ гардидани моддаҳои сахттаъсири захролудкунанда. Омӯхтани усулҳои асосии "Муҳофизати аҳоли аз моддаҳои захролуди сахттаъсир" (МЗС). Хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористӣ. Мутолиаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи муборизаи бар зидди терроризм". Терроризм ва ифротгарой (экстремизм). Ташкил ва идоракунии қувва ва воситаҳои пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулодда. Ба худ ва ба ҳамдигар расонидани ёрии аввалин ҳангоми рух додани ҳолатҳои фавқулодда, садама, фалокатҳо ва дар рафти амалиётҳои ҷангӣ. Мустақилона омӯхтани "Тарзу усулҳои истифодабарии воситаҳои ҳифзи инфиродӣ ва дастачамъӣ ҳангоми рӯх додани ҳолатҳои фавқулодда. Нақш ва вазифаҳои мудофиаи шаҳрвандӣ дар замони муосир. Роҳбарӣ ва идоракунии мудофиаи граждани. Қувваҳои мудофиаи граждани, ҳайат, таъинот ва тартиби истифодабарии онҳо. Мутолиаи Қонуни Ҷумҳурии Ҷочикистон "Дар бораи мудофиаи граждани". Чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардонии иншоотҳои иқтисодӣ дар давраи ҷангӣ. Иншоотҳои муҳофизатии мудофиаи шаҳрвандӣ ва тартиби истифодабарии онҳо. Ҷамъоварии маълумот ва омӯхтани "Тарзу усулҳои сохтмони иншоотҳои муҳофизатӣ ва паноҳгоҳҳои оддитарин". Маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои муосири зарбазан. Шабакаҳои дидбонӣ ва назорати лабораторӣ мудофиаи шаҳрвандӣ. Ҷамъоварии маълумот оид ба "Воситаҳои интиқолдиҳии ҳозиразамони зарбазан". Хадамоти мудофиаи шаҳрвандӣ. Вазифаҳои онҳо ҳангоми рух додани ҳолатҳои фавқулодда. Меъёрҳои таъминоти ёрии аввалиндараҷа ба зарардидагони ҳолатҳои фавқулодда. Омӯхтани маводҳои таълимӣ доир ба "Расонидани ёрии аввалини тиббӣ ба зарардидагон дар ҳолатҳои фавқулодда". Ташкили тайёрӣ, омӯзиши аҳолӣ ва баҳисобгирии нерӯҳои ғайри ҳарбии мудофиаи шаҳрвандӣ оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи шаҳрвандӣ. Ташкил ва гузаронидани машқҳои мудофиаи шаҳрвандӣ. Омӯхтани маводҳои таълимӣ ва дастурамалҳои методӣ оиди "Ташкил намудани чорабиниҳои эвакуатсионӣ дар ҳолатҳои фавқулоддаи замони осоишта ва ҷангӣ".		
III.	**БАХШИ ФАНҲОИ УМУМИКАСБӢ**	**84**	**2016**
БФУ 01	**Анатомияи одам** Муқаддима ва маълумоти мухтасар аз фанни анатомияи одам. Маълумоти морфологӣ дар бораи бофтаҳо, узвҳо ва системаи узвҳо. Мехварҳо ва ҳамвориҳо. Маълумоти морфологӣ дар бораи бофтаҳо, узвҳо ва системаи узвҳо. Давраҳои онтогенези одам. Анатомияи умумии системаи устухонҳо. Сохт ва инкишофи устухонҳо. Скелет. Устухон ҳамчун узв. Анатомияи устухонҳои тана. Анатомияи умумии системаи устухонҳо. Сохт ва инкишофи устухонҳо. Скелет. Устухон ҳамчун узв. Маълумоти умумӣ ва ҷузъии оиди пайвастшавии устухонҳо. Намудҳои пайвастшавии устухонҳо. Устухонҳои китф, банд ва панҷаи даст. Устухонҳои кос, рон, соқ ва панҷаи по. Анатомияи	**5**	**15**

	функсионалии косаи сар. Ҳосилаҳои анатомӣ, шаклҳо, андозаҳо ва хусусиятҳои ҷинсию синну солии косаи сар. Топографияи косаи сар. Хусусиятҳои синну солии косаи сар. Маълумоти умумӣ ва ҷузъии доир ба системаи мушакҳо. Мушакҳо ва фастсияҳои сар. Анатомияи мушакҳо, фастсияҳо ва топографияи гардан. Мушакҳо ва фастсияҳои тахтапушт, қафаси сина ва шикам. Маълумоти умумӣ ва ҷузъии доир ба системаи мушакҳо. Анатомияи функсионалии рагҳои хунгард-ангиология. Анатомияи функсионалии дил. Артерияҳо ва венаҳои ковокии шика ва кости хурд. Таълимот доир аз узвҳои дохила. Анатомияи функсионалии узвҳои системаи нафаскашӣ. Анатомияи функсионалии системаи ҳозима. Анатомияи ҳалқ, сурхрӯда ваа меъда. Анатомияи функсионалии ҷигар, талхадон, гадуди зери меъда ва шикампарда. Анатомияи функсионалии системаи узвҳои тошa. Анатомияи функсионалии узвҳои таносули мардона ва занона. Анатомияи функсионалии системаи асаб. Анатомияи функсионалии узвҳои ҳис. Анатомияи узвҳои босира. Анатомияи гӯши беруна ва миёна. Анатомияи функсионалии ҷуфтҳои 1-12-уми асабҳои мағзи сар. Анатомияи ҳароммағз ва пардаҳои он. Баромади 12 ҷуфти асаб аз мағзи сар. Анатомияи мағзи ромшакл. Мағзи миёна ва мобайн. Анатомияи функсионалии асабҳои ҳароммағз. Асабҳои андоми боло. Анатомияи функсионалии қисмҳои парасимпатикии и симпатикии системаи вегетативии асаб. Асабҳои ҳароммағз. Иннерватсияи узвҳои дохила. Ташреҳи рагҳо ва асабҳо. Асаббофтҳои гардан ва китф. Асабҳои узвхо ва деворичои кафаси сина. Анатомияи функсионалии системаи лимфа. Анатомияи функсионалии системаи тарашшӯхӣ, хунофар ва иммунӣ.		
БФУ 02	**Кимиёи органикӣ** Тасниф, номенклатура, изомерияи структурии пайвастагиҳои органикӣ. Шиносоӣ бо практикуми кимиёи органикӣ. Қоидаҳои бехатарии техникӣ. Шиносоӣ бо зарфҳои лабораторӣ. Банди кимиёӣ ва таъсири байнихамдигарии атомҳо дар пайвастаҳои органикӣ. Усулҳои лабораторӣ ҷудокунӣ ва тозакунӣ: азнавбулурсозӣ, тақтиркунии оддӣ. Алканҳо (карбогидридҳои ҳаднок). Тақтиркунии фраксионӣ. Карбогидридҳои алисиклӣ. Тақтиркунӣ бо бухори об. Алкенҳо (Карбогидридҳои бехади қатори этиленӣ). Усулҳои лабораторӣ ҷудокунӣ ва тозакунӣ: Хроматография. Алкинҳо. Кори лабораторӣ. Алкадиенҳо. Кори назоратии фосилавии №1. Пайвастаҳои ароматӣ (Галогенонидан, сулфиронидан, нитронидан, алкилонидан). Сарсухан ба синтези органикӣ. Карбогидридҳои ароматӣ. Қоидаи самтгирӣ дар реаксияи ҷойгирии электрофилӣ. Синтези органикӣ. Галогенҳосилаҳои карбогидридҳо. Синтези органикӣ. Спиртҳо ва фенолҳо. Кислотанокӣ ва асоснокии пайвастагиҳои органикӣ. Кори лабораторӣ. Эфирҳои содда. Тиоспиртҳо, тиоэфирҳо. Синтези органикӣ. Оксопайвастагиҳо (алдегидҳо ва кетонҳо). Кори	**11**	**264**

	лабораторӣ. Кислотаҳои монокарбонӣ. Кори назоратии фосилавии №2. Кислотаҳои дикарбонӣ ва ароматӣ. Кори лабораторӣ. Кислотаҳои гидроксикарбонӣ. Изомерияи оптикӣ. Кори лабораторӣ. Алдегид ва кетонкислотаҳо. Таутомерияи кетоенолӣ. Кори лабораторӣ. Карбогидратҳо. Моносахаридҳо. Кори лабораторӣ. Ди- ва полисахаридҳо. Кори лабораторӣ. Аминҳо ва аминоспиртҳо. Кори лабораторӣ. Аминҳои қатори ароматӣ. Диазо ва азопайвастаҳо. Синтези органикӣ. Липидҳои собунонидашаванда (чарбҳо ва фосфолипидҳо). Кори лабораторӣ. Ҳосилаҳои кислотаи карбонат. Синтези органикӣ. Ҳосилаҳои гетерофункционалии қатори бензол (ҳосилаҳои кислотаи салисилат, парааминофенол, кислотаи парааминобензоат, кислотаи сулфанилат). Кори назоратии фосилавии № 3. Аминокислотаҳо. Хосиятҳои кислотагию-асосӣ. Кори лабораторӣ. α-Аминокислотаҳо. Реаксияҳои аз ҷиҳати биологӣ муҳим. Пептидҳо ва сафедаҳо. Кори лабораторӣ. Пайвастагиҳои гетеросиклии панҷузваи як ва ду гетероатомдошта. Синтези гиорганикӣ. Пайвастагиҳои гетеросиклии шашузваи як гетероатомдошта. Синтези органикӣ. Пайвастагиҳои гетеросиклии шашузваи ду гетероатомдошта. Синтези органикӣ. Пайвастагиҳои гетеросиклии тарокумшуда. Синтези органикӣ. Алкалоидҳо. Кори назоратии фосилавии № 4. Синтези органикӣ. Кислотаҳои нуклеинӣ. Синтези органикӣ. Липидҳои собуннашаванда (терпенҳо ва стероидҳо). Пайвастагиҳои элементорганикӣ.		
БФУ 03	**Биология** Биологияи ҳуҷайра ва генетикаи молекулярӣ. Нақши биология дар системаи таълимоти тиббӣ. Ҳуҷайра. Сохти ва вазифаҳои органеллаҳои дохилиҳуҷайра. Усулҳои омӯзиши ҳуҷайра. Нақши биология дар системаи таълимоти тиббӣ. Алоқаи биология бо фанҳои клиникӣ. Сохти молекулярии биомембранаҳои ҳуҷайра. Муболилаи моддаҳо ва энергия дар ҳуҷайра. Сохт ва вазифаҳои органеллаҳои дохили ҳуҷайра. Усулҳои омӯзиши ҳуҷайра. Асбобҳои оптикӣ (калон нишондиҳанда). Даври ҳаётии ҳуҷайра. Танзими даври ҳаётии ҳуҷайра. Шаклҳои тақсимоти ҳуҷайра. Митоз. Эндомитоз. Амитоз. Мейоз. Асосҳои ситогенетика. Сохти молекулярии биомембранаҳои ҳуҷайра. Муболилаи моддаҳо дар ҳуҷайра. Сохтори кислотаҳои нуклеинӣ ва нақши онҳо дар интиколи ахбори ирсӣ. Биологияи ҳуҷайра. Ҷараёни энергия дар ҳуҷайра. Биология ва генетикаи ҷинс. Асосҳои генетикаи одам. Усулҳои омӯзиши ирсияти одам. Даври ҳаётии ҳуҷайра. Танзими даври ҳаётии ҳуҷайра. Шаклҳои тақсимоти ҳуҷайра. Митоз. Мейоз. Фан ва проблемаҳои генетикаи тиб. Вазифаи МТГ. Асосҳои ситогенетика. Сохтори кислотаҳои нуклеинӣ ва нақши онҳо дар интиколи ахбори ирсӣ. Исботи КДН дар интиколи ахбори ирсӣ (трансформатсия, трансдуксия ва конюгатсия). Инженерияи генӣ. Имтиҳони ҷорӣ аз боби биологияи ҳуҷайра ва генетикаи молекулярӣ Генетикаи умумӣ ва тиббӣ. Қонуниятҳои бамеросгузорӣ. Таъсири тарафайни генҳо.	**3**	**72**

	Ирсияти генҳои ҳампайваст. Қонуниятҳои асосии тағйирпазирӣ. Биология ва генетикаи ҷинс. Асосҳои генетикаи одам. Усулҳои омӯзиши ирсияти одам. Усули генеалогӣ, дугоникӣ ва ситогенетикӣ. Асосҳои генетикаи одам. Усулҳои омӯзиши ирсияти одам. Усули статистикӣ-популятсионӣ, биохимиявӣ ва ҳуҷайраҳои соматикӣ. Клиника ва генетикаи баъзе бемориҳои генӣ ва хромосмии одам. Дерматоглифика ва аҳамияти он дар тиб. Машваратҳои тиббӣ-генетикӣ. Имтиҳони ҷорӣ аз боби генетика. Генетикаи инкишофи проэмбриональӣ. Афзоиши организмҳо. Гаметогенез. Генетикаи инкишофи ҷанинии организмҳо. Генетикаи инкишофи баъд аз ҷанинии организмҳо. Гомеостаз ва хронобиология. Таҷдид ва кучаткунии узвҳо ва бофтаҳо. Гомеостаз ва хронобиология. Паразитология. Муқаддимаи паразитологияи тиббӣ ва экологӣ. Таҷдид ва кучаткунии узвҳо ва бофтаҳо. Таснифоти паразитология. Паразитологияи тиббӣ ва экологӣ. Биология ва экологияи типи Sarcomastigophora, синфхои Решапойҳо-Sarcodina. Қамчинак дорон-Zoomastigota. Биология ва экологияи типи Инфузория-Infusoria, синфи Мижгонакдорон-Ciliata, Типи Apicomplexa, синфи Споровикҳо-Sporozoa. Биология ва экология типи Паҳнкирмҳо-Plathelminthes, синфи Маккандаҳо-Trematoda. Биология ва экологияи типи Пахнкирмҳо -Plathelminthes, синфи Тасмакирмҳо -Cestoda. Биология ва экологияи типи Лундакирмҳо-Nemathelminthes. Синфи Лундакирмҳои аслӣ. Nematoda. Лундакирмҳо - геогелминтҳо. Биология ва экологияи типи Лундакирмҳо Nemathelminthes. Синфи Лундакирмҳои аслӣ -Nematoda. Лундакирмҳо-биогелминтҳо. Биология ва экологияи типи Буғумпойҳо-Arthropoda. Синфи Тортанакшаклон-Arachnida. Ҳайвоноти захрдор ва аҳамияти онҳо дар тиб. Биология ва экологияи типи Буғумпойҳо-Arthropoda. Синфи Ҳашаротҳо-Insecta. Қатори Дуболаҳо-Diptera. Дуболаҳои синантропӣ ва аҳамияти тиббӣ онҳо.Қатори Дуболаҳо-Diptera. Мафтхӯрони хунмакии муваққатӣ.Биология ва экологияи типи Буғумпойҳо-Arthropoda. Синфи Ҳашаротҳо-Insecta. Қатори Дуболаҳо-Diptera. Муфтхӯрони хунмакии доимӣ. Паразитҳои Тоҷикистон.		
БФУ 04	**Забони лотинӣ** Таърихи забони лотинӣ. Алифбо. Талаффузи садонокҳо, ҳамсадоҳо ва дифтонгҳо. Талаффузи пайдархамии ҳарфҳо. Зада. Шакли луғавии исм. Луғат. «Гаудеамус» Шакли луғавии сифат. Мувофиқаткунонии сифат бо исм. Сохти истилоҳоти анатомӣ. Луғат. Маколҳо. Исм. Тасрифи I-V падежи именителӣ ва родителӣ. Тасрифи I-II сифат (гуруҳи 1-ум). Тасрифи III сифат (гурӯҳи 2-юм). Дарачаи қиёсии сифат. Дарачаи қиёсии нопурра ва нодуруст. Давоми мавзуъи дарачаи қиёсии сифат. Дарачаи олии сифат. Исмҳои сеюм тасриф чинси мардона. Исмҳои сеюм тасриф чинси занона. Исмҳои сеюм тасриф чинси миёна. Мувофикат кунонидани сифат бо исмҳои тасрифи 3-юм. Бандакҳои даркориро гузоред ва аз худ кунед. Мувофиқат кунонидани	**4**	**96**

	сифат бо исмҳои тасрифи 1-3. Бандакҳои даркориро гузоред ва аз худ кунед. Мувофиқат кунонидани сифат бо исмҳои тасрифи 4-5. Кор бо тест. Истилоҳоти клиникӣ. Сохти истилоҳоти клиникӣ. Номгӯи юнони лотинӣ. Унсурҳои истилоҳотӣ. Пасвандҳо ва пешвандҳо. Номгӯи юнони лотинӣ. Унсурҳои истилоҳоти клиникӣ. Истилоҳоти фарматсевтӣ. Қисмҳои такрорёбандаи хусусияти анатомӣ, физиологӣ, терапевтӣ ва фармакологӣ дошта. Номи шартии витаминҳо, поливитаминҳо ва доруҳои омехта. Маълумот оиди шаклҳои дору: сахт, мулоим ва моеъ. Сохти истилоҳоти фармасевтӣ. Ифодаҳои ретсептӣ. Ифодаҳои ретсептӣ бо пешояндҳо. Сохти ретсепт (дорухат). Тарҷумаи ретсептҳо (дорухатҳо). Феҳристи кимиёвӣ. Элементҳои кимиёвӣ, оксидҳо, пероксидҳо ва гидроксидҳо. Номгӯи кислотаҳо. Намакҳо. Сохти намакҳо. Тарҷумаи ретсептҳо (дорухатҳо). Қисмҳои такрорёбандаи таъсири кимиёвӣ дошта. Тарҷумаи ретсептхо (дорухатҳо). Ихтисорот дар ретсептҳо. Ихтисорот дар ретсептҳо.		
БФУ 05	**Кимиёи биологӣ** Мундариҷаи химияи биологӣ. Биохимия ва тиб. Сохт ва вазифаи сафедаҳо. Структураи сафедаҳо. Навъи бандҳои химиявӣ. Усулҳои ҷудокунӣ ва тозакунии сафеда. Таснифи сафедаҳои мураккаб. Нуклеопротеидҳо, сохт, структура ва вазифаи биологӣ. Хромопротеидҳо, фосфопротеидҳо. Сохт ва структураи гемоглобин НвА. Гемоглобинопатия. Талассемия. Маҷмӯи карбогидрат-сафедавӣ. Сохти мембранаи ҳуҷайра. Ферментҳо. Хосияти умумӣ, Холомульти, изоферментҳо. Фаъолкунандаҳо ва махдудкунандаҳо. Механизми катализи ферментативӣ. Фаъолнокии ферментҳо. Энзимопатияҳо. Витаминҳо. Таснифи, сохт, роли биологӣ. Витаминҳо ҳамчун коферментҳо. Реаксияҳои сифати ва миқдории витаминҳо. Ферментҳо. Витаминҳо ҳамчун коферментҳо. Химияи ҳормонҳо. Таснифи, ва механизми таъсири онҳо ба мубодилаи моддаҳо. Ҳормонхои нитрогендор. Ҳормонҳои стероидӣ механизми ситозолӣ. Роли биологии онҳо. Оксидшавии биологӣ. Ферментҳои занҷири нафаскашӣ. Ситохромҳо. Сохти митохондрия. Фосфорнии оксидонанда. Ҳосилшавии АТФ. Карбогидратҳо, сохт, роли онҳо. Механизми ҳазмшавии карбогидратҳо. Тачзияи анаэробӣ. Туршшавии спиртӣ. Тачзияи аэробӣ, сикли Кребс. Сикли пентозӣ. Диабети қанд. Гликогеноз. Қанди хун. муайянкунии он. Мубодилаи карбогидратҳо. Танзими мубодилаи карбогидратҳо. Ҳазмшавии чарбҳо дар системаи ҳозима. Истифодаи маводҳои доруворӣ дар ҷараёни ҳазмкунӣ. Мубодилаи липидҳо, чарбҳои хӯрок. Шаклҳои наклиётии чарбҳо. Мубодилаи ТАГ. β-оксидшавии КОЧ ҳисоботи энергияи тачзияшавии чарбҳои нейтралӣ. Синтези КОЧ. Мубодилаи фосфолипидҳо. Сохти чарбии мембранаи ҳуҷайра. Мубодилаи холестерин. Муайянкунии ХС-хун. Мубоди-лаи холестерин. Метаболизми асетил-КоА. Атеросклероз, санги талха, кетозҳо. Мубодилаи сафедаҳои содда. Манбаи хӯрокии сафедаҳо ва ҳазмшавӣ. Шираи	**7**	**168**

	меъда. «Пӯсиш»-и сафеда. Аҳамияти ташхисии муайянкунии трансаминазаҳо. Истифодаи ферментҳо ҳамчун маводҳои табобатӣ. Маҳсулоти охирини мубодилаи аминокислотаҳо. Безарарнамоии аммиак дар организм. Хосиятҳои хоси мубодилаи аминкислотаҳои алоҳида мубодилаи креатин. Мубодилаи сафедаҳои мураккаб Мубодилаи нуклеопротеидҳо. Тачзия ва синтези асосҳои пуринӣ ва пиримидинӣ. Синтези КН. Осебёбии мубодилаи пуринӣ. Подагра. Биосинтези сафедаҳо, марҳилаҳои асосии он. Танзими генетикии синтези сафедаҳо. Мубодилаи ХП. Синтез ва тачзияи гем. Билирубини мустақим ва ғайримустақим. Навъҳои зарпарвин ва дифференса-сасияҳои он. Мубодилаи сафедаҳои содда ва мураккаб. Биохимияи ҷигар. Таркиби химиявӣ ва вазифаи ҷигар дар мубодилаи моддаҳо. Усулҳои тахшинкунӣ (тач. Тимолӣ) Биохимияи хун. Таркиби химиявии хун. Нишондиҳандаҳои хун. Функсияи нафаскашии хун. Системаҳои буферии хун ва роли онҳо дар нигаҳдории мувозинати ишкорӣ кислотагӣ. Атсидоз ва алкалоз. Биохимияи гурдаҳо. Механизми ҳосилшавии пешоб. Таркиби химиявии пешоб дар меъёр ва патология. Танзими мубодилаи моддаҳо (аутомизми ҳуҷайравӣ). Танзими ҳормоналӣ ва аллостерикӣ. Биохимияи фарма-севтӣ. Биотрансформатсияи дорухо. Давраҳои метабо-лизми дорухо. Оксидшавии микросомалии моддаҳо. Навъҳои конюгатсия. Биохимияи клиникӣ ва патобиохимия. Аҳамияти он дар тиб Нишондиҳандаҳои асосии биохимиявӣ дар клиникаҳо.		
БФУ 06	**Математикаи олӣ** Асосҳои функсияҳои элементарӣ. Ҳудуди функсия. Функсияи ибтидой. Лимити функсия. Ҳисоб кардани интегралҳои муайян ва номуайян. Ҳудуди функсияҳои мураккаб. Ҳосилаи функсияҳои элементарӣ. Ҳосилаи функсияҳои мураккаб. Ҳосилаи дарачаи олитарин. Татбиқи функсияҳо бовоситаи ҳосилаҳо. Дифференсали функсияҳо. Дифференсали функсияҳои мураккаб. Интегрални номуайян. Интегралҳои номуайян аз функсияҳои мураккаб. Интегрални муайян. Интегралҳои муайян аз функсияҳои мураккаб. Муодилаҳои дифференсиалӣ. Татбиқи муодилаҳои дифференсиалӣ. Муодилаҳои диференсиалӣ. Ҳалли масъалаҳо. Назарияи эҳтимолият. Омори математикӣ.	**3**	**72**
БФУ 07	**Таърихи тиб** Таърихи тиб ҳамчун фанни омӯзиш. Тиб дар ҷамъияти тосинфӣ. Инкишофи тиб дар мамлакатҳои Шарқи Қадим (Миср араб, Чин, Хиндустон). Инкишофи тиб дар Юнони қадим. Инкишофи тиб дар Руми қадим. Тиб дар давлатҳои Осиёи миёнаи қадим (асрхои III-X) Инкишофи тиб дар давлати Сомониён. Ҳаёт ва фаъолияти эчодии Абӯбакри ар Розӣ хидматҳои ӯ дар соҳаи тибби фарматсевтӣ. Ҳаёт ва фаъолияти эчодии Абӯалӣ ибни Сино. Аҳамияти асарҳои Абӯалӣ ибни Сино дар соҳаи тиб. Тиб дар Осиёи миёна (XI-XVII). Тиб дар Аврупои Ғарбӣ (VI-XIX) Инкишофи тиб дар Русия (XI-XIX). Ташаккули тиб дар асри XX. Рушди тиб ва тандурустӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.	**2**	**48**

БФУ 08	**Фармакология** Муқаддима. Фан ва вазифаҳои фармакология, таърихи он. Саволҳои асосии фармакология. Асосҳои фитофармакология. Хусусияти меъёркунӣ, азхудкунӣ ва роҳҳои воридкунию ихроҷи дору дар организми кӯдакон. Ретсептураи умумӣ. Моддаи доругӣ ва шаклҳои он. Кисмҳои ретсептура. Фармакопеяи давлатӣ. Шаклҳои сахти доругӣ. Шаклҳои нарми доругӣ. Дорухое, ки ба системаи М ва Н-холинореактивӣ таъсир мекунанд. Таъсири нохуши дорухо дар кӯдакон. Шаклҳои моеи доругӣ (синтетикӣ ва аз гиёҳҳои шифобахш). Дорухое, ки ба системаи адренергӣ таъсир мекунанд. Фармакологияи умумӣ. Саволҳои асосии он. Маълумот оиди фитофармакология ва фитотерапия. МФБ таркиби растаниҳо. Муолиҷаи заҳролудшавӣ бо дорухо дар кӯдакон. Дорухо барои наркоз. Спирти этил. Дорухои хобовар. Дорухои зидди ларзиш. Фармакологияи ҷузъӣ. Дорухое, ки ба системаи М-холинореактивӣ таъсир мекунанд. Аналгетикҳои наркотикӣ ва ғайринаркотикӣ. Дорухое, ки ба системаи Н-холинореактивӣ таъсир мекунанд. Дорухое, ки ба нӯги асабҳои хиссиётнок таъсир мекунанд. Дорухои психотропӣ. Нейролептикҳо. Транквилизаторҳо. Дорухои антиманиакалӣ. Дорухое, ки ба системаи адренергӣ таъсир мекунанд. Антидепрессантҳо. Дорухои ноотропӣ. Психодислептикхо. Дорухои ангезандаи СМА. Адаптогенҳо. Гиёҳҳои шифобахши Тоҷикистон, ки ба асабҳои вегетативӣ таъсир мерасонанд. Дорухои иммунологӣ. Дорухое, ки ба функсияи узви нафас таъсир мекунанд. Дорухо барои наркоз. Спирти этил. Дорухои оромбахш. Дорухои хобовар. Дорухои зидди ларзиш. Дорухое, ки ба системаи хунофар таъсир мекунанд. Хусусияти истифодабарӣ дар кӯдакон. Аналгетикҳои наркотикӣ. Аналгетикҳои ғайринаркотикӣ. Дорухои психотропӣ. Дорухои ангезандаи СМА. Адаптогенҳо. Гиёҳҳои шифобахш, ки ба СМА таъсир мекунанд. Дорухои иммунологӣ. Дорухое, ки ба функсияи узви нафас таъсир мекунанд. Дорухое, ки ба функсияи узви ҳозима таъсир мекунанд. Гиёҳҳои шифобахш, ки ба узвҳои ичрокунанда таъсир мекунанд. Дорухои пешоброн. Гиёҳҳои шифобахши Тоҷикистон барои муолиҷаи бемориҳои системаи ичрокунанда. Дорухое, ки ба системаи хунофар таъсир мекунанд. Дорухои витаминӣ. Аминокислотаҳо. Ферментҳо ва дорухои антиферментӣ. Танзимдихандагони биогенӣ. Хусусияти истифодабарӣ дар кӯдакон. Дорухое, ки ба системаи лахташавӣ таъсир мекунанд. Моеъҳои хунивазкунанда. Тасниф, механизми таъсир ва хусусиятҳои дорухои гормонӣ. Дорухое, ки ба миометрия таъсир мекунанд. Фармако ва фитотерапияи диабети қанд. Дорухое, ки ба системаи дилу рагхо таъсир мекунанд. Дорухои кардиотонӣ. Дорухое, ки ба системаи хунофарӣ ва лахташавӣ таъсир мекунанд. Дорухое, ки ҳангоми норасогии рагхо истифода мекунанд. Гиёҳҳои шифобахш, ки ба мубодилаи моддаҳо таъсир мекунанд. Дорухои антигипертензивӣ ва гипертензивӣ. Дорухои кардиотонӣ.	12	288

	Гликозидхои дил. Принсипхои асосии химиотерапия. Антибиотикҳо. Таснифи онҳо. Дорухои зидди аритмияи дил. Дорухои синтетикии зиддимикробӣ. Дорухои зидди туберкулез ва ҷузом. Дорухои ҳангоми норасогии рагҳои коронарӣ истифода мекунанд. Дорухои гиполипидемӣ. Гиёҳҳои шифобахш. Дорухои зидди протозойӣ ва спирохетоз. Дорухои антигипертензивӣ ва гипертензивӣ. Дорухои зидди вирус ва замбурӯғӣ. Фитопрепаратҳо. Гиёҳҳои шифобахш, ки ба системаи дилу рагҳо таъсир мекунанд. Дорухои зидди микробӣ. Таснифи дорухо. Дорухои антисептикӣ ва дезинфексионӣ. Асосхои химиотерапия. Антибиотикҳо. Хусусияти онҳо. Дорухои синтетикии зиддимикробӣ. Дорухои зидди сил ва ҷузом.		
III.	**Фанҳои интихобӣ**	37	888
БФУ 01	**Фармакотерапия** Саволҳои асосии фармакотерапия (ФТ). Ҳамтаъсирии дорухо. Номенклатураи РДА Формуляри ДА ҶТ. ФТ бемориҳои узви нафас. ФТ бемориҳои системаи узви ҳозима. ФТ норасогии шадид ва музмини дил. ФТ вайроншавии ритми дил. ФТ бемории ишемияи дил. ФТ бемориҳое, ки бо хунгардиши нохиявӣ вобаста аст. ФТ гипертензияи артериалӣ. ФТ гипотензияи артериалӣ. Принсипи муолиҷаи оқилона бо дорухои зидди микробӣ. Тавсифи клиникӣ-фармакологии дорухои зидди уфунатӣ (антибиотикҳо, сулфаниламидхо, дорухои синтетикӣ). ФТ бемориҳои сироятӣ. Гепатитҳо. ФТ бемории сил. Таснифи дорухои зидди сил. ФТ баъзе бемориҳои эндокринӣ ва муолиҷаи остеопороз. Асосҳои фитотерапия. Таърихи фитофармакология. Фитотерапияи баъзе бемориҳо. Фитофармакология. Аспектҳои муосир дар фитофармакология. Фитофармакология дар асрҳои қадим. Саҳми олимон дар соҳаи фитофармакология.	6	144
БФУ 02	**Физиологияи нормалӣ** Ҳозима дар рӯдаи борик ва ғафс. Вазифаи ҳаракатии найи ҳозима. Мубодилаи модда ва энергия. Мувозинати энергетикӣ дар организм. Узвҳои ихроҷ. Кори гурда. Танзими ҳарорат. Ғадудҳои тарашшухи дохила (саволҳои умумӣ). Гормонҳои гипотамус, гипофиз, эпифиз. Физиологияи хусусии системаи эндокринӣ: эпифиз, ғадудҳои сипаршакл ва назди сипаршакл, зери меъда, болои гурда. Физиологияи хусусии системаи эндокринӣ: ғадудҳои чинсӣ, вазифаи онҳо. Даври ҳайз. Физиологияи хусусии СМА. Ҳароммағз, мағзи дарозруя ва мағзи миёна. Физиологияи хусусии СМА. Вазифахои мағзча, форматсияи ретикулярӣ ва гипоталамус. Тавсифи анализаторҳои биной. Тавсифи анализаторҳои биной. Анализаторхои мувозинат. Тавсифи анализаторҳои дардӣ. Типҳои фаъолияти олии асаб. Фаъолияти рефлектории шартии ФОА. Боздории ФОА. Эҳсосот, ахамияти он ба организм, тасниф, назарияи пайдоиш. Сабабияти биологӣ, назарияи пайдоиши онҳо. Наркомания. Мутобиқшавӣ, ташаннуч ва саломатӣ. Ангезандаҳо. Мутаасиршавандагии бофта ва ченаки он.	6	144

	Қонунҳои ангезиши бофтаҳои қобили ҳаяҷон. Биопотенсиалҳо, намудҳои он. ПОМ, механизми пайдоиши он. ПФМ- усулҳои сабт. Хосияти физиологии мушакҳо. Системаи асаби автономӣ, шуъбаҳои он. Махсусияти гузариши ҳаяҷон дар СМА. Боздорӣ дар СМА. Принсипҳои фаъолияти координатсионии СМА. Танзими вазифаҳои физиологӣ. СФО. Сабти потенсиалҳои фаъоли дил. Хосияти физиологии мушакҳои дил. Ҳудкории дил. Вазифаи гемодинамикии дил. Танзими кори дил. Қонунҳои асосии гемодинамика. Гардиши хуни системавӣ. Танзими гардиши хун. Хосиятҳои хун. Эритроситҳо. Гемоглобин. Лейкоситҳо. Фаъолияти фагоситарии лейкоцитҳо. Лахташавии хун. Нафаскашии беруна. Фишори дохили плевралӣ. Мубодилаи газҳо дар шуш. Газҳои хун. Танзими нафаскашӣ. Усулҳои тадқиқи найи ҳозима, вазифаҳои найи ҳозима. Ҳозима дар ковокии даҳон.		
БФУ 03	**Ёрии аввалини тодухтурӣ** Шиносоӣ бо шуъбаҳои беморхона ва тарзи кори ҳамшираҳо дар шуъбаҳои беморихои дарунӣ ва шуъбаи қабул. Танзимороии санитарии беморон. Кӯчонидани беморон аз шуъбаи қабул ба дигар шуъбаҳо. Беҳдошти шахсии беморон. Азназаргузаронии варақаҳои таъинотии қабул ва супоридани навбатдорӣ дар шуъбаҳо. Чен кардани ҳарорати бадан ва сабти хатии он. Тадбирҳои таъсир ба гардиши хун (истифодаи халдарқоғазҳо, шишаҳои ҳаҷомот, тарбандаии гармкунандаҳо, гармкунак, пуфаки яхдор). Тарзи гирифтани шираи меъда бо санди ғафс аз меъда ва бо рӯдаи борик аз рӯдаи 12-ангушта. Гирифтани хун, наҷосат ва пешоб барои тадқиқотҳои лабораторӣ. Ғизои беморон, қоидаи асосии мизҳои шифоӣ ва тафсифи онҳо. Ғизодихии беморони вазнин дар бистар. Ташкил намудани табобати доругӣ, таксим кардан ва махфуздории маводҳои доругӣ. Техникаи ичро намудани тазриқҳои дохилимушакӣ, дохиливаридӣ ва зерипӯстӣ. Ёрии аввалин ҳангоми оризаҳо. Шоки (садмаи) анафилактикӣ ва ёрии аввалин. Ёрии аввалини тодухтурӣ ҳангоми синдроми гипертермия. Ҳолатҳои таъҷили ҳангоми беморихои узвҳои нафас ва ёрии аввалини тодухтурӣ. Ҳолатҳои таъҷили ҳангоми беморихои узвҳои ҳозима ва ёрии аввалини тодухтурӣ. Ҳолатҳои таъҷили ҳангоми беморихои узвҳои дилу рагҳо ва ёрии аввалини тодухтурӣ. Ҳолатҳои таъҷили ҳангоми беморихои узвҳои пешоббарор ва ёрии аввалини тодухтурӣ. Ҳолатҳои таъҷили ҳангоми беҳушӣ (кома ва прекома) ва ёрии аввалини тодухтурӣ. Ҳолатҳои таъҷили ҳангоми захролудшавии бадан ва ёрии аввалини тодухтурӣ. Ҳолатҳои таъҷили ҳангоми аллергияҳо ёрии аввалини тодухтурӣ. Парастории беморони пеш аз фавт. Муқаррар намудани фавт ва муомила бо ҷасад.	**2**	**48**
БФУ 04	**Тибби ҳарбӣ** Санадҳои меъёри-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи шахрвандӣ. Асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳолӣ аз ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ. Ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ. Хатарҳои	**7**	**168**

	нав вобаста ба амалҳои террористӣ. Маълумоти умумӣ дар бораи кӯлҳо, обанборҳо ва пиряхҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Маълумоти умумӣ оид ба моддаҳои сахттаъсири захролудкунанда ва истифодаи онҳо дар иншоотҳои иктисодӣ. Иншоотҳои муҳофизатии фардӣ ва дастаҷамъии мудофиаи шахрвандӣ. Накш ва вазифаҳои мудофиаи шахрвандӣ дар замони муосир. Рохбарӣ ва идоракунии мудофиаи шахрвандӣ. Ташкили тайёрӣ, омӯзиши аҳолӣ ва баҳисобгирии неруҳои ғайриҳарбии мудофиаи шахрвандӣ оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи шахвандӣ. Маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои ҳозиразамони зарбазан. **Қисми тиббӣ**. Хадамоти мудофиаи шахрвандӣ. Хадамоти тиббии мудофиаи шахрвандӣ. Вазифаҳои онҳо ҳангоми рух додани ҳолатҳои фавқулодда. Чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардонии иншоотҳои иктисодӣ ва муассисаҳои тиббӣ дар давраи ҷанг. Маълумоти умумӣ дар бораи эпидемия. Сабабҳои сар задани эпидемия ва бемориҳои сирояткунандаи хавфнок хангоми ҳолатҳои фавқулодда. Усулҳои расонидани ёрии аввалини тиббӣ ба худ ва ба ҳамдигар ҳангоми рух додани ҳолатҳои фавқулодда, садама, фалокатҳо ва дар вақти ҷанг.		
БФУ 05	**Патология (анатомия ва физиология)** **Анатомия.** Вазифа, максад, усулҳои анатомияи патологӣ. Марг. Осеб. Некроз (Мавт). Дистрофия. Маълумоти умумӣ дар бораи дистрофияҳо. Дистрофияи паренхимтозӣ. Дистрофияи мезенхимавӣ. Дистрофияҳои омехта. Дистрофияҳои маъданиҳо. Вайроншавии гардиши хун ва лимфа. Маълумоти умумӣ дар бораи илтиҳоб. Илтиҳоби алтеративӣ ва экссудативӣ. Илтиҳоби продуктивӣ ва хоса. Иммунопатологӣ. Равандҳои компенсаторию мутобикшавӣ. Гипертрофия, атрофия, гиперплазия, метаплазия и дисплазия. Маълумоти умумӣ дар бораи омосҳо. Омосҳои эпителиалӣ. Омосҳои мезенхималӣ. Омосҳои бофтаи меланинхосилкунанда. Беморӣ, таснифи он равишҳои ва сохтори ташхис. Сабабҳои марги беморон. Бемориҳои узвҳои таносули мардона. Бемориҳои узвҳои таносули занона. Омосҳои бофтаҳои ҳунофар ва лимфоивӣ. Камхунӣ. Атеросклероз. Бемории гипертония. Бемориҳои тарбодӣ. Васкулитҳо. Бемориҳои шуш. Бемориҳои меъда ва рӯда. Бемориҳои ҷигар. Бемориҳои гурда Бемориҳои тараншӯҳи дохилӣ. Бемориҳои устухон ва бугумҳо. Маълумоти умумӣ дар бораи бемориҳои сироятӣ. Бемориҳои сироятии системаи марказии асаб. Сирояти респираторию-вирусӣ. Сирояти бактериявии рӯда. Бемориҳои сироятии кӯдакона. Сепсис. Бемории сил. Сирояти ниҳоят хавфнок. Патологияи пренаталӣ. **Физиология.** Мукаддима. Фан ва вазифаҳои физиологияи патологӣ. Нозологияи умумӣ. Этиология ва патогенези умумӣ. Омилҳои зарароваи муҳити атроф. Реактивнокӣ ва резистнокии бадан. Ҳассосият. Варача. Носомонии хунгардиши канорӣ ва микросиркулясия. Вайроншавии мубодилаи обу намак. Варам ва истисқо. Газакгирӣ. Физиологияи патологии нафаскашӣ. Физиологияи патологии хун. Физиологияи патологии	**6**	**144**

	системаи хун. Физиологияи патологии системаи хунгардиш. Физиологияи патологии системаи ҳозима. Физиологияи патологии мубодилаи моддаҳо. Физиологияи патологии ҷигар. Физиологияи патологии гурдаҳо. Физиологияи патологии ғадудҳои эндокринӣ. Физиологияи патологии дастгоҳи асаб.		
БФУ 06	**Микробиология, вирусология ва иммунология** Таърихи инкишофи микробиология, вирусология ва иммунология. Тасниф ва морфологияи микроорганизмҳо. Сохти ҳуҷайраи микроб. Сохти ҳуҷайраи спирохетаҳо, риккетсияҳо, хламидияҳо, уреоплазмаҳо ва микоплазмаҳо. Морфология ва сохти замбурӯғҳо, соддатаринҳо. Прионҳо. Вирусологияи умумӣ. Тасниф, сохт ва хусусияти биологии вирусҳо. Физиологияи микроорганизмҳо. Ғизогирии бактерияҳо. Муҳитҳои ғизоӣ. Нафаскашии бактерияҳо. Инкишоф ва афзоиши бактерияҳо. Давраҳои афзоиши батерияҳо. Усулҳои киштқунии анаэробҳо ва аэробҳо. Микроаэрофилҳо. Экологияи микроорганизмҳо. Микрофлораи муҳити атроф ва вуҷуди инсон. Хусусиятҳои микрофлораи вуҷуди инсон вобаста аз синну сол. Микроорганизмҳои санитарию-нишондиҳандагӣ. Коли-титр ва коли-индекс. Таъсири омилҳои физикавии, химиявӣ, биологӣ ба микроорганизмҳо. Антибиотикҳо ва доруҳои химиотерапевтӣ. Усулҳои муайян намудани ҳиснокии микробҳо ба антибиотикҳо. Уфунат (инфексия). Намудҳои уфунат. Сироятнокӣ ва сироятпазирӣ. Омилҳои сироятнок ва сироятпазирии микроорганизмҳо. Масъуният (иммунитет). Омилҳои ғайрихусусӣ ва хусусии иммунитет. Омилҳои ғайрихусусии муҳофизавии вуҷуди инсон. Хусусияти масъуният вобаста аз синну сол. Масъуният. Намудҳои масъуният. Подтан (антиген). Намудҳои он. Подзо (антитела). Хусусиятҳои асосии онҳо. Масъунияти гуморалӣ. Иммуноглобулинҳо. Аҳамияти подзоҳо дар реаксияи иммунии организм. Пайвастагиҳои иммунии замонавӣ. Аллергия (баландҳассосӣ). Баландҳассосии тез ва суст вусъатёбанда. Толерантнокии иммунологӣ. Таъсири ҷараёни илмию-техникӣ ба вуҷуди инсон. Ҳолати системаи иммунӣ ва усулҳои баҳо додани он. Норасогии масъуният. Бемориҳои аутоиммунӣ. Асосҳои иммунотерапия ва иммунопрофилактика. Вакcина ва зардобаҳо. Микробиологияи уфунатҳои шаддиди рӯдавӣ: эшерихиозҳо, салмонеллёзҳо, шигеллёзҳо. Микробиологияи арангезандагони бемории вабо, кампилобактериозҳо, иерсиниозҳо. Микробиологияи барангезандагони уфунатҳои фасодию илтихобӣ. Коккҳои сироятовар. Микробиологияи коринобактерияҳо ва бордетеллҳо. Микробиология микобактерияҳои касалиовар ва шартан-касалиовар. Анаэробҳои касалиовар ва шартан касалиовар. Микробиологияи барангезандагони уфунатҳои зооантропонози. Спирохетҳои касалиовар: трепонемаҳо, боррелияҳо, лептоспираҳо. Вируси зуком, парғриш,	**6**	**144**

	паротит, сурхча, хора. Энтеровирусҳо. Вируси фалач (полиомиелит), коксаки, ECHO, Гепатитҳои А ва Е. Вируси зарпарвини В, С, D. Уфунатҳои вирусии сустинкишофёбанда. Онковирусҳо. СПИД. Бемориҳои аутоиммунӣ.		
БФУ 07	**Бехдошти иҷтимоӣ** Ташкили экспертизаи тиббӣ –меҳнатӣ. Ташкили хизмати тиббӣ ба аҳолӣ. Маҷмӯи оморӣ ва хосиятҳои гурӯҳнокии он. Бузургиҳои нисбӣ ва тасвири графики он. Қатори вариатсионӣ. Бузургиҳои миёна. Қатори динамикӣ ва нишондиҳандаҳои он. Усули стандартигардонӣ. Демография. Нишондиҳандаҳои демографӣ ва усулҳои ҳисобкунии он. Беморнокии аҳолӣ. Усулҳои ҳисобкунии он. Бемориҳои аҳамияти иҷтимоидошта. Беморнокии ковокии даҳон ва усули омӯзиши он. Иқтисодиёти нигаҳдории тандурустӣ. Маблағгузорӣ дар соҳаи нигаҳдории тандурустӣ. Ташкили экспертизаи тиббӣ-меҳнатӣ (КТМ, КЭТМ). Ташкили хизмати тиббӣ ба аҳолии шаҳр. Ташкили хизмати тиббӣ ба аҳолии деҳот. Ташкили ёрии стоматологӣ ба аҳолӣ. Ташкили хизмати тиббӣ ба коргарони корхонаи саноатӣ. Таҳлили беморнокӣ аз рӯи корношоямии муваққатӣ. Ташкили хизмати санитарии –эпидемиологӣ ба аҳолӣ.	**4**	**96**
IV.	**БАХШИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ**	**141**	**3384**
БФТ 01	**Кимиёи ғайриорганикӣ** Муқаддима. Синфи пайвастагиҳои ғайриорганикӣ. Қонуни даврии Д.И. Менделеев. Сохти қабати электронии атом. Кимиёи S-элементҳо. Гидроген. Элементҳои гурӯҳҳои I A ва II A. Кимиёи d-элементҳо. Элементҳои гурӯҳҳои I B ва IV B. Элементҳои гурӯҳҳои V B ва VIII B. Кимиёи P-элементҳо. Элементҳои гурӯҳҳои III A ва VI A. Фаҳмиши асосӣ оид ба қонунҳои кимиё. Муайян кардани массаи молярии газҳо. Қонуни эквивалентҳо. Эквиваленти моддаҳо дар реаксияҳои кимиёӣ. Муайян намудани эквиваленти металлҳо. Маҳлулҳо. Консентратсияи маҳлулҳо. Реаксия ва мувозинати кимиёӣ дар маҳлули электролитҳо. Мувозинати кимиёӣ. Суръати реаксияи кимиёӣ. Мувозинати протолитӣ дар маҳлулҳои кислота ва асосҳо. Назарияи кислотагӣ ва асосии Аррениус. Назарияи Бренстед-Лоури. Реаксияи оксиду баркароршавӣ дар равандҳои кимиёӣ. Гидролизи намакҳо. Бандҳои кимиёӣ. Табиати бандҳои кимиёӣ. Сохти пайвастҳои кимиёӣ. Пайвастҳои комплексӣ.	**6**	**144**
БФТ 02	**Кимиёи аналитикӣ** Фанни кимиёи аналитикӣ ва аҳамияти он дар фарматсия. Мафҳумҳои умумӣ. Тариқаҳои таҳлили сифатӣ. Хосиятҳои аналитикии моддаҳо ва реаксияҳои аналитикӣ. Таснифи аналитикии катионҳо. Реагентҳои хоси гуруҳӣ. Таснифи кислотагӣ-асосӣ. Тавсифи ҳассосияти реаксияҳои аналитикӣ. Қонуни таъсири масса ва истифодаи он дар кимиёи аналитикӣ. Константаи протолитикии об. Муаянкунии pH дар маҳлулҳои кислотагӣ ва асосӣ. Мувозинати протолитикӣ дар реаксияҳои солволизӣ (гидролиз). Дараҷа	**11**	**264**

	ва константаи солволиз. Муайянкунии pH. Истифодаи қонуни таъсири масса дар мувозинати гетерогенӣ. Ҳосили зарби ҳалшавандагӣ. Реаксияи оксиду барқароршавӣ ва истифодаи он дар таҳлилҳои аналитикӣ. Хосияти аналитикии анионҳо ва таснифи онҳо. Пайвастҳои комплексӣ. Собитаи ҳосилшавии пайвастҳои комплексӣ. Реаксияи оксиду барқароршавӣ ва истифодаи он дар таҳлилҳои аналитикӣ. Истифодаи пайвастагиҳои гайриорганикӣ дар таҳлилҳои аналитикӣ. Истифодабарии реагентҳои органикӣ дар кимиёи аналитикӣ. Титронӣ тариқаи тезобию ишқорӣ. Алкалиметрия. Атсидиметрия. Индикаторҳо. Хати качи титронӣ. Титронии оксиду-бақароршавӣ. Классификатсия. Индикаторҳо. Хати качи титронӣ. Тариқаи перманганатометрӣ. Тариқаи йодометрӣ. Индикаторҳо. Хати качи титронӣ. Бромометрия. Броматометрия. Титронии нитритометрӣ. Титронӣ тавассути ташкилшавии таҳшин. Аргентометрия. Индикаторҳо. Комплексонометрия. Индикаторҳо. Хати качи титронӣ. Истифодабарии титронии комплексонометрӣ дар фарматсия ва кимиёи аналитикӣ. Классификатсияи таҳлили инструменталӣ. Хроматография. Хроматография дар қабати тунук, таъвизи ионӣ, моегӣ ва газӣ. Усулҳои таҳлили оптикӣ. Таҳлили спектралии эмиссионӣ ва абсорбсионӣ. Спектроскопияи молекулавӣ абсорбсионӣ. Фотоколориметрия. Спектрофотометрия дар сохаи ултрабунафши спектр. Спектрофотометрия дар сохаи инфрасурхи спектр. Тариқаи таҳлили электрохимиявӣ. Потенсиометрия. Кондуктометрия. Полярография. Амперометрия. Кулонометрия. Рефрактометрия. Нақшаҳои дурнамои таҳлили инструменталӣ.		
БФТ 03	**Кимиёи фарматсевтӣ** Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маводи дорувориӣ ва фаъолияти фарматсевтӣ». Фармакопеяи давлатӣ (ФД). Ташкили ҷои кори фарматсевт- таҳлилгар. Ҳуҷҷатгузорӣ. Чорабиниҳое, ки барои баланд бардоштани сифати маводи дорувориӣ равона карда шудаанд. Таҳлили оби муқаттар (Ҳолати санитарӣ дар дорухона. Истеҳсоли оби муқаттар дар шароити дорухона). Усулҳои титриметрии таҳлили миқдории маводи дорувориӣ. Усули титронии кислотагӣ-ишқорӣ. Таҳлили миқдориии маҳлули 4% гидрокарбонати натрий, маҳлули 3% кислотаи гидрогенхлорид. Усули пермаганатометрӣ. Таҳлили миқдории маҳлули 3% пероксиди гидроген. Усули аргентометрӣ. Таҳлили миқдории маҳлули 0,9% хлориди натрий. Усули йодометрӣ. Таҳлили миқдории маҳлули спиртии 5% йод. Усули комплексонометрӣ. Таҳлили миқдории маҳлули хлориди калтсий. Истифодаи тариқаи рефрактометрӣ дар таҳлили фарматсевтӣ. Таҳлил тибқи усули элетрохимиявӣ: усули потенсиометрӣ. Таҳлил тибқи усули оптикӣ: усули спектрофотометрӣ. Усулҳои таҳлили консентратҳо. Таҳлили миқдории маҳлули 20% бромиди натрий, маҳлули 50% хлориди калтсий. Таҳлили маводи дорувии кудакона. Таҳлили маводи экстемпоралӣ. Таҳлили маҳлулҳои	**24**	**576**

	тамъизшаванда (стерильные растворы). Таҳлили қатраҳо барои чашм. Таҳлили маводҳои дорувии ноустувор: қатрахои нашатирӣ-анисӣ, маҳлули аммиак, маҳлули спиртии йод. Таҳлили маводҳои дорувии моеъ. Қоидахои ягонаи бастубанди дорухои дар дорухона тайёршаванда. Таҳлили хокаҳо. Таҳлили марҳамҳо. Таҳлили курсҳо. Ҳисобкунии математикии натичаҳои таҳлил. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маводи дорувориӣ ва фаъолияти фарматсевтӣ». Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои фарматсевт-таҳлилгар. Усулҳои муосири таҳлили фарматсевтӣ, ки дар таҳлили маводи дорувориӣ истифода мешаванд. Таҳлили сифатии маводи дорувории дар дорухона истеҳсолшаванда. Тартиби баҳогузориӣ ба сифати маводи дорувории дар дорухона истеҳсолшаванда. Қоидаҳои ягонаи бастубанди маводи дорувории дар дорухона истеҳсолшаванда. Чорабиниҳое, ки барои баланд бардоштани сифати маводи дорувориӣ равона шудаанд. Хусусиятҳои таҳлили фарматсевтии маҳлулҳои тамъизшавандаи дар дорухона истеҳсолшаванда. Усулҳои электрохимиявӣ дар таҳлили маводи дорувориӣ. Усулҳои муосири таҳлили фарматсевтии қатраҳо барои чашм.		
БФТ 04	**Технологияи дорусозӣ** Омӯзиши Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маводи дорувориӣ ва фаъолияти фармасевтӣ». Воягузориӣ дар технологияи дорувории дорухонагӣ аз рӯи вазн, ҳаҷм ва катра. Таҷҳизот ва тафтиши тарозуҳои дастӣ ва тарирӣ. Тайёркунии хокаҳои экстемпоралии дибазол ва люминал аз рӯи дорухати индивидуалӣ. Тайёркунии хокаҳои мураккаб бо маводҳои сахт таъсир аз рӯи дорухати махсус. Тайёркунии оби тозакардашуда, оби тазриқӣ ва санчиши нишондиҳандаи сифати он. Тайёркунии йодиди калий ва бромиди натрий аз рӯи дорухати индивидуалӣ. Рақиққунии моеъҳои стандартӣ. Маҳлулҳои ғайриобӣ. Тайёркунии маҳлули Меновазин. Маҳлулҳои обии таввасути ҳалкунии маводҳои дорувории хушк ҳосил шаванда. Тайёркунии маҳлули пепсин, желатин, крахмал ва метилселлюлоза аз рӯи дорухати индивидуалӣ. Тайёркунии маҳлули колларгол ва протаргол. Тайёркунии суспензия аз омехтаи маводҳои гидрофилӣ ва гидрофобӣ. Суспензия оксиди рух ва сулфадиметоксин. Тайёркунии эмулсияи резорсин аз рӯи дорухати индивидуалӣ. Тайёркунии дамобаи пупаки чугорӣ ва чӯшобаи пустлохи булут. Микстураҳои дар дорухона истеҳсолшаванда. Технологияи микстура аз маводҳои хушк ва маҳлулҳои ғализ. Тайёркунии микстураи Равкина ва Ситрал аз рӯи дорухати индивидуалӣ. Тайёркунии шаклҳои дорувориӣ барои кудакони навзод аз рӯи дорухати индивидуалӣ. Маводҳои ёрирасон. Стабилизаторҳо, консервантҳо, корригентҳо, эмульгаторҳоғайраҳо. Асосҳои малҳамӣ. Таснифи асосҳои малҳамӣ. Тайёркунии малҳами 5%-и салисилови ва хамираи стрептосид дар шароити дорухона. Тайёркунии линименти 1%-и синтомисин аз рӯи дорухати инфиродӣ. Тайёркунии	**20**	**480**

	малҳами Ксероформ ва кислотаи бор аз рӯи дорухати инфиродӣ. Тайёркунии суппозитория аз рӯи дорухати инфиродӣ бо усули молиш додан. Тайёркунии суппозиторияи равғани ангат бо усули резиш. Тайёркунии Бура бо глицерин аз рӯи дорухати инфиродӣ. Тайёркунии маҳлули изотонии хлориди натри дар шароити дорухона. Тайёркунии шакли дорувории моеъ таввасути усули вазну-ҳачмӣ. Ҳисобкунии миқдори хлориди натрибарои тайёркунии маҳлул аз рӯи эквиваленти изотоники. Тайёркунии маҳлули ҳидрокарбонати натри барои тазриқи. Тайёркунии шакли дорувории экстемпорали бо антибиотикҳо. Тайёркунии қатраи хлорамфеникол барои гуш ва бинӣ аз рӯи дорухат. Тайёркунии гиёҳчамъ барои сулфа ва исҳоловар. Тайёркунии дорухати душвор тайёршаванда.		
БФТ 05	**Химияи физколлоидӣ** Фанни кимиёи физикӣ ва аҳамияти он дар фарматсия. Асосҳои термодинамикаи кимиёӣ. Қонуни сифр ва якуми термодинамика. Термокимиё. Вобастагии эфекти гармии реаксияи кимиёӣ аз ҳарорат. Муодилаи Кирхгофф. Қонуни дуюми термодинамика. Энтропия ва тағйирёбии он дар равандҳои гуногун. Вобастагии энтропия аз ҳарорат. Қонуни сеюми термодинамика. Энтропияи мутлақ ва стандартии моддаҳо; Тағйирёбии энтропия дар равандҳои кимиёвӣ. Потенсиалҳои термодинамикӣ. Муодилаи Гиббс ва Гелмголс. Термодинамикаи мувозинати кимиёвӣ. Муодилаи изотерма, изобара ва изохораи реаксияи кимиёвӣ. Тариқаҳои ҳисоб намудани энергияи Гиббс ва Гелмголс. Энергияи Гиббс ва Гелмголс дар шароити стандартӣ. Термодинамикаи мувозинати фазавӣ. Мафҳуми фаза. Қойдаи фазаи Гиббс. Гузариши фазавӣ ва мувозинати фазавӣ. Муодилаи Клайперон Клаузиус. Диаграммаи фазавии системаҳои яккомпонента. Истифодаи қоидаи фазаи Гиббс ба системаҳои яккомпонента. Системаҳои дукомпонента. Истифодаи қоидаи фазаи Гиббс ба системаҳои дукомпонента. Диаграммаи фазавии системаҳои дукомпонента. Маҳлулуҳои идеалӣ. Қонуни Раул. Майлкуниҳои мусбӣ ва манфӣ аз қонуни Раул. Хосияти колигативии маҳлулҳо. Пастшавии ҳарорати яхкунӣ, баландшавии ҳарорати ҷушиш ва фишори осмосӣ. Маҳлули электролитҳо. Назарияи электролитҳои қавӣ. Маҳлулҳои буферӣ. Интиқоли барқ ва кондуктометрия. Қувваи электроҳаракатдиҳанда ва равандҳои электродӣ. Занҷирҳои галваникии химиявӣ ва консентратсионӣ. Элекродҳои баргардандаи ҷинси як ва ду. Элекроди стандартии гидрогени. Электродҳои оксиду барқароршавӣ. Термодинамикаи элементи галвани. Потенсиометрия. Фанни кимиёи коллоидӣ ва аҳамияти он дар фарматсия. Кашиши сатҳии моеъҳо. Сорбсия. Адсорбсия. Абсорбсия дар сарҳади моеъ газ, моеъ моеъ, моддаи сахт газ маҳлул. Назарияҳои адсорбсионӣ. Адсорбсияи электролитҳои қавӣ. Адсорбсияи таъвизи ионӣ. Ионитҳо.Хромотография.	**11**	**264**

	Электрофорез. Кинетикаи кимиёвӣ. Муодилаи кинетикӣ. Молекулярнокӣ ва тартиби реаксия. Вобастагии суръати реаксия аз ҳарорат. Энергияи фаъолият. Тариқаҳои муайян намудани тартиби реаксия ва энергияи фаъолият. Системаи дисперсӣ. Таснифи системаҳои дисперсӣ ва коллоидӣ. Хосияти молекулярӣ кинетикӣ ва оптикии системаҳои коллоидӣ. Седиментатсия дар системаҳои дисперсӣ. Заряди электрикии заррачаҳои коллоилӣ. Сохти қабати дучандаи электрикӣ. Назарияҳои ҚДЭ. Потенсиалӣ қабати дучандаи электрикӣ. Таъсири омилҳои гуногун ба қабати дучандаи электрикӣ. Ҳодисаҳои электрокинетикӣ. Электрофорез ва электроосмос. Системаҳои микрогетерогенӣ. Хока. Аэрозол. Суспензия. Кафк. Ҳосил кардан ва хосияти эмулсия. Маҳлули моддаҳои калонмолекула. Хосияти пайвастҳои калонмолекула. Муайян намудани нуқтаи изоэлектрикӣ тавассути тариқаи таваррум. Гел ва ҳулом. Ҳосил намудани гели карбонати калсий ва синерезиси он. Системаҳои дисперсӣ ва полимерҳо.		
БФТ 06	**Анатомияи растаниҳо бо асосҳои физиология** Муқаддима. Ботаника-илми биологӣ. Рустанӣ организми зинда. Сохти асосии дарунии узвҳои рустанӣ. Типи ҳучайраҳо ва бофтаҳои рустаниҳо. Асосҳои ҳучайрашиносӣ. Ҳучайраҳои тоҳастадорон ва ҳастадорон. Ҳучайраҳои ҳайвон, замбурӯғӣ ва рустанӣ. Сохти ҳучайраи рустанӣ. Таксимшавии ҳучайра. Пӯстпардаи ҳучайра ва хамроҳакҳои ҳучайра. Бофтаҳои рустаниҳо. Тасниф. Бофтаҳои офаранда. Бофтаҳои пушонандаи (аввалин, дуюмин, ва сеюмин). Бофтаҳои тарашуҳӣ. Тасниф. Сифати онҳо. Бофтаҳои механикӣ. Тасниф. Сифати онҳо. Бофтаҳои гузаронанда. Тасниф. Сифати онҳо. Типии дастаҳои рагу тори гузаронанда. Тасниф. Сифати онҳо. Типии сохти анатомии танаҳои рустаниҳои алафӣ. Типии сохти анатомии танаҳои рустаниҳои дарахтӣ. Сохти анатомиву вазифаҳои физиологии реша. Ғизои минералии рустаниҳо. Нумӯъи рустаниҳо. Сохти анатомиву вазифаҳои физиологии барг. Таракиёти рустаниҳо Усулҳои афзоиши рустаниҳо. Муқаддима. Тасниф. Воҳидшиносӣ. Муқаддима. Тасниф. Воҳидшиносӣ. Рустаниҳои содда. Булакшавандаҳо ва Замбурӯғҳо. Тасниф. Гулсангҳо. Аҳамият. Обсабзҳо. Тасниф. Тараққиёти биологӣ. Аҳамият. Рустаниҳои олӣ. Сохти узвҳои онҳо вобаста ба муҳити нави сукунати зист. Тасниф, шуъбаи риниофита ва ушнамонандон. Тасниф ва сифати онҳо. Таснифи муратабии шуъбаҳои мунмунмонандон, чилбутуммонандон ва сарахсмонандон. Тасниф баробар ва гуногунҳокаҳо. Аҳамият. Шуъбаи санавбармонандон. Пайдо шудани тухм-сифати нави эволютсионӣ. Шуъбаи магнолиофита. Таснифи умумии пайдоиш. Эволютсияи узвҳои нашвию худтакроркунӣ. Аҳамият. Гул, сохт ва пайдоиши он. Тудагул. Таснифи меваю тухм. Тасниф. Аҳамият. Маълумоти мухтасари силсилаҳои муратаббиёти рустанихои гулдор. Тасниф. Тартибот: магнолиошакл, лавр, нилуфар. Тартибот: чанорак, муғах, кукнор, тороншаклон. Тасниф. Аҳамият.	**8**	**192**

	Тартибот: гамамелит, булут, бручшақлон-, хурмошакл, кадушакл, гармашшаклон, Тартибот: Садбарг, лубиё, каравсмонандон. Тартибот: газнасимо-, авранч, хандонгулон. Зерсинфи кавкабмонандон. Синфи лилиахо. Зерсинфи кавкабмонандон. Намояндагон лилиопсидахо. Рустанишиноси ва асосҳои таълими микроскопӣ. Сохтори микроскоп ва қоидаҳои коргузорӣ бо он. Коргузорӣ бо покӯ (тег) ва қоидаҳои аксбардорӣ. Усулҳои тайёр кардани ташрехо. Сохтори ҳучайраи пӯстпардаи пӯсти пиёз Allium cera L. Ҳодисаи муттаасиршавӣ ва барқароршавӣ. Сохтори ҳучараи барги авлоди традескансия Tradescantia sp.div. Ҳодисаи муттаасиршавӣ ва барқароршавӣ. Сохтори ҳучараҳои лаъличаҳои (пластидҳои) сурхча, зардча, ҷигарӣ (хромопластаҳо) ва сабз (хлоропластаҳо). Ҳодисаи муттаасиршавӣ ва барқароршавӣ. Сохтори ҳучайраҳои сахту сангини меваи муруд, нок Pirus comunis. ҳамроҳакҳои таркиби ҳучайра (моддаҳои захиравӣ ва экскреторӣ). Шушачаҳои содда ва мураккаби пӯсти пиёз, барги бегония, ханҷарӣ (кактус), баргҳои авлоди шалха Rumex sp.div, картошка Sjlanum tuberosum L. Сохтори доначаҳои мураккаби алейронии тухми кандукдона- Ricinus comunis. Муайян кардани равған бо моддаи Судан. Бофтаҳои офарандаи ибтидоӣ. Махрути нугмӯҳчаи элодеяи канадагӣ-Elodea Canadensis ва ғандум. Triticum sp.div. Бофтаҳои пӯшонандаи аввалини барги савсан Iris sp. div. ва ҷуворимака Zea mays, гавдумбол-Verbascum sp. div. Сохтори массомаҳо. Сохтори ғунҷоишҳои тарашшӯҳии лизогеннии ситрусӣ, Tarahacum sp. div. ва схизогенӣ. Бофтаҳо, таснифот, марҳилаҳои митоз (кариокинез). Бофтаҳои пояҳои алафин (бофтаҳои пӯшонанда, асосӣ ва такягоҳ-механикӣ). Бофтаҳои гузаронандаи мухталиф (болоҳ бароранда ва поён фароранда). Шаклҳои дастаҳои рагу тор ва мавқеъи ҷойгиршавии онҳо дар поя ва поярешаи рустаниҳои алафӣ. Бофтаҳо ва мавқеъи ҷойгиршавии онҳо дар пояҳои рустаниҳои дарахтӣ. Сохтори анатомӣ ва вазифаҳои физиологии барг. Бофтаҳо ва мавқеъи ҷойгиршавии онҳо дар решаҳои сохтори якум ва дуюм. Бофтаҳо ва мавқеъи ҷойгиршавии онҳо дар узвҳои рустаниҳои алафӣ ва дарахтӣ.		
БФТ 07	**Фармакогнозия** Мафҳум дар бораи фармакогнозия ҳамчун илм ва фанни таълимӣ. Мафҳумҳои асосии ин фан: рустаниҳои шифоӣ-РШ, ашёи рустаниҳои шифоӣ-АРШ, маводи шифоии рустанигӣ-МШР, ашёи шифоии манбаи ҳайвонот-АШМ, моддаҳои фаъоли биологӣ-МФБ. Номҳои намудҳои рустаниҳои шифоӣ (бо забонои лотинӣ, тоҷикӣ, русӣ) ва ашёи рустаниҳои шифоӣ, ҳамчун мавзӯъи омӯзиш. Вазифаҳои фармакогнозия дар марҳилаи замони ҳозираи тараққиёти ин фан. Алоқаи доимии фармакогнозия дар фаъолияти амалии провизор. Масъалаҳои одоби фармасевтӣ. Таърихи мухтасари тараққиёти фармакогнозия. Марҳилаҳои асосии таърихи истифода ва омӯзиши рустаниҳои шифоӣ дар тибби дунёвӣ. Таъсири ориёӣ (Авесто), ҳинду, форсии тоҷикӣ (Ависенна ва диг.) чину,	**11**	**264**

	арабу, аврупо (Гален, Гиппократ, Диоскорид ва диг.) ва дигар силсилаҳо дар тараққиёти фармакогнозия. Истифодаи рустаниҳои шифоӣ дар гомеопатия (шабеҳ бо шабеҳ). Осорои хаттии ниёгон оид ба истифодаи рустаниҳои шифоӣ дар машриқзамин умуман Осиёи Миёнаву Тоҷикистон, махсусан. Марҳилаҳои асосии инкишоф ва тараққиёти фармакогнозия то эраи нав, асрҳои I-XIV эраи нав ва асрҳои дигар то нимаи асри XIX. Марҳилаи нас аз револютсия то истеклолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва солҳои пасинии он. Масалан, тадқиқотҳои олимони Инглису Россия дар мисоли Усолич, О.А. ва Б.А. Федченко, В.Л. Комаров, Н.И. Вавилов, М.Г.Попов. Захироои ашёи таббии рустаниҳои шифоӣ. Ташкил кардани захираҳои ашёи ватанӣ. Ҳолати ҳозирзамони ҷамъоварии рустаниҳои шифоии ҳудрӯи табиатӣ ва дастпарвари зироатӣ. Воридот ва содироти ашёи рустаниҳои шифоӣ. Муассисаои омодакунӣ вазифаҳои онҳо. Истифодаи самаранокӣ захирахои табии захираҳои рустаниҳои шифоӣ ва ҳифзи (ошкор кадани буттазорҳо, ҳисоб кардани захираҳо, ба хорича ворид гардонидани онҳо, аз нав ба вучуд овардан ва беҳ гардонидани ҳолати рустаниҳои шифоӣ табиатан ҳудрӯй ва дигарҳо). Асосҳои силсилаи ҷамъоварии ашёи рустаниҳои шифоӣ. Усулҳои самараноки ҷамъоварии ашёи рустаниҳои шифоӣ. Коргарди якумин ҳушконидан, чо ба чо кардан, нишонагузарӣ, нигоҳдорӣ, наклиёт кардани ашёи рустаниҳои шифоӣ. Интихоби намуна барои таҳлили ашё таносуби ҳуччатҳои меъёри техникии ҷорӣ. Усулҳои истифодаи ашё барои ба даст овардану истеҳсол кардани маводи табобатӣ. Таркиби кимиёви рустаниҳои шифоӣ. Моддаҳои таъсиркунанда. Маъфумҳои асосӣ дар бораи силсилаҳои биологии дар вуҷуди рустаниҳо. Мубодилашавандаҳои (метоболитҳо) якумин дуюмин. Пайдоиши биологии (биогенез) терпеноидҳо, строидҳо, пайвастагиҳои фенолӣ, алкалоидҳо. Тағйир ёфтани таркиби кимёвии рустаниҳои шифоӣ дар силсилаи онтогенез, дар зери таъсири унсурҳои мухити аъроф (омили географӣ, шароитҳои иқлим, таркиби хок ва боз дигарҳо). Силсилаи мураттабгардодонии рустаниҳои шифоӣ ва ашёи рустаниҳои шифоӣ: кимёвӣ, тарфологӣ, ботаникӣ, фармакологӣ. Ягонагардонии (стандартгардонии) ашёи рустаниҳои шифоӣ. Низоми коркард, мувофиқгардонӣ ва тасдиқ гардонии ҲМ барои моддаҳои фармакогении муваккатӣ (МФМ) ва дигарҳо. Сохтори моддаи фармакопеӣ ба ашёи рустаниҳои шифоӣ. Талаботҳое, ки нисбат ба сифати ашёи рустаниҳои шифоӣ пешниҳод мешаванд. Аҳамияти ҲМ дар баланд бардоштани сифати ашёи рустаниҳои шифоӣ. Ҷараёнҳои асосии тадқиқотҳои илмӣ дар омӯзиши рустаниҳои шифоӣ. Усулҳои дарёфт ва ошкор кардани намудҳои нави рустаниҳои шифоӣ. Омӯзиш ва ифодаи таҷрибаи тиббӣ марду. Тадқиқоти кимиёвии шумораи барзиёди рустаниҳо, скрининги кимиёвӣ ва акидаҳои филогенетикӣ дар бозёфту ошкор кардани рустаниҳои нави шифоӣ. Ҷараёнҳои асосии тадқиқотҳои илмие, ки оид ба омӯзиши рустаниҳои шифоӣ гузаронида		

	мешаванд. Омӯзиши захираҳои рустаниҳои шифой. Усулҳои таҳлили моддаҳои фаъоли биологии ашёи рустаниҳои шифой. Омӯзиши таркиби кимиёвии рустаниҳои шифой ва дар заминаи онҳо омода кардани маводҳои доругии нав. Экологияи геокимиёвии рустаниҳои шифой. Ягонагардонии (стандарткунонии) ашёи рустаниҳои шифой. Кор карди ҲМ ва омода кардани тавсиянома оид ба чамъоварӣ, хушконидан, нигоҳдории ашё ва ғайра. Мавқеъ ва аҳамияти олимони ватаниву хориҷӣ ва муассисаҳои илмии тадқиқотӣ дар ҳалу ичрои ин масъалаҳо.		
БФТ 08	**Биотехнология** Раванди колонасозӣ. Ҷудо кардан ва таҳлили кислотаҳои рибо- ва дезоксирибонуклеинӣ. Пайдарҳамии КДН. Гел-электрофорез ва хроматографияи макромолекулаҳо. Реаксияҳои занҷирии полимеразӣ (РЗП). Сохт ва вазифаҳои макромолекулаҳои ҳуҷайравӣ. Экспрессияи сафедаҳои рекомбинантӣ. Таъсири байни ҳамдигарии сафеда-сафеда ва сафеда-КДН. Истеҳсоли аминокислотаҳо бо усулҳои биотехнологӣ. Ҳосил кардани пенитсиллин ва кислотаи 6-АП аз пенициллиназа. Муайян кардани ҳассосияти антибиотикҳо. Умумигардонии шароити таъсироти ферментҳо. Маводҳои дорувории ферментӣ. Истеҳсол ва таҳлили сифат. Энзимологияи муҳандисӣ. Биореакторҳо. Усулҳои иммобилизатсияи ферментҳо ва ҳуҷайраҳои бутун. Истеҳсол ва таҳлили сифати панкреатин. Пробиотикҳо ва эубиотикҳо. Истеҳсоли биотехнологии маводҳои манбаашон растанигӣ.	**6**	**144**
IV.	**Фанҳои ихтиёрӣ**	**44**	**1056**
БФТ 01	**Кимиёи захршиносӣ** Тартиб додани санади экспертизаи кимиёвӣ токсикологӣ, ҷобаҷогузории дафтари корӣ. Реактив ва реагентҳое, ки дар кимиёи токсикологӣ истифода мешаванд. Моҳияти назарияи тариқаи ҷудокунӣ тавассути буғҳои оби муқаттар. Кислотаи сионид ва намакҳои он, таъомулҳои ошкосозӣ. Омӯзиши таъомулҳои хоси ошкорсозии галогенҳосилаҳои захрнок: хлороформ, хлоралгидрат, чорхлориди карбон ва дихлорэтан. Омӯзиши реаксияҳои хоси ошкорсозии спирти метил, этил, изоамил. Алдегидҳо формалдегид, формалин. Омӯзиши реаксияҳои ошкорсозии кислотаҳои карбон-кислотаи сирко. Фенолҳои якатома-кислотаи карбол. Гурӯҳи моддаҳое, ки тавассути спирти туршонидашуда ё оби туршонидашуда ҷудо карда мешаванд. Усулҳои ҷудокунӣ. Нақшаи таҳлили кимиёвӣ-токсикологӣ барои гурӯҳи моддаҳое, ки бо спирти туршонидашуда, ҷудо карда мешаванд. Ташхиси моддаҳое, ки тавассути хлороформ аз маҳлулҳои турш экстраксия мешаванд. Реаксияҳои ошкорсозии барбитуратҳо, кислотаи салисилат, кофеин, теобромин ва теофилин. Ташхиси моддаҳое, ки аз маҳлули турш тавассути хлороформ экстраксия мешаванд. Алколлоидҳо, реаксияҳои ошкорсозии алколоидҳо, ҳосилаҳои пиримидин, пиперидин ва тропан. Алкалоидҳои ҳосилаҳои изохинолин, морфин ва кодеин. Реаксияи	**9**	**216**

	ошкорсозии онҳо дар қисмҳои ҷасад. Пестисидҳо, пайвастҳои органикии фосфор-карбофос, хлорофос, дихлорофос. Ҳосилаҳои кислотаи карбамин. Минерализатсияи материали биологӣ тавассути омехтаи кислотаи сулфат ва нитрат. Минерализатсияи материали биологӣ тавассути омехтаи кислотаҳои сулфат, нитрат ва хлор. Денитратсия. Ошкорсозии кӯргошим ва барий. Пайвастҳои манган, хром, нукра ва мис. Ошкорсозӣ. Тариқаи касприи ҷудокунӣ ва муайянкунии симоб. Ҷудо намудани моддаҳо аз материали биологӣ тавассути диализ. Ҷудо намудани кислотаҳои H2SO4, HNO3, HCl. Таомулҳои хоси онҳо. Ҷудокунии ишкорҳо. Ҷудокунии намакҳои турш, асосӣ ва нитритҳо. Моддаҳои захрноки газмонанд, оксиди карбон (II), гидроген сулфид. Галогенҳо-хлор, бром ва йод. Сулфид. Токискокинетика ва метаболизми захрҳои органикӣ. Хусусиятҳои хоси ташхиси кимиёвӣ-таъчилии захролудшавии шадид. Ташхиси таъчилии озмоишгоҳӣ ва расонидани ёрии аввалия ҳангоми захролудшавӣ тавассути галогенҳосилаҳои халкунанда. Ташхиси таъчилии озмоишгоҳӣ ва расонидани ёрии аввалия ҳангоми захролудшавӣ тавассути спиртҳо, алдегидҳо ва кетонҳо. Ташхиси таъчилии озмоишгоҳӣ ва расонидани ёрии аввалия ҳангоми захролудшавӣ тавассути фенолҳо ва кислотаҳои ароматӣ. Ташхиси таъчилии озмоишгоҳӣ ва расонидани ёрии аввалия ҳангоми захролудшавӣ тавассути кислотаҳо, ишқорҳо ва моддаҳои хуранда. Ташхиси таъчилии озмоишгоҳӣ ва расонидани ёрии аввалия ҳангоми захролудшавӣ тавассути барбитуратҳо. Ташхиси таъчилии озмоишгоҳӣ ва расонидани ёрии аввалия ҳангоми захролудшавӣ тавассути маводҳои седативӣ ва психотропӣ. Ташхиси таъчилии озмоишгоҳӣ ва расонидани ёрии аввалия ҳангоми захролудшавӣ тавассути маводҳои зидди илтиҳобии гайристероидӣ.		
БФТ 02	**Молшиносии тиббӣ ва фарматсевтӣ** Фанни молшиносӣ дар соҳаи дорусозӣ ва вазифаҳои он. Фахмиш оиди санъати тайёркунии маводҳои резинӣ. Ташкили нигоҳдории онҳо. Маводҳои бандинагӣ ва бандинагии тайер. Кор бо ҳуҷҷатҳои меъёрию техникӣ. Тачҳизот барои дорухона. Маводҳои механизатсионие, ки дар соҳаи дорузозӣ истифода бурда мешаванд. Мебел барои дорухона. Аппаратураи оксигению нафаскашӣ. Гачи тиббӣ. Предметҳои санитарию гигиенӣ аз резина. Предметҳо барои нигоҳубини бемор. Зарфҳо, маводҳои багочкунӣ ва маҳкамкунӣ. Маводҳои доругӣ. Қоидаҳои захиракунӣ ва нигоҳдорӣ. Дорухои тайер ва рустанихои шифобахш. Обҳои минералӣ. Маводҳои шустушӯй, атриёт ва ғайра. Маводҳои санитарӣ ва гигиенӣ. Реактивҳои кимиевӣ. Маводҳои дезинфексионӣ ва дезинсексионӣ. Амалиётҳои молшиносӣ дар дорухонаҳо. Кор бо нархномаҳо. Равияҳои асосии тараккии илм дар соҳаи фарматсия.	**8**	**192**
БФТ 03	**Захирашиносӣ** Мавқеъ ва аҳамияти захирашиносӣ дар силсилаи истифодаи самараноки захираҳои ашёи рустаниҳои шифой. Мафҳумҳои	**3**	**72**

	асосии геоботаникӣ ва захирашиносӣ ва истифодаи онҳо дар захирашиносӣ. Усули ягонагии муайян кардани захираҳои рустаниҳои шифоӣ. Баҳогузории бузургии захираҳои ашёи рустаниҳои шифоӣ дар мисоли буттазорҳои мушаххас ва усули қитъаҳои намунавӣ. Истифодаи самараноки рустаниҳои шифоӣ ва ҳифз кардани онҳо. Таъсири омилҳои экологӣ ба сифати ашёи рустаниҳои шифоӣ. Усулҳои самараноки ҷамъоварии ашёи гурӯҳҳои морфологии рустаниҳои шифоӣ. Ягонагардонии ашёи рустаниҳои шифоӣ. Реестри Давлатии маводҳои табобатие, ки барои истифода дар тиб расмӣ шудаанд. Коркарди ашёи рустаниҳои шифоӣ. Ягонагардонии (стандарткунонии) маводҳои табобатие, ки заминаи рустанигӣ доранд. Талаботҳои Давлатӣ нисбат ба сифати ашёи соидашуда, буридашуда, фишурдашуда ва брикет кардашуда. Талаботхое, ки оид ба сохтани маводи нави дорухо пешниҳод карда мешавад. Силсилаи тадқиқотҳои то клиникӣ ва клиникаи маводҳои доругие, ки пайдоиши рустанигӣ доранд. Ҳолатҳои замонавӣ ва пешояндҳо истифода кардан аз ашёи рустаниҳои шифоӣ ва маводҳое, ки заминаи рустанигӣ доранд.		
БФТ 04	**Биофарматсия** Таъсири ҳолатаи физикавии воситаҳои доруворӣ ба суръати озодшавии онҳо аз шаклҳои доругӣ. Таъсири табиати моддаҳои ёридиҳанда ба раванди озодшавии моддаҳои доругӣ аз шаклҳои доругӣ. Таъсири шаклҳои доругӣ ба раванди озодшавии моддаҳои доругӣ аз шаклҳои доругӣ. Таъсири шаклҳои доругӣ ба раванди озодшавии моддаҳои доругӣ аз шаклҳои доругӣ (давоми мавзӯъ). Таъсири асосҳои суппозитория ба дастрасии биологии моддаҳои доругӣ аз суппозитория. Таъсири асосҳои малҳамҳо ба дастрасии биологии моддаҳои доругӣ аз малҳамҳо. Таъсири моддаҳои ёрирасон (намудҳои ҳалкунандаҳо) ба иштироки дурударози дорухо дар бофтаҳои чашм. Таъсири роҳҳои воридкунӣ ва модификатсия соддаи химиявӣ ба раванди ҷаббиши онҳо. Таъсири факторҳои технологӣ ба суръати ҳалшавии курсҳо ва устуворнокии маҳлулҳои инексионӣ. Таъсири хосиятҳои физико-химиявӣ ва факторҳои технологӣ ба дастрасии биологии моддаҳои доругӣ аз шаклҳои доругии сахт. Омӯзиши биофармасевтии шаклҳои доругии моеъ. Нақши биофарматсия ба таҳияи маводҳои доруворие нав ва такмилдиҳии дорухои мавҷудбуда (семинар).	**4**	**96**
БФТ 05	**Стандартикунонӣ** Омӯзиши нишондиҳандаҳои валидатсионӣ. Муайян кардани коэффитсиенти корреляцсия. Омӯзиши тарзи кори ХМФБ. Муайян кардани меъёр ва усули ташхиси курси “Ситрамон-П”. Муайян кардани меъёр ва усулҳои ташхиси малҳами Левомекол ва линименти Синафлан. Муайян кардани меъёр ва усулҳои ташхиси маҳлулҳои 10% Албумин ва Мелдония. Муайян кардани меъёр ва усули ташхиси суппозитории Новокаин. Муайян кардани меъёр ва усули ташхиси шарбат аз решаи Ширинбия.	**3**	**72**
БФТ 06	**Ташкил ва иқтисоди фарматсевтӣ**	**17**	**408**

	Назарияҳои асосии хизматрасонии тиббӣ ва дорусозӣ. Вазифа ва мақсади ташкил ва иқтисодиёти фарматсия. Усулҳои умумии ташкили кори дорухонаи худмаблағгузор. Ташкили кори шуъбаи захиравӣ. Шуъбаи истеҳсоли дорувор: Ташкили кор оиди қабули дархостҳо. Тайёр кардани дорухо оиди дархостҳо. Шуъбаи истеҳсоли дорувор. Ташкили кор оиди қабули дархостҳо. Тайёр кардани дорухо мувофики дархостҳо. Таҳлили сифатию миқдории дорухо. Озмоишгоҳи таҳлилию аналитикӣ. Таҳлили сифатию миқдории дорухо. Озмоишгоҳи таҳлилию аналитикӣ. Ороиши дорухои тайёршуда дар дорухона ва таҳлили онҳо. Ташкили кори шуъбаҳои дорухои тайёр ва бедархост. Шабакаҳои доруфурӯшии чакана. Дорухонаҳои махсусгардонидашуда. Ташкили кори шуъбахои дорухои тайёр ва бедархост. Шабакаҳои доруфурӯшии чакана. Дорухонаҳои махсусгардонидашуда. Ташкили кори МИН. Ташкили кори дорухонаи МТП ва дорухонаи байни касалхонаҳо. Истеҳсоли дорухо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Усулҳои асосии муайян намудани талабот оиди доруворӣ. Татбиқи тарзҳои нави хизматрасонии доруворӣ ба аҳолӣ. Татбиқи дастовардҳои илмӣ дар соҳаи дорусозӣ. Самтҳои асосии рушти илм дар соҳаи дорусозӣ. Усулҳои умумии роҳбарии соҳаи тандурустӣ. Ҷойгиркунонии ва рушди дорухонаҳо. Усулҳои умумии ташкили кор дар дорухонаҳои худмаблағгузор. Ташкили кори шуъбаи захиравӣ. Ташкили кори шуъбаи истеҳсоли доруворӣ оиди қабули дархостҳо. Нархгузорӣ ба маводҳои дархостӣ. Ташкили кори шуъбаи истеҳсоли доруворӣ оиди тайёр намудани дорухо. Ташкили таҳлили дохилии сифати дорухои дар дорухона тайёр кардашуда. Ташкили кори шуъбаи истеҳсоли доруворӣ оиди ороишу ҷавоб додани дорухои тайёршуда. «Дорухонаи худмаблағгузор». Ташкили кори МИН. Ташкили кори дорухонаи МТП. Ташкили кори дорухонаҳои байни касалхонаҳо. Усулхои асосии омӯзиши талабот оиди доруворӣ. Тарзҳои маълум кардани талабот оиди доруворӣ. Озмоишгоҳи таҳлили аналитикӣ. Фаъолияти доруанборхо. Истифодаи технологияи навтарин дар соҳаи фарматсия. Эҳтисоби воридшавии доруворӣ ба дорухона. Тарзхои қабул ва ороиши хуҷҷатхо. Эҳтисоби сарфашавии доруворӣ. Гардиши мол ва намудҳои он. Эҳтисоби ресептура. Эҳтисоби гардиши рӯстанихои шифобахш, маводҳои ёрирасон. Эҳтисоби маводхо барои ёрии таъчилии тиббии аввалия ва корҳои хочагидорӣ. Эҳтисоби зарфхо, сӯзишворӣ, лавозимоти камарзиш, воситахои асосӣ ва маводҳои сохтмонӣ. Эҳтисоби меҳнат ва музди мехнат. Мукофотпулӣ ва пули иловагӣ ҷубронпулӣ, кафолатпулӣ додан ба коргарони дорухона. Эҳтисоби васоити пулӣ, муомилоти хазинагӣ ва бонкӣ. Эҳтисоби амалиётхои хисоббаробаркунӣ. Хисоббаробаркунии бенакдии байни муассисаҳо. Эҳтисоби гардиши хароҷот дар дорухона. Ҳисоботи дорухона. Эҳтисоб ва ҳисобот дар муассисахои дорухонагӣ. Инвентаризатсияи молу мавод. Инвентаризатсияи васоити пулӣ ва ҳисобҳо. Баланси		

	бухгалтерӣ ва эҳтисоби сархатҳои бухгалтерии тарзҳои коркарди таҳлили иктисодӣ. Омӯзиши таъминоти ахборотӣ, математикӣ ва техникии муасисисахои дорухонагӣ. Омӯзиши таъминоти ахборотӣ, математикӣ ва техникии муассисаҳои дорухонагӣ. Ташкили кори роҳбарияти дорухона. Ташкили корҳои дастурии мудири дорухона. Шартномабандӣ бо муассисаҳои гуногун. Ташкили корҳои дастурии мудири дорухона. Сохтани речаи корӣ. Ороиши талабномаҳо барои тачҳизот. Ҳуқуқ ва вазифахои мудир ва ҷонишин. Дастурҳои хизматии коргарони дорухона. Корхои административи мудири дорухона. Кор бо кадрҳо. Тарзҳои роҳбарии сотсиалию психологӣ дар фарматсия. Коргузорӣ дар муассисахои дорухонагӣ. Маълум кардани талабот оиди доруворӣ. Азхудкунии тарзҳои маълум кардани талабот нисбати дорухо. Маълум кардани талабот оиди доруворӣ. Омӯзиши тарзҳои маълум кардани талабот нисбати дорухо. Ороиши талабномаҳо барои дастрас кардани маводи доруворӣ. Тайёр кардани ҳуҷҷатҳо барои гузаронидани таҳлили инспектсионӣ. Шиносшавӣ бо ҳуҷҷатҳои санҷиши гузаронидашуда. Ташкил кардани корҳо оиди камбудиҳои ҷойдоштае, ки дар вақти гузаронидани санҷиш пайдо шуданд. Ташкил кардани корҳо оиди камбудиҳои ҷойдоштае, ки дар вақти гузаронидани санҷиш пайдо шуданд. Ороиши шиносномаи дорухона.		
V.	**БАХШИ КОРҲОИ ҒАЙРИАУДИТОРӢ**	**51**	**1224**
БКҒА 01	**Таҷрибаомӯзии таълимӣ** - таҷрибаомӯзии пропедевтикаи фармасевтӣ (дар курси 1-ум); - таҷримаомӯзии саҳроӣ аз фанни ботаника (дар курси 1-ум); - таҷримаомӯзи аз фанни фармакогнозия (дар курси 4-ум); - таҷримаомӯзӣ дар заминаи технологияи умумии фармасевтӣ (дар курси 4-ум).	**15**	**360**
БКҒА 02	**Таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ** - таҳия ва истеъмоли маводи хоми доруӣ (дар курси 4-ум), - технологияи фарматсевтӣ (дар курси 5-ум), - назорат аз болои сифати маводи доругӣ (дар курси 5-ум), - идоракунӣ ва иқтисоди вобаста ба раёсати дорухонаҳо (дар курси 5-ум).	**30**	**720**
БКҒА03	**Аттестатсияи хатм**	**6**	**144**
ҲАМАГӢ		**350**	**8400**

7.ТАЛАБОТ БА ШАРТҲОИ ТАТБИҚИ БАРНОМАҲОИ ТАЪЛИМИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ

7.1. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ нақшаҳои кории таълим, барномаи кории фан (силлабус), нақшаҳои фардии таълими донишҷӯён, номгӯи фанҳои элективӣ (интихобӣ), модулҳо ва дигар маводи таъминкунандаи раванди таълим, тақвими академӣ, барномаи таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ, номгӯи ва тарзи кабули корҳои мустақилона, услуб ва технологияи таълимро мустақилона таҳия ва тасдиқ

менамояд. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ вазифадор аст, ки ҳамасола нақшаи кории таълимиро бо назардошти рушди илми тиб, фарматсия, техника, фарҳанг, иктисодиёт, технология ва соҳаи иҷтимоӣ тағдиди назар намояд.

7.2. Ташаккули салоҳиятҳои касбии донишҷӯ дар раванди таълим бояд бо истифодаи усулҳои интерактивии гузаронидани семинар, мастер-классҳо дар речаи муколама, моделкунонии компютерӣ ва таҳлили амалии натиҷаҳо, бахсҳои илмӣ, корҳои таҳқиқотии донишҷӯён, конференсияҳо ва корҳои берун аз аудиторӣ ба роҳ монда шавад. Дар доираи омӯзиши курсҳои таълимӣ бояд гузаронидани вохӯриҳо бо намояндагони ширкатҳои дохилӣ ва хориҷӣ, созмонҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ, коршиносон ва мутахассисон пешбинӣ карда шавад.

7.3. Мавзӯъ ва мундариҷаи ҳар як фанни таълимӣ бояд тавре муайян карда шавад, ки дар баробари пурра аз худ намудани барномаи таълимии онҳо сатҳи мустақилиятнокӣ, қобилият, малакаю маҳорат ва донишҳои назариявии донишҷӯ ташаккул ёбад. Натиҷаи азхудкунии барномаи таълимии фанҳо тибқи талаботи Низомномаи низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда шавад.

7.4. 25-30%и барномаи таълимиро фанҳои интихобӣ дар бар мегирад. Тартиби ташкили фанҳои интихобӣ бо қарори Шӯрои олимони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ муқаррар карда мешавад.

7.5. Ҳадди аксари ҳатмии сарбории таълимии донишҷӯ дар як ҳафта бо дарназардошти ҳамаи шаклҳои корҳои таълимии аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ бояд аз 2 кредит (48 соат) зиёд набошад.

7.6. Ҳаҷми кредити машғулиятҳои аудитории донишҷӯ дар шакли таҳсили рӯзона дар як ҳафта 1,5 кредит (36 соат) -ро ташкил медиҳад.

7.7. Ҳаҷми умумии вақти таътил дар соли таҳсил бояд на камтар аз 7 ҳафта, аз он ҷумла дар давраи зимистон 2-ҳафтаро ташкил диҳад.

Маҷмӯи бучаи вақт

Мухлати таҳсил	6 сол
Таълими назариявӣ	171 ҳафта
Сессияи имтиҳонӣ	14 ҳафта
Таҷрибаомӯзӣ, аз он ҷумла: - таълимӣ - истеҳсолӣ	 2 ҳафта 22 ҳафта
Лексияҳои ниҳоӣ	1 ҳафта
Аттестатсияи хатм	4 ҳафта
Таътил	46 ҳафта
Ҳамагӣ:	**260 ҳафта**

7.8. Ҳуқуқ ва вазифахои донишҷӯ:

- дар нақшаи таълимии фардӣ дарҷ намудани 100% фанҳои ҳатмие, ки омӯзиши онҳо ба як соли таҳсил рост меояд;

- номнавис шудан ба омӯзиши фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ дар ҳаҷми 70 кредит дар як соли таҳсил.

- донишҷӯ ҳуқуқ дорад, ки дар соли таҳсил ба теъдоди фанҳое, ки ҳаҷми умумии мехнатталабии азхудкунии барномаҳои таълимии онҳо зиёда аз 70 кредитро

ташкил медиҳанд, номнавис шавад. Дар ин ҳолат бо назардошти бомуваффақият иҷро намудани нақшаи таълимии фардии худ (дар давоми даври академӣ аз ҳуд намудани 70 кредит ва дар триместр-миқдори иловагии кредитҳо) ӯ метавонад муассисаи таҳсилоти олии касбиро пеш аз муҳлати тибқи нақшаи таълимии самт (ихтисос)-и интихобкардааш муқарраргардида хатм намояд;

- дар давраи таҳсил донишҷӯ уҳдадор аст, ки тамоми фанҳои таълимиро мувофиқи нақшаи таълимии фардии тасдиқшуда аз худ намояд;

- ҳангоми ташаккули барномаи таълимии фардии худ таълимгирандагон ҳуқуқ доранд, ки мувофиқи хоҳишашон аз рӯи фанни дилхоҳ (модул) дар донишгоҳ машварат бигиранд, ки ба таҳассуси ояндаи онҳо ҳангоми БТ-и тайёрии мутахассис ёрӣ мерасонад;

- донишҷӯ дар ҳолати аз дигар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ интиқол ёфтанаш ва ҳангоми мавҷудияти ҳуҷҷатҳои дахлдор дар асоси аттестатсия фанҳои азхудкардаашро дар ҳуҷҷат аз нав сабт менамояд;

7.9. Тибқи талаботи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ гузаштани донишҷӯ аз таҷрибаомӯзиҳо, ки ба омодагии касбии ӯ равона карда шудааст, ҳатмӣ мебошад. Навъи мушаххаси таҷрибаомӯзӣ (таълимӣ, истеҳсолӣ)-ро барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ муайян мекунад. Ҳангоми ҷорӣ намудани БТ-и тайёрии мутахассисон доир ба самти мазкур (ихтисос) навъҳои зерини таҷрибаомӯзӣ пешбинӣ мешаванд:

Таҷрибаомӯзиш таълимӣ:

Таҷрибаомӯзии асосҳои таълимии фарматсевтӣ (дар курси 1-ум);

Таҷримаомӯзии сахроӣ аз фанни ботаника (дар курси 1-ум);

Таҷримаомӯзи аз фанни фармакогнозия (дар курси 4-ум);

Таҷримаомӯзӣ дар заминаи технологияи умумии фармасевтӣ (дар курси 4-ум).

Таҷрибаомӯзиш истеҳсолӣ:

Таҳия ва истеъмоли маводи хоми доруӣ (дар курси 4-ум);

Технологияи фармасевтӣ (дар курси 5-ум);

Назорат аз болои сифати маводи доругӣ (дар курси 5-ум);

Идоракунӣ ва иқтисоди вобаста ба раёсати дорухонаҳо (дар курси 5-ум).

Мақсаду вазифаҳо, барномаҳо ва тарзи ҳисоботдиҳӣ вобаста ба навъҳои таҷрибаомӯзӣ аз тарафи донишгоҳ муайян карда мешавад.

Таҷрибаомӯзии берун аз донишгоҳ дар ташкилотҳои илмӣ ва тиббие гузаронида мешавад, ки дорои мутахассисони ботаҷриба ва кормандони илмию техникӣ буда, фаъолияти асосии онҳо мавҷудияти объектҳо ва навъҳои фаъолияти касбии хатмкунандагонро доир ба самти мазкур муайян менамояд ва ё дар кафедраву клиникаи донишгоҳ гузаронида мешавад.

Аттестатсияи натиҷаи таҷрибаомӯзӣ мутобиқи талаботҳои муқарраргардидаи ҳисоботи хаттии роҳбари таҷрибаомӯзии корхона гузаронида мешавад. Пас аз анҷоми аттестатсия ба донишҷӯ баҳо гузошта мешавад.

Кори илмӣ-тадқиқотӣ қисмати ҳатмии БТ-и тайёрии мутахассисон ба ҳисоб меравад. Он мутобиқи талаботҳои стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ ба ташаккули ҳаматарафаи салоҳиятнокии умумифарҳангӣ, умумикасбӣ ва касбии таълимгирандагон равона шудааст.

Ҳангоми таҳияи барномаи кори илмӣ-тадқиқотӣ муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ба донишҷӯ имкониятҳои зеринро пешниҳод менамояд:

- омӯзиши адабиёти махсус ва иттилооти дигари илмӣ-техникии соҳаи дахлдор доир ба дастовардҳои илму техникаи олимони ватанӣ ва хориҷӣ;

- иштирок дар гузаронидани тадқиқотҳои илмӣ ё ичрои коркарди техникӣ;

- ҷамъоварӣ, коркард, таҳлил ва мураттабсозии иттилооти илмӣ-техникӣ вобаста ба мавзӯъ (супориш);

- тахияи ҳисобот (қисматҳои хисобот) вобаста ба мавзӯъ ё қисматҳои алоҳидаи он (давра, супориш);

- маърӯза дар конференсияҳо.

7.10. Татбиқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд аз ҷониби мутахассисони фанни тадрисӣ таъмин карда шавад. Сахми омӯзгорони дорои дарача ва унвони илмии муассисаи таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд на камтар аз 50 фоиз бошад. Аз ҷумла, на камтар аз 10%-ро докторони илм ташкил диҳанд.

Аз миқдори умумии муаллимон 10%-и онҳое, ки дарачаи илмӣ ва (ва ё) унвони илмӣ доранд, метавонанд аз тарафи омӯзгорони доир ба тахассуси мазкур собиқаи коридошта ва ё аз тарафи онхое, ки зиёда аз 10 сол инчониб мутахассиси варзида ба ҳисоб мераванд, иваз карда шаванд.

Роҳбарии умумии тайёрии назариявӣ ва амалии мутахассисонро корманди асосии илмӣ-педагогии муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ба ҷо меорад, ки дараҷаи илмии доктор ё номзади илм ва унвони илмии профессор ва ё дотсент, инчунин на камтар аз 3 сол собиқаи корӣ муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дошта бошад. Барои роҳбарӣ ба тайёрии назариявӣ ва илмии тахассусӣ метавонад мутахассиси баландихтисоси соҳаи мазкур ҷалб карда шавад.

7.11. Ташкили раванди таълим тибқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд бо маводи таълимӣ-методии фанҳои тадрисшаванда пурра таъмин ва дар шабакаи дохилии муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҷойгир карда шавад.

7.12. Донишҷӯ бояд ба шабакаи китобхонаи электронӣ дастрасӣ дошта бошад. Фонди китобхона бо нашрияи чопӣ ва электронии адабиёти асосии таълимӣ, аз ҷумла нашрияҳои 10 соли охир ба ҳисоби на кам аз 25 нусха барои ҳар 100 нафар донишҷӯро дар бар гирад.

7.13. Шӯрои олимони муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ҳангоми татбиқи барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ ҳаҷми маблағи таҳсилро муайян мекунад.

7.14. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бояд дорои пояи моддӣ-техникӣ, озмоишгоҳи илмӣ-таҳқиқотӣ бошад. Миқдори ҷойхои нишаст дар синфхонаҳои таълимӣ ва озмоишгоҳҳо бояд ба теъдоди донишҷӯён мувофиқат намояд.

7.15. Дар он муассисаи таълимии олии касбӣ, ки хизмати ҳарбӣ ё (ва ё) хизмати ҳифзи ҳуқуқӣ пешбинӣ шудааст, давомнокии давраи таътили донишҷӯён мутобиқи санадҳои меъёрию ҳуқуқие муқаррар карда мешаванд, ки тартиби гузаштани хизмати ҳарбиро ба танзим меорад.

7.16. Барномаи таълимии тайёрии мутахассисони муассисаи таълимии олии касбӣ бояд семинар, машғулиятҳои лабораторӣ машғулиятҳои амалӣ аз рӯи асосҳои фанӣ фаро гирад, ки ба ташаккули маҳорат ва малакаҳои тиббии донишҷӯён мусоидат менамояд:

- семинарҳо (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) оид ба фалсафа, биоэтика, ҳуқуқ, таърихи халқи тоҷик, таърихи тиб, иқтисодиёти

назариявӣ, сотсиология, сиёсатшиносӣ, фарҳангшиносӣ, географияи Тоҷикистон бо асосҳои демография;

- машғулиятҳои лабораторӣ (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) аз фанни физика, кимиё, кимиёи биологӣ, кимиёи аналитикӣ, кимиёи захршиносӣ, кимиёи органикӣ ва ғайриорганикӣ;

- машғулиятҳои амалӣ (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) аз фанни биология, анатомияи одам, физиологияи нормалӣ, фармакология, фармакотерапия, забонҳои хориҷӣ ва лотинӣ, беҳдошт, тарбияи ҷисмонӣ, тибби ҳарбӣ;

- машғулиятҳои амалӣ аз фанҳои тахассусӣ - (бо назардошти салоҳиятнокӣ муайян карда мешавад) кимиёи фарматсевтӣ ва кимиёи захршиносӣ, кимиёи физколлоидӣ, анатомияи растаниҳо бо асосҳои физиология, фармакнозия, ташкилу иқтисодиёти фарматсевтӣ, технологияи дорусозӣ, молшиносии тиббӣ ва фарматсевтӣ, захирашиносӣ, биофарматсия, стандартикунонӣ, биотехнология.

7.17. Барномаи таълимии тайёрии мутахассис бояд бо ҳуҷҷатҳои таълимӣ-методии ҳамаи курҳои таълимӣ, фанҳо (модулҳо)-и БТ таъмин карда шаванд. Муҳтавои ҳар яке аз ин фанҳо бояд дар сомонаи донишгоҳ ва ё дар шабакаҳои дигари муассисаҳои таълимӣ ҷой дода шаванд.

7.18. Муассисаи таҳсилоти олии касбии, ки барномаи таълимии тайёрии мутахассисонро амалӣ менамояд, бояд пойгоҳи моддӣ-техникии барои гузаронидани тамоми навъҳои кори лабораторӣ, тайёр кардани фаннӣ, байнифаннӣ, амалӣ ва корҳои илмӣ-тадқиқотӣ мусоидро дошта бошад, ки онҳо мутобиқи нақшаи таълимии муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ва қоидаву меъёрҳои амалкунандаи санитарӣ ва зиддисухтор пешбинӣ шудаанд.

Номгӯйи таъминоти моддӣ-техникии барои амалисозии БТ-и тайёрии мутахассисон зарурӣ:

- озмоишгоҳҳои математикӣ, технологияи информатсионӣ, физикӣ, биологӣ, кимиёи биологӣ, анатомияи одам, фармакология, физиология ва кимиёи аналитикӣ, фарматсевтӣ, захршиносӣ;

- толори анатомӣ, осорхонаи анатомӣ, ҷойи нигоҳдории ҷасадҳо;

- ҳуҷраҳо ва аудиторияҳои махсус муҷаҳҳаз барои омӯзиши фанҳои гуманитарӣ ва иҷтимоӣ-иқтисодӣ, фанҳои умумикасбӣ ва тахассусӣ;

7.19. Ҳангоми истифодаи нашрияҳои электронӣ муассисаи таълимии олии касбӣ бояд бо назардошти 100 нафар донишҷӯи шуъбаи рӯзона 7 адад компютери ба шабакаи интернет пайваст дошта бошад. Муассисаи таълимии олии касбӣ дар ҳолати истифодаи нашрияҳои электронӣ вазифадор аст, ки ҳангоми омодагӣ ба корҳои мустақилона дар синфхонаи компютерӣ вобаста ба ҳаҷми фанҳои омӯхташаванда ҷойҳои нишасти бо шабакаи интернет пайваст дошта бошад.

8. МОНИТОРИНГИ СИФАТИ АЗХУДКУНИИ БАРНОМАҲОИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИИ КАСБӢ

8.1. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ вазифадор аст, ки кафолати сифати таълимро тибқи амалҳои зерин таъмин намояд:

- роҳандозии таъмини сифати омодагии хатмкунандагон бо ҷалби кордиҳанда;

- мониторинги даврии тадбики барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ;

- арзёбии сатҳи дониши донишҷӯён ва ташаккули салоҳияти касбии хатмкунандагон;

- худбаҳодиҳӣ бо мақсади арзёбии фаъолияти муассисаи таҳсилоти олии касбӣ ва қиёси натиҷаҳо бо дигар муассисаҳои таълимӣ бо ҷалби кордиҳанда.

8.2. Мониторинги сифати азхудкунии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбӣ бояд назорати давомот, дарачаи азхудкунии талаботи барномаи таълимии фанҳо, қабули имтиҳонҳои фосилавӣ, ниҳоӣ ва аттестатсияи хатмро дар бар гирад.

8.3. Баҳодиҳии сифати БТ-и тайёрии мутахассисон бояд назорати ҷории давомот, аттестатсияи байнифосилавии донишҷӯён ва аттестатсияи давлатиии ҷамъбастии хатмкунандагонро дар бар гирад.

8.4. Шаклҳои мушаххас ва воситаҳои назорати дониши ҷорӣ ва байнифосилавиро доир ба ҳар як фан муассисаи таълимии олии касбӣ мустақилона таҳия менамояд ва дар моҳи аввали таҳсил ба маълумоти ҳар як донишҷӯ мерасонад.

8.5. Барои аттестатсияи донишҷӯён мувофиқи дастовардҳои фардии онҳо доир ба талаботҳои даврагии барномаи таълимии таҳсилоти олии касбии тайёрии мутахассисон (назорати давомот ва аттестатсияи байнифосилавӣ) фонди воситаи баҳодиҳӣ ташкил карда мешавад, ки супоришҳои намунавӣ, корҳои санҷишӣ, тестҳо ва усулҳои назоратро дар бар мегирад,ки онҳо барои баҳодиҳии донишу маҳорат ва дарачаи салоҳиятнокии таълимгирандагон имкон медиҳад. Фонди воситаҳои баҳодиҳӣ аз тарафи муассисаи таълимии олии касбӣ таҳия ва тасдиқ карда мешавад. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бояд барои мутобиқсозии барномаи назорати ҷорӣ ва аттестатсияи байнифосилавии донишҷӯён бо назардошти фаъолияти ояндаи касбии онҳо шароит фароҳам оварад, ки дар ин самт гайр аз муаллимони фанҳои ҷудогона метавонанд ба сифати коршиносони беруна корфармоён, муаллимон, муаллимони фанҳои омехта ҷалб карда шаванд.

8.6. Ба донишҷӯён бояд имкон дода шавад, ки онҳо муҳтаво, тарзи ташкил ва сифати ҷараёни таълимро дар маҷмӯъ, инчунин фаъолияти муаллимони ҷудогонаро баҳогузорӣ намоянд.

8.7. Аттестатсияи хатм оид ба самти тайёрии (ихтисоси) 1-79 01 08 «Фарматсевтӣ» гузаронидани имтиҳони давлатиро ё ҳимояи кори дипломиро дар бар мегирад. Аттестатсияи хатм аз се давраи имтиҳонӣ (малакаҳои амалӣ, тестӣ ва шифоҳӣ) иборат аст.

8.8. Аттестатсияи хатм аз тарафи комиссияи аттестатсионӣ гузаронида мешавад. Барои баргузор намудани аттестатсияи хатм аз ихтисосҳои алоҳида вобаста ба шумораи хатмкунандагон як ва ё якчанд комиссияи аттестатсионӣ ташкил карда мешавад. Аттестатсияи хатм аз фанҳое, ки дар нақшаи таълимии намунавии аз тарафи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқшуда муайян шудаанд, гузаронида мешавад. Саволномаҳои имтиҳони давлатӣ дар доираи барномаи таълимӣ аз тарафи кафедра тартиб дода шуда, Шӯрои илмӣ-методӣ онҳоро тасдиқ мекунад. Ҷадвали баргузории комиссияи аттестатсионӣ ду ҳафта қабл аз оғози аттестатсияи хатм бо пешниҳоди декани факултет аз тарафи ректори муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бо фармоиш тасдиқ карда мешавад. Барномаи имтиҳони давлатӣ ва воситаҳои баҳодиҳӣ аз тарафи донишгоҳ мустақилона таҳия карда мешавад.

8.9. Ба аттестатсияи хатм донишҷӯёне роҳ дода мешаванд, ки талаботи нақша ва барномаҳои таълимиро пурра иҷро намудаанд. Рӯйхати чунин хатмкунандагон аз тарафи декани факултет омода шуда, ду ҳафта пеш аз оғози аттестатсияи хатм бо фармоиши ректор (директор)-и муассисаи таҳсилоти олии касбӣ тасдиқ карда мешавад.

8.10. Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бояд ба донишҷӯён имкони арзёбии ташкили раванди таълим ва сифати таҳсилот, ҳамчунин баҳодиҳӣ ба фаъолияти омӯзгоронро фароҳам орад.

Гурӯҳи корӣ

Одиназода Бозорали – муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон (роҳбари гурӯҳ);

Ёрмуҳаммадзода Шермуҳаммад – директори Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон (муовини роҳбари гурӯҳ);

Ҳайдаров Фахриддин – сардори раёсати таҳсилоти олии касбӣ ва баъдидипломии Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Зиёев Хуршед – сардори раёсати илм ва инноватсияи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Раҳматуллоев Фарҳод – мудири шуъбаи таҳсилоти олӣ ва баъдидипломии Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Қачкулоева Тоҷиниссо-сармутахассиси шуъбаи таҳсилоти олӣ ва баъдидипломии Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Ҳабибов Насрулло-мутахассиси пешбари шуъбаи таҳсилоти олӣ ва баъдидипломии Маркази ҷумҳуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, аъзо;

Солиҳов Дилшод-муовини ректор оид ба таълими Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино, аъзо.